

Jaar 1630

Illustratie uit 'Sinnepoppen, Volume ' Door Roemer Visscher

Inhoud

- De Tarwedries
- **Charles de Miraumont** – proost van Poperinge
- 4 januari 1630 – As in de mout gemengeld – Ieperstraatmolen

- 3 januari 1630 – Domien Vandermeulen – vervalser van mout?
- 22 januari 1630 – Keure nopende het weven van wolfe
- **Ceure, statuten ende ordonnanties om d’officieren van de vlaecke ende warrandeerders van de wolfe**
- 26 januari 1630 – Een ton bier zonder billiet
- 21 februari 1630 - Ververie op het Rekhof
- 18 maart 1630 – Diedeman verkoopt grond aan de **paters Recollecten**
- 21 maart 1630 – Het Schaeck
- 6 april 1630 – Domyn vermeulen en de Ieperstraatmolen
- 23 april 1630 - Nicolas Lefebure met een vierroer
- 11 mei 1630 – ’t Corteloopken
- 3 juni 1630 – Pieter Keus – schorsemolenaar - vaart de schipvaart over
- Pieter Keus en de moorden in ’t Reepken
- Pieter Keus en het kruisnet van Decorte
- 22 juni 1630 – Een weddingschap over het Walleken van de Heere
- 1 juli 1630 – Erf naast ’t Gasthuis verkocht
- 5 juli 1630 – Nieuwe ommestelling
- 5 juli 1630 – Verlenging pacht Vestjens
- 24 juli 1630 - Boete voor de molenaar Jacob Kieken
- 24 juli 1630 - Huis en erf voor de Recollecten
- 29 juli 1630 – Grond gekocht voor de Paters Recollecten
- 30 juli 1630 – De tiende van de Wipperhoek
- 19 augustus 1630 – Brouwerij in de Leverstraat
- 20 augustus 1630 – Verhuring van Vestjens
- Augustus 1630 – De hoppe is goed leverbaar
- 22 september 1630 – Er zijn dorpelicke woorden gevallen
- 2 oktober 1630 – Naar de schale op Heiligendag
- 5 oktober 1630 – Is Ghelein Malbrancque een tovenaer?
- 8 oktober 1630 - De brouwerie van Liebaert op de Werfstraat
- 12 oktober – De verdediging
- 12 oktober 1630 – Boete voor de molenaar
- 12 oktober 1630 – Brouwerij in de Leverstraat
- 14 oktober 1630 – Hopordonnancie
- 14 oktober 630 – De Wulfhille deels verkocht
- 24 oktober 1630 - Lage en wederlage met de Paters Recollecten
- 30 oktober 1630 – Is Boulenois een kruimeldief ? -
- 5 november 1630 - Sint Sebastiaen
- 9 november 1630 – De muzikant van St. Bertins
- 19 november 1630 - Acte van Hansinge met de casselrye van Veurne
- 26 november - Ommestelling

Stadsrekening - 1630 - 1631 – Vaart
--

1630 - De lering

De Tarwedries - Gasthuisrekening –

Franchois Pyerins es schuldich over den pacht van een ghemet xx roeden lants ghenaempt den **Tarwendriesch** tot vij pond parisis tsjaers compt over de voornoemde 1629 vij pond parisis

Charles de Miraumont – proost van Poperinge -

Monasticon Belge – tome III province de Flandre occidentale

Charles de Miraumont – geboren te Arras rond 1577 – zoon van messire Claude, heer van Chinancourt en de dame Marie de Longueval, was eerst majordome – *fabircae prefectus*, dan novicenmeester en kapelaan van de abt, voor hij proost van Poperinge werd. Hij oefende deze functie uit in 1630. Hij stierf op de 2de oktober 1637 op de leeftijd van 61 jaar.

CHARLES DE MIRAUMONT, né à Arras vers 1577, fils de messire Claude, écuyer, seigneur de Chimancourt, et de dame Marie de Longueval, remplit successivement les charges de majordome (*fabricae prefectus*), de maître des novices et de chapelain de l'abbé, avant de devenir prévôt de Poperinge (11). Il exerçait cet office en 1630 (12). Il mourut le 2 octobre 1637, à l'âge de 61 ans.

JACQUES MARSILLES, né à Saint-Omer de Jacques et de Marguerite Gillocq, en 1600, était le neveu de l'abbé de Saint-Bertin, Philippe Gillocq (1623-1638). Il reçut l'habit le 14 septembre 1617 (13). Il fut quelque temps aumônier de son oncle, ensuite président du séminaire Saint-Grégoire, fondé à Douai en 1630 (14). Il était déjà prévôt de Poperinge en 1632, car le 5 novembre de cette année, il bénéficie d'une sentence du conseil de Flandre exemptant la prévôté de tout droit d'accises (15). Ses patentes ne lui ont cependant été délivrées que le 22 avril 1633 (16). Il figure

Jan van Bleus : vanaf 1629 molenaar op de Ieperstraatmolen

Jacob Vermeulen leeft echter niet lang. Hij sterft reeds in het jaar 1629. Zijn weduwe, **Willemine Boucquillion**, hertrouwt snel – nog in het zelfde jaar met **Jan van Bleus** en met hem krijgt hij 5 kinderen:

Jacoba is de oudste, van het jaar 1634.

Joannes ° 1635 – **Gerardus** ° 1639 – **Barbara** ° 1640 en **Nicolas** ° 1642.

Hij wordt ook de nieuwe molenaar van de Ieperstraatmolen.

Begin 1630 start er een uitgebreid proces tegen Jan van Bleus en tegen Pieter Bouquillon, hoogst waarschijnlijk zijn schoonbroer.

Het eerste stuk hiervan wordt geschreven van uit de Poperingse gevangenis naast de proostdij gelegen.

4 januari 1630 – **As in de mout gemengeld** – Ieperstraatmolen

An myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperinghe

Supplierende vertoocht reverentelick **Jan van Bleus** in huwelick hebbende de weduwe van **Jacob Vermeulen** metghaders **Pieter Bouquillon**

hoe dat zy byden ampman deser stede **in vanghenesse** ghecommandeert zyn ter cause¹ dat de suppliant² **eeneghe assche ofte vuylicheyt gheminghelt soude hebben int mout** van **Jacob Melis** ende alsoo de supplianten diesangaende niet ghedaen en hebben dan behoerlick zynde ende wel wesende onwarachtich tgonne tzyen laste soude ghelecht wesen ende ghemaerct t'minste daeraf niet blycken en sal ende dat den suppliant deur de selve detentie³ groote schade soude lyden deur die detentie in vanghenesse.

bid de suppliant uwe edele heeren

de suppliant te slaecken van vanghenesse⁴

ten minste up zeker ende dat uwe edele vander zaecke breeder gheinformeert zynde inde selve zal ordonneren - zoo zy bevynen zullen te vehooren daer zullen wel doen.

Zy ghetoogt den ampman deser stede omme hier up te zegghen ten één heure achter de noene ende sonderlynghe up *de* slaeckynghe vande remonstranten versocht
actum ter camere **den iiijde january 1630**

De ampman wil de supplianten echter in de gevangenis houden zolang het onderzoek loopt en de rechtbank oordeelt dat;

Inde saecke van Jan Bleus ghevanghene ter eender zyde jeghens den ampman causa officij heescher ter andere

burghmeesters ende schepenen recht doende op de schryftelycke requeste ende versouck ghedaen byden voornoemde verweerder

ende ghehoort den ampman up de voornoemde versocht ende up als gheledt

verclaren de voornoemde verweerder by provisie van vanghenisse up reseant, cautie fide jussoire van drye hondert guldenen - *hij kan dus de gevangenis verlaten op een borgsom van 300 guldens.*

ende juratoire⁵ van tallen tyden hem te representeren in vanghenisse dies versocht synde – syb pyna convicti

Actum ter camere den iiijde janaury 1630

Pieter de Worm stelt en constitueert hem **borghe** over den verweerder voor t'voorseide fide jussoir ende **Clays de Meersseman** constitueert hem contreborghe

Present burghmeesters ende schepenen den iiijde janaury 130

De voorseide verweerder in persoone heeft de cautie juratoire ghepresteert eodem.

X V.

IN woonende poorters ghevangen sijnde om delicten ende mesusen, ligghende alleenelick in honerabele ende profitable beteringhe, sullen moghen (het selve verzoekende) gheslaect worden op cautie **fide** jussoire ende juratoire naer de ghelegentheyte vande saken, de welcke men daer naer renvoyeren sal ter Camera.

Uit onder andere de costumen van Nieuwpoort, blijkt dat deze gang van zaken veel voorkwam. Binnen deze costumen lezen we onder artile XV immers het volgende:

Op de 7de januari 1630

¹ Ter cause = uit oorzaak van

² Suppliant = smeker

³ Detentie = vangenneming

⁴ Te slaken van vanghenisse = uit de gevangenis ontslaan

⁵ Juratoire = gerechtelijke voorwaarde

krijgen we het vervolg van het proces – de eis door de ampman. Normaal is het aan de baljuw om als Openbaar Ministerie op te treden in deze processen, maar bij afwezigheid van deze, neemt zijn plaatsvervanger, de ampman, zijn job over.

7 januari 1630

Heesch ende calaigne omme den ampman inde naeme van de heere heescher jeghens ende ten laste van **Jan de Bleus** verweerder dienende voor myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Inden eersten dient ghepremitteert voor waerachtich dat **Pieter Melis filius Jaecques** over acht ofte thien daeghen an de voornoemde verweerder ghelevert heeft **sesthien zacken** ghevult met ghereet **mout** omme by hem behoorlick ghemaelen te zyne **in de meulen hem ghemeene met Domyn Vandermeulene** in de Yperstraete deser stede toebehoorende. hebbende den veweeder vut de achte vande voorschreven zesthien sacken ghemaelen moudt eene groote partye ghenouch tot de helft gheweirt, ghestolen ende tzynen proffyte gheappliqueert ende tgonne in zelve acht zacken was resterende ghevult ende ghemyngfelt **met asschen** tot dat de zelve op haer ghewichte ghebrocht waeren.

Zulcx dat tzelve mout alsoo **valschelick ghemyngfelt** tot gheene zaecke ter weirelt nu, bequaem ofte oorboir en is.

Welcke diefverie ende valsscheit den voornoemde heescher niet en dynct lydelick te zyne sonder condigne punitie ⁶anderen tot terreur ende exemple⁷.

Midswelcken d'heescher concluderende, tendeert ten fyne dat den verweerder by ulieden heeren sententie diffintyve⁸ ende over recht ghewesen ende ghecondempneert wort in alsulcke punitie ofte amende als uwe edelen naer merite vande zaecke zal bevynden te behooren,

metghaeters in de costen ende misen van justitie, biedende preuve ende implorerende etc.

Hieruit leren we ook dat de Ieperstraatmolen eigendom is van Jan van Bleus, gezien het feit dat hij getrouwd is met de weduwe van Jakob Vermeulen, maar ook eigendom van Domien Vermeulen, de vader van Jacob.

Op de 9de januari – twee dagen later – is het aan Jan van Bleus om zijn verdediging te voeren.

ix lauwe 1630 – 9 januari 1630

Voor mijne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Jan de Bleus, verweerder,

ghesien hebbende den heesch inde conclusien in materie van diefte tverweorders laste ghemaect byden ampman inde naeme vande heere - causa officij heescher,

ter cause van seker faict by hem gheommitteert int mout van **Pieter Melis**,

ontfanghen heeft de sacken met het selve mout,

soo heeft hy die naer de meulen ghevoert twelcke ghemaelen es gheweest by **Domien**

Vermeulen ende Pieter Bouthillioen, syne knaepe,

de welcke naerdien sy tselve mout ghemaelen hebbende,

⁶ Condigne punitie – aangepaste straf

⁷ Tot terreur en exemple = tot schrik en voorbeeld

⁸ Sententie definitieve – uiteindelijke veroordeling

de voornoeme Melis thuus hebben ghevoert, niet wetende den verweerder watter soude moghen dit maelen van dien gheschiet wesen
daeromme laetende den verweerder dheescher in zyn gheheel omme t'agieren tot laste vande voornoemde **Domin Vermuelen ende Bouchillioen**
indien hy meent thaerlieden laste eenighe actie thebben
Tenderende daeromme den verweerder dat dheescher tzynen laste verclaert wert niet ontfanghelick, nochte ghefondeert ende de verweerder danof gheabsolveert - implorerende etc.

xv january 1630 – 15 januari 1630

Voor mijne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe
Gesien by den ampmā deser stede zoo hy procedeert heescher jeghens **Jan van Bleus**
verweerder - danderen van de voornoemd verweerder
ende daerjehens procederende –
zecht te blyfven ende persisteren by zyne voorgaende heesch, fynen ende conclusien daerby ghenomen.
Zonderlynghe temeer, ghemerct dat den verweerder niet en loochent dat hy met **Domyn Vermuelen** ghebruuct den meulen hemlieden ghemeene toebehoorende opde Yperstraet deser stede ende dat zy ghesaemdelick gheheurt hebben **Pieter Bouchilloen** omme de zelve meulen voor hemlieden beede te bedienen.

Accepteert oock de kennisse van de verweerder dat hy tvoorschreven moudt ghehaelt heeft ten huuse van **Pieter Melis** ende dat tzelve daernaer ghemaelen is byde voornoeme Domyn ende de voorseyde knaep.
Welcke den verweerder geenssins en can segghen dat t'voorseide moudt alsoo byde voorseyde Domyn ende knaep ghemaelen is gheweest sonder t'zelve ghesien t'hebben ofte dannof ten minste de wete ghehad t'hebben.
t'Welcke alsoo ghepresupponeert⁹ wort daervutte ghecollegiert¹⁰ dat voorseyde moudt voor t'vertreck vande verweerder ghemaelen is gheweest
ende bydien zoude wel connen staen – zoo't gheschiet is - dat den verweerder naer t'zelve maelen tvoorseide moudt alzo ghemynggelt ende vervalscht heeft.
Hoe het zy – t'is voor d'heescher genouch dat tvoorseide moudt in sverweorders meulen alzo ghemynggelt is gheweest.
Ende overzulcx incumbert¹¹ den verweerder te proberen¹² tzynder justificatie wie de voorseyde valscheyt van hun dryen soude ghecommiteert¹³ hebben.
mids welcken, etc.

Daaruit leren we dat er eigenlijk drie molenaars de molen bedienden; zowel Jan van Bleus, als Domien Vermeulen als Pieter Boucquillon maalden daar. Op de 22ste januari ontkent Jan van Belus alles en besluit hij dat hij dat er geen bewijzen tegen hem zijn.

22 january 1630

⁹ Presupporteren – vooronderstellen

¹⁰ In het algemeen afgeleid

¹¹ Incumben = vorderen

¹² Proberen = bewijzen

¹³ Commiteren = doen

Duplicque omme Jan van Bleus, verweerder jeghens den ampman deser stede heescher voor myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Alvooren den verweerder employeert voor duplicque syne andwoorde, fynen ende conclusien daerby ghevoechd waerinne hy sustineert¹⁴ wel te syne ghefondeert niet jeghenstaende syn soustenuen ende redenen by rechte ghedreghen ter contrarie.

Bovendien ontkent den verweerder t'inhout van Pieter Melis ghesien t'hebben *de mout* voor tmaelen ende oock naer t'maelen.

Re-itereert oversulcx tsurplus van syns replycque met looghenynghe ende impertinentie - concludeert ende persisteert als by andwoorde mids welcken etc.

De ampman moet dus gaan bewijzen dat het jaqn van Bleus is, die de mout gemalen heeft, of ten minste de as onder de mout gemengeld.

Intendit ende employ van blycken omme den ampman inde naeme vane heere heescher ter eender zyde jeghens **Jan van Bleus**, verweerder ter andere dienende voor myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Inden eersten employeert¹⁵ den voornoemde heescher voor preuve¹⁶ de judiciele kennesse vande verweerder dat hem ende Domyn Vermeulen toebehoort den Yperstraetmeulen, de zelve kennesse - cotte A

Hier wordt dus eerst duidelijk gesteld dat de Ieperstraatmolen deels eigendom is van Jan van Bleus en deels van Domien Vermeulen.

Beliefve voorts uwe edele te hooren ende op eedt t'examineren de ghemaergineerden¹⁷

Pieter Melis - Christaen van Daele en Jan

of Pieter Bouquilloen, knaep vande verweerder

opden ijde lauwe 1630¹⁸ laetsleden niet en heeft ghebrocht **inde brauwerie van Jaecques Melis** d'oude - acht zacken ghemaeken moudt **ghemyngheit met asschen**, dannof de zesse byden heescher¹⁹ ghelicht ende ter greffie ghesequestreert²⁰ zyn gheweest, de zelve voorts recollerende²¹ opde depositie²² by hemlieden preparatoirelick²³ ghedaen.

Beliefve oock uwe edele te hooren ende op ghelycken eedt texamineren de ghemargineerde of sy opden nieuwdach²⁴ vande jeghenwoordighen jaere - smerghens zeer vouch passerende voorby den Yperstraetmeulen - niet en heeft ghesien gaen den verweerder met eenen grooten zack zeer ghelaeden opden voorseide meulen,

¹⁴ Sustineren = volhouden

¹⁵ Employeren = gebruiken

¹⁶ Preuve = bewijs

¹⁷ Gemargineerden = aangehaald in de marge

¹⁸ 2de lauwe 1630 = 2 januari 1630

¹⁹ De eiser hier is de ampman

²⁰ Sequestreren = aanslaan

²¹ Recolleren = samen brengen

²² Depositie = hier in de zin van verklaringen

²³ Preparatoirelick = voorafgaandelijk

²⁴ Nieuwdach = nieuwjaarsdag

wesende ghevult met asschen.

Item de ghemargineerde - **Margriete het dochterken van Nicasen Bouchuet** - of zy niet en heeft ghesien den verweerder opden voorschreven nieuwdach gaen opde voorschreven meulen met eenen groten zack ghesichte²⁵ asschen, die hy op zynen zolder met een zeeve ghezicht hadde,
ende of hy corts daernaer niet en brochte van de zelve meulen, ontrent drye achtendeel **ghemaelen moudt**, haer belastende dannof in zyne absentie **ande vercken en te gheven**, op welck point uw eedele oock believe t'ondervraghen den ghemargineerden – **Pieter Duré** - en weet hieraf niet zoo hy op eedt verclaert heeft.

Item den ghemargineerden – **Pieter Bouquillon** - of hy - naer dat de fraude in voorschreven moudt ontdeect was - niet en heeft gheseyt - present **Domyn Vermeulen ende Jacquemyne** zyne dochter dese woorden – **Jae, Hansken** - denoterende²⁶ den voornoemde verweerder - **ghy zyt met uwe huusvrouwe ghegaen lucken²⁷ vaeder ende moedere, maer ghy hebt oock voor u vertrecken gheluct het moudt van Jacques Melis.**

In de marge staat er:

Pieter Bouquilloen verclaert op eedt hieraf niet te zyne, nemaer dat Domyn Vermeulen *dat* gheseyt heeft in zyn presentie.

Mids welcken dheescher concluderende tendeert als tanderen tyden
Actum present - 28 januari 1630

Jan van Dale heeft in desen ghetuucht als in zyne depositie ghedaen inde zake van Domyn Vermeulen doende.

Margriete relicte Nicasen Bouquet, sverweerders maerte, oudt 18 jaeren ofte daerontrent, verclaert ende deposeert op eedt niet ghezien thebben dat den verweerder, haren meester, opden nieuwdagh mergen lestleden ghedreghen heeft eenighe asschen op zynen meulen, nemaer heeft hem alsdan zien brynghen
vut zynen voorseide meulen ontrent **onderhalf francquart²⁸** mout, lastende de deposante danof zyne vercken en t'eten te gheven, zoo zy, midts zyn vertreck, ghedaen heeft, verclaert voorts dat ten huuse daer de zelve verweerder meester was - zeker asschen die zy verweerders vrouwe in deel ghesicht hebbende,
t'welcke aldaer noch jeghenwoordelick is vooren ghezeght –
niet breedters te weten deser materie - sluitende daermede haer depositie.

Pieter Melis, filius Jacques tuught ende deposeert op eedt dat tijde – 2de - article vande voorseide intendit ende zyn informatie ende ghetuughenisse preparatoire by hem ghedaen voor de wetschepen Winnebroodt, byden heesche overgheleyt, hem vooren ghelesen inde vorme ende maniere warachtich es
Sluitende daermede zyn depositie.

Jan Hequet tuught in desen als inde zaek van Domyn Vermeulen adherende tzynen depositie preparatoire by dheescher aldaer overgheleyt
Sluitende syne depositie.

²⁵ Sichten = zeven - gesichte = gezeefde

²⁶ Denoteren = aanwijzen

²⁷ Lucken of lukken = nieuwjaar gaan vieren en de ouders 'geluk' wensen – en 'lukken' of nieuwjaarswafeltjhes gaan eten.

²⁸ Francquart = een gewichtseenheid voor droge producten

9 in sprocle 1630 – 9 februari 1630

Over het woord 'Franquart' vonden we in DBNL - **Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde. Jaargang 27(1908)** – [\[tijdschrift\]](#) [Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde](#) 27ste deel – de volgende toelichting:

Mnl. Ancaert en frecard.

In het *Gendsch Charterboekje*, door Diericx in 1821 uitgegeven, lezen wij bl. 119 het volgende: '26 haelster drye *francart* (of *ancaert*) onderschotene evene.'

Terecht merkt Verdam voce *Ancaert*, op: 'Het is niet duidelijk, welke van de beide vormen in het Hs. staat (of beide) en of de eene vorm *ancaert* ook eene toevoeging van den uitgever is.'

Dit *francart* of *ancaert* komt voor in eene overeenkomst tusschen den abt der Sint-Pietersabdij te Gent en Jan Halewijn, meier te Desselghem, 6 Maart 1402; het stuk is bij Diericx getrokken 'uit een oud charterboek.'

Op het stadsarchief te Gent vond ik de overeenkomst in het register *Sint Pieters Swarte boec*, fol. 131 verso, en daar staat heel duidelijk *ancaert*.

Waar had Diericx dan de lezing *francart* vandaan? Op het provinciaal archief te Gent vond ik een tweede afschrift van ditzelfde stuk in het register 14 der Sint Pietersabdij, fol. 49 verso, en ditmaal stond er wel *francart*.

Zoo dus heeft Diericx niet een, maar twee charterboeken gebruikt.

De vorm *francart* alleen is goed: *ancaert* is een slechte lezing. Het verwonderde me dan ook geenszins, toen ik later het origineel terugvond van onze overeenkomst (prov. archief te Gent, charters van St. Pieter, n°. 1040), dat aldaar *francart* ook staat.

Dit *francart* is eene fransche maat, waarover men inlichtingen vindt bij Verdam, voce *frankaert* en in Stallaert's *Glossarium*. Deze geleerde beweert echter **dat het eene Iepersche maat is**,

[p. 197]

maar het voorkomen van dit woord te Desselghem - reeds in een charter van 1280⁹ - bewijst dat men die maat buiten het Iepersche ook gebruikte; doch zij zal wel enkel bekend zijn geweest in het deel van Vlaanderen, dat onder de fransche kroon stond (de westkant van de Schelde) - aan den rechteroever der Schelde is er van *francart* geen sprake meer.

Terloops zij hier aangemerkt dat dit *francart* tot *freakard* verbasterde te Voormesele (of is het fout van den copist?) te oordeelen naar de rol uitgegeven *Annales Société d'Emulation* tom. 19, bl. 307 en 308, waar wij lezen: 'XXII rasiere ende VIII *freakard* 's jaers.' Verdam citeert de tweede volzin, van bl. 308, op *lantscout*, met een vraagteken achter *freakard*.

Dit *freakard* dient natuurlijk in het *Supplement* op het woordenboek opgenomen te worden, want wie het in een tekst ontmoet en het niet verstaat, kan natuurlijk niet gissen dat hij op *francart* terecht zal komen.

Reprochen²⁹ omme Jan van Bleus verweerder, jehens den amman inde absentie vande bailliu, causa officij heescher, voor mijne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe.

²⁹ Reprochen = verwijten – verdediging

Alvooren den verweerder employeert reprochen van rechte met de cracht van de negatifle int regaerdt van tfaict van **diefverie** hem ten laste gheleyt.

Toedien nemende den verweerder synen voordeele dat dheescher in faulte ghebleven es te verifiëren ghenomen tselve faict gheschiet waere -

dat byden verweerder soude ghedaen hebben gheweest, daerdeur dat d'heescher in synen conclusien sverweeders laste ghenomen te verclaersen es niet ontfanghelick .

Boven dat oock in rechte allessins meer dan notoir es, quod in delicte probatines debeant esse lute

Sonderlinghe gheconsidereert dat den verweerder soo hy van Jacob Melis d'oude ontfanghen heeft het mout dies vande verwanderynghe questie es

soo heeft hy Van der meulen ghevoert **dat ghemaelen es gheweest by Domin Vermeulen ende Pieter Bouchillion.**

Daeromme in soo verre datter eenighe fraude ofte bedrog daerinne daernaer ghecommiteert soude syn gheweest, dat den verweerder ignoreert³⁰,

soude moeten ghedaen hebben den voornoemde Bouchillion ofte Domin, int maelen ofte wel daernaer, dat onder hemlieden ghebleven es,

ende den voornoemde Melis thuus hebben ghevoert, sonder dat den verweerder hem daermede meer ghemoyt heeft, als ghegaen hebbende om andere sticken te haelen.

Ende daeromme in soo verre datter eenighe veranderynghe int maelen van tvoornoemde mout soude gheschiet wesen, en soude niet te verwonderen wesen dat sulcx soude ghedaen hebben gheweest byden voornoemde Domin,

deur dien dat blycken soude waert nootd, dat hy hem soude ghevanteert³¹ hebben,

dat hy den verweerder soude vuyttreedē vande meulen of soudet hem vyftich ponden grooten costen, t'welcke niet en es,

sonder groot achterdincken³² ofte quaet vermoeden sulcx ghedaen te wesen byden

voornoemde Domin omme te commen ter synder voornemen ende den verweerder te brynghen in den druck

die verhoopt dat hem gheschieden sal,

dat ghebeurt es tusschen de amman ende mardoneus, danof de de historie een yegheglick wel bekent es.

Jan van Bleus beweert hier dus dat Domien Vermeulen hem de molen uit wilde – en dat Domien misschien wel achter dat moutverhaal zit. Met Jan van Bleus in discrediet te brengen kon hij Jan misschien wel verplichten om de molen te verlaten.

De verdere getuigenissen – zo stelt Jan van Bleus verder – zijn zeker niet in zijn nadeel.

Ende daermede commende **te particuliere reprochen** van sheescher oorconden ende hemlieden depositien wel insien wesende, niet bevonden en wert dat de selve soudē doen eenichssins sverweeders achterdeele.

Want angaende dat **Jacob van Damme ende Charles de Lezenne** soudē ghetuughen dat sy van weghen **Jacquemine, Vermeulens** dochter vande voornoemde Domin soudē ansocht hebben gheweest om met haer te gaen ten huyse van de verweerder ghedeurende dat hy niet

³⁰ Ignoreren = ontkennen

³¹ Vanteren = beroemen

³² Achterdunken = wantrouwen

thuus en was, omme thuus te visiteren³³, alwaer sy boven opden solder ghevonden hebben **eenichte asschen** ende ghenomen sulcx

soo waere en volght daer vuyt niet dat den verweerder de questieuse veranderinghe soude ghedaen hebben ant voornoemde mout, want gheen vremde zaeke en es, dat yemand, d'asschen die hy slyt in syn huys by een en vergaerende, want die tot vele saeken te passe compt, tsy om te vercoolen, tsy omme te oorboiren in het menagie, soo dat de ghone dieder doen bevonden wiert es de selve daer noch ligghende jeghenwoordelick.

Laetende niet min den verweerder dheesceh in syn gheheel, omme de voornoemde Damme ende Lezenne, metsgaders de selve Jacquemyne t'actioneren, ter cause sy heurlieden vervoordert hebben sverweorders huyse huysbesouck te commen nemen in vilipendentie van justitie³⁴, dat hemlieden niet toestaet, daer ende soo sy te rade wert.

Boven dat **de selve Jacquemine** voor het voorseide huysbesouck selve de voorseide asschen aldaer hadde connen gheleyt hebben, ghemerckt sy de selve soo wel heeft weten te vynden, ofte ten waere dat haer sulcx hadde te vooren ghewaerschuwt gheweest **by haer goen inghel** - dat den verweerder de juge laet considereren, dat sy tselve soude ghedaen hebben, ter ontlasten vande voornoemde Domyne haeren vaeder, op wiens solder by avonture meer asschen soude moghen bevonden wesen, in soo verre hy gheweest es, sorchvuldich in die by een te vergaeren, so een goet **pater familias** schuldich es te doene, die souckt syn goet ten voorspoed te brynghen ofte ten meest oorboire - met welcke wederleyt wort de ghetuughenesse van **Franschine vande Weghe**, weduwe van Victoir vande Meke, boven dat de selve oock in dese oorconde singulier³⁵ es, int regarde van welcke sy niet en can gheloofte wesen in haere voorschreven depositie, ghenomen noch in alle ghevalle die waere yet doende sverweorders achterdeel dat niet. Mids welcken ...

Na deze verdediging van Jan van Bleus is het dan weer aan de ampman om zijn pleidooi te houden.

23 february 1630

Salvatie omme den ampman heerscher jeghens **Jan van Bleus**, verweerder, dienende voor myne heren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

j

Inden eersten blyft ende persisteert³⁶ den voornoemde heescher by zyne voorgaende ghediende fynen ende conclusien daerby ghenomen

ij

Ende zonderlynghe by zynen intendit³⁷ ende productie vande oorconden byden heescher daerup bleef, de welcke den verweerder niet en heeft connen reprocheren³⁸.

iii

³³ Visiteren = onderzoeken

³⁴ Vilipendentie van justitie = in minachting vande justitie

³⁵ Sinulier = zodnerling en alleenstaand

³⁶ Persisteren = volhouden

³⁷ Intendit = eis, lijst van klachten

³⁸ Rep-rocheren = hier in de betekenis van weerleggen

Naementlick van Pieter Melis, Christiaen van Daele ende Jan Hocquet de welcke - soo den heescher verhoopt – ghedeposeert hebben dat zy goet graen aenden verweerder ghegheven hebben omme te maelen, ende dat den verweerder emmers zyne domestycquen³⁹ - daerover hy moet verandwoorden⁴⁰ - tvervalschte graen ghemaelen ghebrocht hebben ter brauwerie van Jacques Melis d'oude.

iiiij

Zoo hy oock niet en heeft connen reprochieren de ghetuughegnesse van **Magriete** de dochter van Nicasen Boucquet, de welcke - zoo dheescher betraut -

ghedeposeert heeft, dat zy haren meester, wesende den verweerder, ghesien heeft op de meulen hem in deele toebehoorende upden nieudach smerghens - draeghende eenighe quantiteyt asschen, ende dat den verweerder alsdan vande zelve meulen brocht onderhalf freckaert - *franckaart* - ghemaelen moudt,

twelcke haer syn belastende ande verckenen te gheven, daeruppe dheescher versouct dat den juge geliefve den verweerder jeghens de zelve Margriete te confronteren.

Welcke moudt den verweerder ghenomen hadde vut het moudt vande huusvrauwe van Jacques Melis d'oude, ende heeft ontwyffelick den voornoemde verweerder alsdan tghewichte van tvoorschreven onderhalf freckaert moudt vervult met asschen, hebbende daertoe ghe-employeert een half heure tydts opden voorseide muelen smerghens vrouch opden voorschreven nieudach bin dat Pieter Bouchuillion alsnoch te bedde was ligghende zoo dannof blyct byder depositie vande zelve Bouchuilloen.

vj

Zulcx dat in allen ghevalle alwaert zoo dat van de minghelynghe van tvoorschreven moudt niet en bleecke, soude evenwel den verweerder te condempneren doen in eenighe amende⁴¹ tzy honoraire ofte precuraire - ende costen ter causen van diefte van onderhalf freckaert van tvoorschreven mout, dannof zoo vande minghelynghe als van tvoorschreven moudt mentie ghemaect wordt by depositie van **Jacob van Damme ende Charles de le Senne** oock oorconden ten versoucke van Domyn Vermeulen preparatoirelick ghehoort, die dheescher presenteert te doen recolleren.

vij

Boven dat oock passin in sverweerdens ghedienden bevonden wort, dat hy met Pieter Bouchuilloen zyn knaep ende Domyn Vermeulen tregiment hebbende⁴² van de voorseide meulen daer tvoorseide moudt vervalscht is gheweest ende dat hy van sheescher ansech hem niet en heeft weten met behoorlicke jusitificatie te excuseren.

Zynde oock ghebleken byde depositie van **Jacob Rouvroy** oorconde ghedaen hooren by Domyn Vermeulen tzynder justitificatie dat den verweerder opden voorschreven nieuwe jaere dach smerghens vrouch voor den daeghe ghegaen is opden voorseide meulen met eenen grooten zack zeer ghelaeden twelck ontwyffelick was d'asschen daermede hy t'voorschreven moudt vervalscht es gheweest.

t'welcke oock ghenouch te trecken doet vut de depositie van **Jan Keerssebilck** den welcken oock ghetuucht heeft dat Pieter Bouchilloen upden ijde january 1630 laetsleden soude gheseyt hebben ten huysse ende herberghe van Claeys Michiel, dat hy - te weten den voorseide Bouchuilloen - nocte Domyn Vermeulen tvoorschreven moudt niet en hadden vervalscht zoo

³⁹ Domesticquen = knechten

⁴⁰ Waarvoor hij verantwoordelijk is

⁴¹ Amende = boete

⁴² Het regiment hebbende = de leiding hebbende

voorseeit, doende daervutte te presumeren ende collegeren dat den zelven Boucuilloen wel wiste dat den verweerder tzelve delict ende faut hadde ghecommitteert

Mids welcken den voornoemde heescher concluderende tendeert als t'anderen tyden, imploratie ende protestatie met style.

Niet alleen Jan van Bleus werd in de gevangenis opgesloten; ook Domien Vermeulen, de mede-eigenaar van de Ieperstraatmolen, werd op de 3de januari 1630 opgesloten. Ook hij schrijft een smeekbede om 'geslaakt' te worden.

SAP 124a - nummer 11 - 3 januari 1630 – Domien Vandermeulen – vervalser van mout?

D'heer burghmeesters ende schepenen der stede van Poperinghe

Supplierende vertoocht ootmoedelick **Domyn Vander Meulen** hoe dat hy upden **ijde january 1630** in vanghenesse ghedetineert es, by den ampman deser stede, ter orsake van eenighe vervalschynghe van moudt - ghemynggelt - inde muelen ghebruickt byden voornoemde suppliant ende **Jan de Bleus** – mede ghevanghen ende ontwyffelick beschuldich inde voornoemde valscheide vutterdien een groot deel asschen bevonden es gheweest, tsynen huuse op den ijde vande voornoemde maent, volghende de attestatie ende ghetuughenese hier annex – oock regaert nemende up een ander gehtuughenese hiermede gaende daer by blyckt dat den voornoemde Jan de Bleu de asschen van syn huuse heeft doen bewaeren – segghende dat hyse van doenen hadde – alsoo den vertoogher van dies onschuldich es, ende middelertyt byden processe staet te blycken - den onschuldt vande suppliant – es zijne toevlucht nemende tot uwe edele - ootmoedelick biddende de selve ghedient zy hem te slaecken van vanghenesse ten minsten up cautie juratoire ende fide jussaire ter discretie van de juge ende sult wel doen

<i>Domyn Vermeulen en zijn compagnon worden uiteindelijk veroordeeld als volgt:</i>

21 maart 1630

De wet recht doende met deliberatie van rade heeft de verweerders ghecondempneer⁴³t in een amende⁴⁴ pecuniaire⁴⁵ van jc iiij - 104 -pond parisis

een derde tapplicquatie ten proffyte den heere ende dander 2 **voor een tafereel**

ten behouwe van een versiersel van de wetkamer der stede

medeghaende in de costen van de processe ter tauxatie

laetende de zelve verweerders onverlet in hun gheheel omme hunne indemniteyt⁴⁶ te verhaelen opde gonne die zy zullen commen betooghen ghedaen thebben de minghelynghe van de mout in questien

actum 21 maerte 1630

⁴³ Condempneren = veroordelen

⁴⁴ Amende= boete

⁴⁵ Pecuniaire = geldelijke

⁴⁶ Indemniteit = ontlasting

De conclusie uit het proces is blijkbaar dat men de vervalsing op zich wel kan bewijzen, maar niet kan bewijzen wie dit gedaan heeft, aangezien beide eigenaars – zowel Jan van Bleus als Domien Vermeulen, ontkennen dit gedaan te hebben.

Aangezien zij toch verantwoordelijk zijn voor de molen en wat daar gebeurd, krijgen zij dus geldboete opgelegd van 104 pond parisis, een zware som, als we er rekening mee houden dat een dagloon voor een werkmans doorgaans geen één pond bedroeg.

Een derde van deze boete ging naar de 'heer' of in dit geval de amptman.

De twee andere derden werden gebruikt voor een 'tafereel ten behoeve van den versiersel van de wetkamer der stede'.

De twee veroordeelden, mogen echter wel, hun boete 'verhalen' op diegene die ze kunnen vinden en die deze vervalsing gedaan heeft.

Dit hebben ze niet kunnen doen, of ten minste we horen hier alleszins niets meer van in de bewaarde documenten.

22 januari 1630 – Keure nopende het weven van wolle – SAP 470

Nopende het weven der wolle goederen number van drayn, breedte etc.

Ceure ende statuuten omme d'officieren van de rauwe perse der stede van Poperinghe

Eerst sal men de bayen scheeren met xliij ganghen met xv hebbende in elcken ganck xxx draeden onder min ofte meer daertoe te doen, te sullen in getauwe breedte moeten staen neghen quartier en den tallie bin de lysten vrij ende die te smal bevonden wert, bij d'officieren in ghetauwen, sullen boeten xx schele parisis ende de bayen afghevrocht zijnde, zal men den cam ende triedt ter perse brengen bij d'officieren omme aldaer ghebroken te worden.

Item dat van nu voorthaen alle nieuwe ried en zal brengen ter perse bij d'officieren omme aldaer gheteekent te zijn van zijn breedte, ende daernaer ghebrandt met teeken van de officieren ende sullen ontfanen van t'branden ende munten de somme van vj schele parisis, soo wye ter contratie doet, zal boeten de somme van v schele parisis

Item soo wye de selve bayen van scheeren dan xliij ganghen, ende de outrefine liij ghanghen ende met xv pijppen tselve bevonden zijnde by den telder ofte bij d'officieren van de rauwe perse ofte gouverneuren van de drapperie, sal men den selven overtreder vut den ambachte bannen ende daertoe scherpelick corrigeren als van valscheit bijden heere ende weth ende sal boeten bovendien ten proffiete van de aermen deser stede de somme van vj pond parisis.

Folio 131

Item alle bayen de gonne, dien ghemeene baeyen ende outrefyne drapieren wolle, sullen gehouden zijn de **P** ende tmarcq inne te weefven ten eersten, ende aendoen twee ronde pijploden, met twee dobbel nieuwe querten, twee ingaende ende twee ingheleyt ende twee lysten op verscheyde boeten staende ende soo werden zij van de eersten totten lasten een tallie boven ende toesluytten van de laste evelten op de boete van xx schele parisis

item dat men alle bayen sal brengen ter rauwe perse om ghewarrandeert te zijn van alle misfitten ende quaet werck als van ider evelte, snouckdobbelschoeten, paddeclauwen, idel slaeghen en alle idel deelten, boeten elck een viere boet 1 denier,

ende een vorcke met twee draen boet 1 denier

ende twee overschoten boet 1 denier,

alle snouckx boet 1 denier,

alle paddeclauwen hebbende drye schoeten,

boven drye warpdraen boeten iij deniers
Item alle gaeten boeten iij deniers
ende alle onderslaechken sullen boeten iiij deniers,
ende sullen ontfanen d'officieren voor sallaris van elck persloot iiij deniers
Item ende sal alle bayen muntten ende teecken van alle misfitten van dinheyt met een D,
Van groot gaerne met een G
Ende van middelbaerich met een O
Van cleene maghergaerne met een C
Ende indien de bayen bevonden waeren bij officieren breeder ghecorrigeert

Folio 132

te zyne dan met een D, sullen die moeghen teecken met Y
ofte drye deen ende soo wat niet hebben D bevonden wert,
sal boeten ten proffiete van de aermen deser stede de somme van ij schele parisis

Item dat van nu voortan niemant, wie hij zij, en zal moeghen reeden ofte doen reeden
drapieren ofte doen drapieren met tynderlinck ofte cammelinck daerinne ghemingelt ende dat
op achterhaelen te zijn van valscheyt ende ghecorrigeert te zijn ter discretie van de heere ende
weth naer t'bevindt van de zaecke en zijn bevonden bij officieren zullen d'officieren
vermoeghen de selve bayen rondtsomme t'ontlijsten en hanghen deure op den **hoefel**

Verdam: Hoevel = Hovel = dissel

te scheuren al naer t'bevindt van de zaecke ter discretie van de officieren.

Indien de selve bayen in twyffel stonden ende niet wel te tusschen kennen ende waeren, soo
souden de voornoemde officieren vermoeghen hunne twyffelachtigheyt te bekennen de selve
bayen te doen wasschen by eenen vulder ende doen ruwen ende daernaer wederomme van
hemlieden te doen bringhen, omme sententie te gheven naer de ceure ofte alsulcken discretie
t oorboiren als daertoe dient,

ende dat men de selve bayen sal bringen binnen ghenachte voor d'officieren ende dat op een
boete van vj pond parisis, ende de selve bayen sal gheteekent zijn met zeker teecken als
d'officieren goet duncken zal.

Item niemant, wye hij zij, en sal moeghen reeden ander lieden goet onder hemlieden marcq
op een boete van vj pond parisis de selve te betaelen, de gonne die 't marcq verleent

Folio 133

Item dat niemant, wie hij zij; hem en zal vervoorderen eenighe bayen te reeden ofte wercken
met anders marcq, zonder alvoren consent thebben van de gonne die 't marcq toebehoort op
correctie van de heere ende weth, ende sal boeten bovendien ter proffiete van de aermen
deser stede vj pond parisis.

Alle bayen die men bringen zal ter rauwe perse, omme ghewarrandeert te zijne, sullen moeten
t'marcq vernocht ofte vervocht zijn met een brief met name ende te toename van de
drappier die tselve toebehooren zal op de boete van v schele parisis.

Item dat niemant, wie hij zij, en zal moeghen reeden eenighe bransdoucken deur eenighe
baycammen naer dat men sulcke wercken reeden zal deur alsulk cammer als van ouden tijden
op een boete van iij pond parisis, ende daer en boven ghecorrigeert te worden naer t'bevinden
van de zaecke.

Item men sal van nu voortan geen gaerbayen te moeghen wercken dan met een loopende
schietspoele op dat men daermee geen . . . gaeren en wercke om daarmede te schuwen alle
bedroch en dat op den boete van xx schele parisis.

Item zoo wie voortan bevonden wert bij officieren van de rauwe perse, ofte gouverneurs van
de draperie eenighe bayen thebben in ghetauwe zonder alvooren hebbende ghevrocht ende
aenghedaen de pijploothen en t'marcq te eerste, zal boeten iij pond parisis.

Folio 134

Item alle baeschabben boven de vijf ellen tot de 12 ellen toe sullen moeten comen ter rauwe perse omme 't persloot op de boete van xx schele parisis.

Item is gheordonneert ende ghestatueert dat van nu voortan elck zijn werck sal moeten goet doen ende die schaede doet, sal schaede beteren omme schaede alle questien en gheschillen ten neder te legghen

Item is verbooden alle mannen, wye zij zijn, eenighe fraulde ofte valscheyt te doene inne draperie op peine van ghebannen te zijn vutter draperie ende voorts ghestraft te zijn, als van valscheyt naer 't bevindt van de zaecke ter discretie van de heere ende weth.

Item dat men van nu voortan geen bayen en sal bringhen ter rauwe perse, omme ghewarrandeert te zijne, die onbehoorelick vuyl zijn als van slick, drek ofte moesle op een boete van ij schele parisis.

Item is gheconsenteert dat men nemen zal eenen man bij die vande weth, souffisant ende idooome omme daeghelicks alle bayen te beslaen int ghetauwe ende te munten met alsulcke stekers als de voornoemde bayen gheschooren zijn opt scheerrech goet ende scherp toesicht te nemen op de breedde van camen ende op het vutstaen inne breedte van ruen ganghe, ende draen ende sal ontfanen van bayen te tellen ende munten voor loon ij shele parisis van elck stick ende van outrefyne bayen vj schele parisis van elcken stucke ende sal tellen alle de ganghe vande eenen tot den andere daertoe

folio 135

zonder te bryngghen van middelwaert bedienen voorts den voornoemde telder zijn officie zoo hij daertoe ghehouden is op verbeurte van zijn officie.

Item in ghevalle den voornoemde telder in eenighe bayen ofte outrefyne eenighe misfit vonde in ganghen draen, rieden ofte cammen, zal hij den drapier beslaen naer tuutwijzen vande ceure ende voorts te kennen gheven aen d'officieren van de rauwe perse, omme daarmede te doene soo t'behooren zal naer de ghelegentheyt van de missitten, ofte ghelycke en omme den drapier over te gheven binnen de vyer poorte van de hove ofte t'goet te bringhen in s'heeren handen naer de ghelegentheyt van de zaecke

Niemant en sal hem veroorderen eenighe bayen, ofte outrefine van de ghetauwe te trekken, zij en sullen alvoren ghemunt zijn, op de boete van xx schele parisis, ende wat den voornoemde telder ghehouden alle daeghe omme te gaen aen den telder ende munter soo t'behooren zal

Item men zal voorts niet meer doen den draet inde lystten stellen, ende niet meer dan twee dobbel draen op elcken dies stellen, niet meer in bayen, dan inde outrefine op een boete van v schele parisis, ten pericle van de gonne die tselve wercken zullen

Folio 136

Item soo wat drapier bevonden wert te wercken met eenighe spletrietten in ghetauwe sal boeten voor elck spletriedt ende elcke reyse bevonden zijnde xx schele parisis.

Item soo wye van nu voortan bevonden wert te wercken zonder cleet, sal boeten ij schele parisis.

Item wort verbooden den telder eenighe bayen te munten ofte teeckenen zonder tellen op de boete van iij pond parisis

Item alle bayen die van nu voorts zullen comen ter rauwe perse omme ghewarrandeert te zijne ende soo wat bayen werden bevonden te boeten van quaet werck, boven de xx boeten, sullen de selve weder ghesonden werden omme te verbeteren ende d'officieren sullen ontfanen voor haerlieden loon ende salaris voor het bijteecken te gheven de somme van iij schele parisis en de selve baye weder omme ghesonden zijnde, omme het persloot, ende niet suffisantelick verbetert zijnde, sullen moeten betaelen voor elcke dobbel boete, ende de selve boeten sullen bedeeft zijn, d'een helft ten proffiete van de aermen desser stede ende dander helft ten proffiete van de officieren

Item dat hem niemant hem en vervoordere eenighe bayschabbe

Folio 137

te wercken onder de vijf ellen met blaauwe lysten, ofte roode lysten op de boete van xx schele parisis ende dat sooveel van oultrefyne als van bayen.

Item is toeghelaeten een ieghelick drappier dat men van nu voortaan alle de oultrefyne bayen ghereet van pomelsche wolle en hij die willende verandtwoorden en goet doen ende varwen dat men zal stellen de blaauwe lyste, ofte naer het baey ende de tweede wytte lysten buuten Men sal van nu voortaan de bayen niet meer overhaelen dan met vijf officieren, ofte ten minsten met vyere, ende men zal looten naer oude costume den eersten pennynck vutcommen wert meester van dien daeghen en d'ander twee t'naervolghende ter persen en den vierden pers vutcommende te muntten

Item men zal alle oultrefine scheiren met xv pijpen en moet hebben liij ganghen ende xxx draen voor eenen gange, verbieden eenieghelick, wye hij zij, min ofte meer draen te scheuren, ende dat op ghecorrigeert te zijne als van valscheyt ende moeten in t ghetauwe breed gaen x quartien en een tallie min ider lysten vrij, ende soo wat rieten smalter bevonden wierden sullen boeten xx schele parisis, en het oultrefyn afghevrocht van dat het riet te smal bevonden

Folio 138

wert sullen t'selve riedt ter rauwe perse bringhen bij officieren omme t'riet ghebroken te zijne ende ordonnantie t'hebben ter discretie van de officieren.

Item van nu voorts alle ganghen ende draen gheschooren zijn op het scheireck sal den wercker ghehouden zijn de selve in te wercken zonder faulten op peine van bij de officieren ende telder bevonden zijnde sal boeten de somme van xx schele parisis.

Item is wel scherpelick verbooden een ieghelick, wye hij zij, eenighe officieren van de minste tot den meeste, ter cause van haerlieden officie ofte exercitie van dien eenichsins met woorden ofte wercken te injurieren op een boete van vj pond parisis ende voorts op arbitrairelick correctie, ter discretie van de heere ende weth, naer de ghelegentheyte van de zaecke ende inne vanghenisse

van de ghejurieerde persoonen sullen zij ghelooft zijn op hemlieden eedt, en indien de injurie gheschiede bij onderjaerighen kynderen, sal men de selve boeten verhaelen op vaders ende moeders, ofte meesters ende vrouwen, welcke boete sal commen te proffiteren van den ghemeenen aermen deser stede

Item is wel scherpelick verbooden alle officieren dat zij van nu voortaan niet en sullen moeghen staen over hemlieden goet, omme daer af sententie te gheven op de boete van x schele parisis telcken die tselve doen zal en de gagie van de daeghe al ten proffiete van de ghemeenen aermen deser stede.

Folio 139

Item is verbooden eenieghelick, wye hij zij, eenighe vremde cammen in zijn huis t'hebben op achterhaelt te zijne van valscheyt ter correctie van den heere ende weth ende sal boeten de somme van vj schel parisis, deen helft ten proffiete van de aermen deser stede ende d'ander helft ten proffiete van de officieren.

Item is verbooden dat geen vulders, ofte andere, wye hij zij, voortaan eenighe bayen te wercken leggen sullen zonder alvoren thebben haerlieden persloot; op de boete van iij pond parisis bovendien xltich daeghen verbooden zijn ambacht te doene ofte andere arbitraire correctie ter discretie van de weth soo tot lasten van de drapier als vulder

Item geen vulders en sullen hemlieden vervoorderen eenighe bansdoucken te maecken ten zij alvooren te hebben haerlieden persloot op de boete van iij pond parisis ten laste van de selve vulder en ghelicke iij pond parisis ten alste van den drapier

Toorconde als greffier Phl. Raulé

Ceure, statuten ende ordonnanties om d'officieren van de vlaecke ende warrandeerders van de wolle – Eveneens – SAP 469 – Resoluties
--

Eerst dat hem niemant hem en vervoordere, wye hij zij, eenighe wolte inne te doene commen, sonder alvoren thebben consent van de officieren ende dat op de boete van xx schele parisis

Item dat niemant, wye hij zij, en sal moeghen eenighe wolte te wercke legghen zonder als vooren ghewarrandeert te zijn bij de officieren op de boete van xl schele parisis

Item indien dat eenighe drappiers wolte te wercke leyden zonder ghewarrandeert te zijn en dat deselve quaet bevonden wierde, sal boeten de somme van vj pond parisis

Ende sal staen ter correctie van de heeren ende weth nar de ghelegghentheyt van de zaecke

Item is verbooden alle officieren geen wolte te warranderen, jovenette, zij en sal moeten lanck zijn het voorlit van eender duime, op peine dat de selve wolte sal ghebannen zijn buutten de ceure ende heerelickhede van Poperinghe ende dat binnen sonneschinne ende soo wye het selve niet en obediert sal boeten vj pond parisis

Ende den selven drappier dusdaenighe wolte vercocht hebbende buutten de ceure ende heerelickhede deser stede ghehouden zijn attestatie te bringhen aen de selve officieren waer deselve vercocht is

Folio 143

ende dat binnen den ghenachte op de boete als voren ter discretien van de selve officieren

Item soo wat coopman eenighe wolte innebrochte omme de selve te vercoopen sal ghehouden zijn die alvoren te doen warranderen ende indien dat eenighe bevonden waeren onbehoorelick als lammerwolte, jovenette wolte ofte andere onbehoorelick werck ofte quaet goet sullen de selve officieren verbieden aende selve coopman eenighe van die te vercoopen aen eenich drappier deser stede omme alle ghedrappiert te worden ende indien hij der contrarie bevonden wert, sal boeten de somme van vj pond parisis

Ende sal bovendien staen ter correctie van de heeren end eweth naer den ghelegghentheyt van de zaecke.

Zoo wat drappier ofte coopman ghecocht hadde eenighe wolte ende daermede eenighe frauilde ofte bedroch bevonden waere, als van naticheyt, besemptheyt ofte onbehoorelick paccagie, sal den selve hem adresseren aen de officieren van de vlaecke omme daerof te righten groffatie ende beschaedichte naer de ghelegghentheyt van de zaecke

ende omme de selve schaede te grofferen, sullen nemen tot hemlieden behulpsaemheyt, twee officieren van de hooghe loye ende twee van de rauwe perse, omme de selve behoorelick te grofferen naer den discretie van hemlieden, ende sullen ontfanen voor loon ende sallaris elck vj schele parisis.

Item is verbooden drappier, wye hij zij, ofte iemant beffeende wolte, oostersche trockwolte, tinderlinck ofte ander onbehoorelick goet, ofte wollten te drapieren ofte doen drapieren op de boete van vj pond parisis

Folio 144

Ende daertoe te staene ter correctie van de heeren van de weth

Item d'officieren sullen ontfanen van hemlieden loon en sallaris van de warrandise van elcken sack wolte weghende boven de vyer hondert pond, ende daertoe te staene ter correctie van de heeren van de weth

Item d'officieren sullen ontfanen van hemlieden loon ende sallaris van de warrandise van elcken sack wolte weghende boven de vyer hondert pond ende van vyerhondert pond nederwaert tot een hondert pond, ij schele parsiis van elck hondert ende beneden hondert ghelicke twee schele parsiis

Item d'officieren en sullen van nu voortaan de wolte niet alleene warranderen maer sullen zijn ten minste hemlieden t'weeden en sullen altijts warranderen binnen de clocke binder noene des vermaent zijn

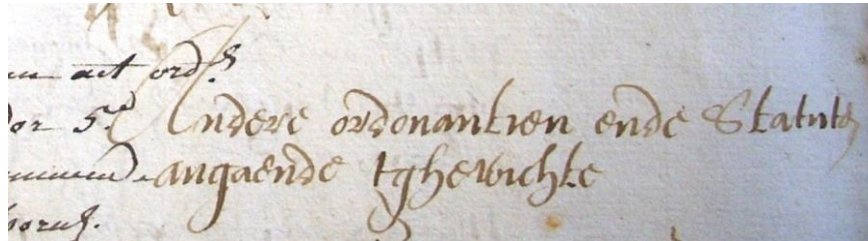
Item is verboden, wye hij zij, eenighe wolfe van buuten commen die te ontsacken ofte te ontpacken zonder al vooren ghewarrandeert te zijne bij de voorschreven officieren op de boete van xxx schele parisis.

Item is verboden van nu voortaan, wye hij zij, eenich gaerne te coopen van buuten in huusen ofte straeten ofte weggen dan alleen ter marckt ter behoorelicke ure op de boete bij de coopers te verbeuren van iij pond parisis

Item dat hem niemant en vervoordere eenich gaerne vercocht zijnde te weggen met eenich ander ghewichte dan met t'ghewichte deser stede op de boete van iij schele parisis

Item den weggher sal ontfanghen van het gaerne te weggen voor sallaris ende loon te weten van een pont gaeren te weggen alleene twee deniers parisis ende van eenen sack boven een pont tot drye ponden sal drye deniers ende alle sacken ofte ghewichte boven de drye pond moeten betaalen ses deniers

Folio 145

- Eveneens SAP 469 -

Resoluties

Andere ordonnancien ende statuuten aengaende t'ghewichte

Eerst dat alle wynckeliers, vette warriors, booter ende caesvercoopers ende alle andere vercoopende alle cleene peene waeren bij ghewichte, sullen van nu voortaan moeten leveren t'ghewichte van xv oncen voor elck pont volgens de slaepers deser stede, en sullen alle jaeren moeten gheickt worden ende gheweghen jehghens de slaepers deser stede, en hebben het teecken ofte marcq van den jaeren op de boete van elck stick, clein ofte groot ter contratie bevonden zijnde van xx schele parisis.

Item soo wanneer eenighe wynckeliers, vette warriors ofte andere peene waere vercoopende, iemant wye hij zij, uutleveren ofte vutfanghen sullen bevonden zijn te weggen met eenig ghewichte te cleen ofte groot gevonden zijnde sullen de selve vallen inne boete van xl schele parisis van elcken stücke ende daertoe staen ter correctie van de heeren en de weth ende sal bevonden t'ghewichte in twee sticken gheslaeghen zijn bij de officieren voorschreven een iders huus, craem ofte wynckele ofte ter plaetse aldaer tselve bevonden wert.

Item dat van nu voortaan eenighe, wye hij zijn, die weggen sullen met eenich ghewichte, vut leveren ofte ontfanghen, sullen ghehouden zijne eens jaers vermaent zijnde, ten hallegheboode, sullen bedwonghen zijn hemlieden ghewichte te bringhen ten huuse van de

Folio 146

de icker van de stede, omme aldaer gheickt end gheweghen te zijne jehghens de slaepers deser voornoemde stede, omme te hebben het teecken ende marcq van die jaeren naer de publicatie binnen ghenachte op een boete van elck stick cleene ofte groot xx schele parisis

Men ghebiet oock van nu voorts aen dat niemant van eenighe wynckeliers ende andere neeryng doende ende coopende ofte vercoopende waere bij ghewichte hem en vervoordere te weggen int vutleveren ofte ontfanghen dan met behoorelycke schaelen, hanghende tusschen twee isers, ende daermede te weggen met behoorelicke ghewichte indien gheickt zijnde, jehghens de slaepers deser stede, ende de contrarie bevonden zijnde bij de officieren sal boeten iij pond parisis

Insghelicks verbiet men aen alle inghesetenen deser stede wye hij zij, dat niemant hem en vervoordere te meten met eenighe maeten te weten zoudt maeten, olie, azijn en zeem maeten

ten zij dat de selve jaerelicks gheickt zijn bij den icker deser stede, ofte ter contrarie bevonden zijnde bij de officieren sullen boeten van elck stuck tzij cleen ofte groot xx schele parisis **Item** men verbiet insghelicks alle wynckeliers, meerseniers, ofte andere vutleverende ofte ontfanghende eenich goet bij de ellen, ofte

Folio 147

half elle, ten zij de selve jaerlicks gheickt werden bij den ickere deser stede op de boete van xl schele parisis

Ende indien der eenighe ellen te cort bevonden worden bij voorschreven officieren sullen boeten van elcke elle de somme van iij pond parisis

Item d'officieren metgaders den icker sullen ontfanghen voor loon ende sallaris van icken ende van wegghen ende t'marcq van dien jaere daer op te stellen en sullen van de sticke van thien pond van daer neder waerts ontfanen de somme van iij deniers ende het selve sal gheschieden ter presentie van twee officieren ten minste ende indien tselve ghewichte te cleene bevonden worde, sal men den icker zijn loot ofte iser daertoe ghedaen het selve moeten betaelen ende den loon ende gagie sullen bedeeft worden, deen helft voor d'officieren ende dander helft den icker

Item is wel ende scherpelick verboden een ieghelick, wye hij zij, eenighe officieren van minsten tot den meersten, ter raede van hemlieden officie ofte exarcerende eenichsins te injurieren met woorden ofte wercken op een boete van vj pond parisis

Ende boven dien staen ter correctie van de heeren ende weth naer de ghelegghentheyt van de zaecke.

Ende int overbringhen van gheinjurieerde persoonen sullen ghelooft werden

Folio 148

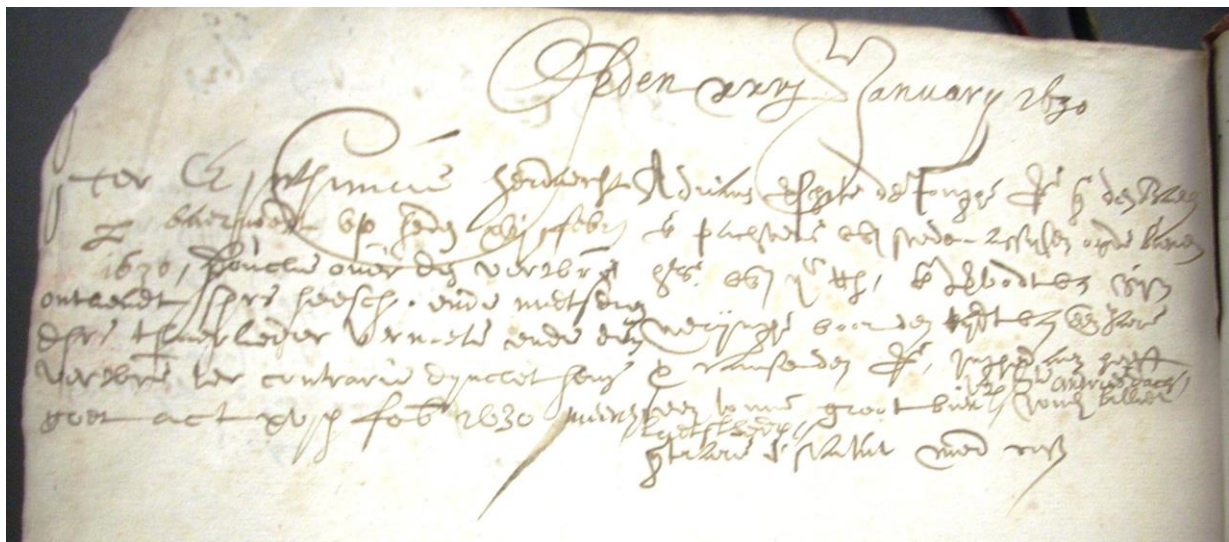
op hemlieden eedt ende indien d'injurien geschieden bij onderjaerighe kynderen zal men de selve boeten verhaelen op vaders, ende moeders, meesters ende vrouwen ende de selve boeten salmen distribueren ten proffiete van de ghemeene aermen desers stede

Dese ceuren, ordonnantien ende statuuten zijn ghelesen voor t'collegie van de eth ende raeden deser stede van Poperynghe ende bij de selve ghesaemdelick gheratifieert ende gheapprobeert **op de xxij januari 1630**

Applicatie van de selve ceuren op den 9de 9bris 1643 ter vergaedinghe van sire Mattheus Deslions, religieux van de abdie van Ste. Bertins ende ontfangher van de goedinghen van de selve abdie onder dit district vutter naeme van den heeren, burgmeesters, schepenen, raeden en de notables der selve stede

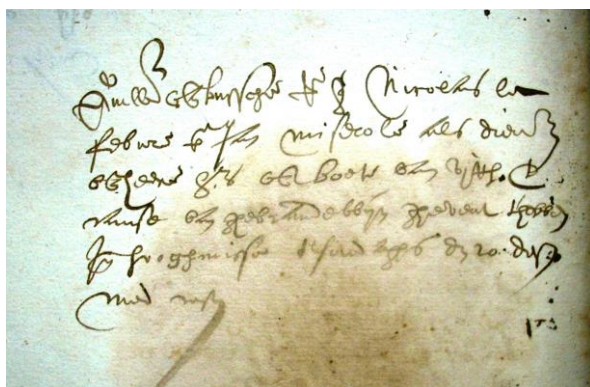
Is gheresolveert t'amplieren t'statuu van de vlaecke als dat d'officieren sullen vermoeghen van nu voortaan de wolle ghebrocht van buuten dese jurisdictie in huus ghedaen ende ghesoldeert te warranderen binnen den selven huuse, ende alomme daer de selve ghelegghen wert daertoe zij acces sullen hebben tallen tijde alst hemlieden goet duncken zal, zonder dat hemlieden iemant refuus ofte obstacle zal vermoeghen te doene op de boete van ses ponden parisis deen helft ten proffiete van den aermen deser stede ende d'ander helft ten proffiete van de officieren

Phl. Raulé

Opden xxvj January 1630

Adriaen Verschote de jonghe verweerder jehens den bailliu ende pachter van de stede assysen opde bieren, heeschers van ijc pond parisis ende verbodt van zyn nerynghe voir den tytdt van een jaer ter cause den verweerder inghedaen heeft een tonne groot bier op Sint Andriesdach zonder billiet.

Guillaume vaden Bussche verweerder, jehens Nicolas Lefebure ende Jan Miserole als dienaerren van de heere, heescher, omme de boete van vj pond parisis ter cause van ghebranden wyn gheveen t'hebben inde hooghmisse s'sonaghs den 20 deser – med costen

Jan Daneel, verweerder jehens Nicolas Lefebure, heescher van de boete an vj pond parisis ter cause de verweerder ghevrocht

heeft den vijste op Onse Lieve Vrouwedagh – med costen.

Heden den xxx January 1630

Jan Buuck verweerder jehens Pieter Fobert als pachter vande stedeassysen op de bieren ende en ampman heescher van de boete van xxxvj pond parisis ter cause den verweerder t'zinen huuse heeft laeten dryncken de onderschreven verwerders t'heren coste opden xvjde december 1629 – contrarie t'statut. – med costen

Beede partyen in persone ghehoort ende up als gheledt sonderlynghe dat den verwerder met andere personen ten tyde by heesche gheroert tsynen huysse vergadert zyn gheweest ende oock ghesien is gheweest te gaene ten voornoemde tyde inden brauwerie van Jacques vande Fonteyne

De wet ordonneert den verwerder hem te verpurgieren volghende statuyt onder eedt – of zy neffens de voornoemde ander personen tsynen huysse nyet en heeft ghedroncken tsynen coste ende of hy verweerder ter deser cause eenighe bieren niet ghehaelt en heeft inde voornoemde brauwerie metghaders of syn pretentie niet gheweest en is aldaer te dryncken tsyner coste, methgaders ter coste van de voornoemde personen, ende daernaer recht gehoort – sverwerders refuus van te doene den voornoemde eedt ende laetende hem danoff versteken, metghaders ghehoort den eedt van de ampman als dat hy den verweerder, Jacob Buuck, Pieter

Vermeersch ende andere ghevonden heeft ten huysse vande verweerder, hebende eene canne voor hemlieden ende dat den verweerder daer te vooren ghesien is gheweest by Pieter Fobert , pachter- te gaen inde voornoemde brauwerie soo hy verweerder oock verclaert heeft, up als gheledt – de wet condempneert den verweerder inde gheheeschte boete van xxxvj pond parisis volghens tvermelde statuyt alhier ghesien metghaders inde costen vande vervolghe – actum den vj february 1630.

Jacob Buuck verweerder jghens de zelve heeschers, de boete van xij pond parisis ter cause ghedroncken thebben t’zynen costen ten huuse van Jan Buuck – contrarie t’ statuyt. – med costen.

Mahieu Oudoore krijgt dezelfde boete, die was er bij Jan Buuck er ook bij.

Jan Moejaert krijgt een gelijke boete van xij pond omdat hij gedroncken had ten huize van **Lambert Bocquet** op de 16de december 1629, net als Jaques Plessy, Frans Vermote, Jan Demoor, Jacques Verhaghe.

Andries Masselis de jonghe verweerder jehens jn Miserole ende Loys Petitberghen als dienaren vande heere, heescher , de boete van vj pond parisis over ghedroncken thebben inde heberghe van Passchier Enten, ghedeurende de goddelicke dienste vande vesprers op Ste. Thomasdagh lestelden, met costen.

26 januari 1630 – Notabelen – Subalterne wetten – Transcriptie Henri Vandenbergh
--

103r° - Notable ghecooren den 26 january 1630

Pieter VANDEN PEERREBOOME burghmeestere vande commune

Jan MAKEBLYDE

Nicolais VANDER DOENE

Frachois PIERENS

Jan BAERT

Jacob VERSLYPE

Jan MAERTEN

Augustyn VAN DAMME d’oude

Jacob DE BERCH

Boudyn BEUTEND’oude

Jaques WANTEN

Jan VANDE ZANDE

Jaques FOLCQUE

Jaques DIEDEMAN

Joos SEYS de jonghe

Jan VAN RENYNGHE filius Caerels

Kaerle ROENS

Pieter KEERNE

Jan VAN RENYNGHE filius Jaques

Jan VANDE GOESTEENE

Robert DE RYCKE

Jaques MELIS de jonghe

Pieter VAN RENYNGHE

Clays DE VOS

103v°

Torsemeesters

in twee kolommen
van rentieren
Jan DENIJS
Jacob VERSLYPE

Lakensnijders
Jan VANDE GOESTEENE
Clays CAMBRAY
2

Brauwiers
Pieter DIEDEMAN
Jaques MELIS de jonghe
4

Mersseniers
Jan BAERT
Christiaan LIEBAERT
2

Timmerlieden
Jan DELANGHE
Pieter DE BOIS
2

Metsenaren ende schaliedekkers
Pieter CAPELLE
Jooris VAN THUYNE
2

Lynnewevers
Jan QUEVA
1

Wyncooplieden
Jaques BAERT
Robert PROVENTIER
2

Weerden
Hubrecht DELANNOY
Kaerle STAES
2

Vettewaeriers
Joos SEYS de jonghe
Clays JACOBSONE
2

Chirurgien

Meester Philips WINNEBROOT

1

Gaerentwynders

Maillard DE WIJTER

Marcx DANEEL

Vleeschhauwers

Maillard LIEBAERT

Frachois ROELEN

Cuipers ende houppesnyders

Gillis WAEGHERS

Glaude DE GHEELE

2

Varwers

Jacob VAN DAMME

Jan DE MEULENARE

2

Backers

Gerard VANDE MARASSCHE

Clays VERHAEGHE

2

Hoedmakers

Mahieu VAN BELLE

Charles DE RAM

2

Drooghscheerders

Ghilein VANDE WALLE

Jacob MAERTEN

1

Meulenaeren

Jacob KIEKEN

Pauwels DE CORTE

2

..aniers

Jaques MALBRANCQUE

Antonis HERMAN

2

21 februari 1630 - Ververie op het Rekhof – Renten
--

Compareerden in persooene **Pieter Vermeulen ende Mayken weduwe van Christiaen de meulenaere** zijn huusvrouwe,

de welcke ghecedeert, opghedraeghen ende ghetranpsoorteert hebben –
zoo sij doen by desen –
om ende en proffytte van **Jacob van Doene filius Jacques ende Jacob de Meulenaere filius Andries**

present ende accepterende alzulck recht cause ende actie als hemlieden toekomt ende competeert vande vercoopinghe van tvijfde van de huise ende vande verwerie staende op 't Reckhof by hemlieden by hemlieden vercocht an Guy Dubie volghens den contracte ghepasseert voor den notaris Winnebroodt opden viden febrauri 1629 daeranne t'voorseyde vijde deel wettelick verbonden en verobligiert is opden 27ste november 1629, daerop payment, t' verwen van xij bayen xx pond grooten te betaelen, de helft ghereet ende d'ander helft te dry coyninghe dagh eerstcommende, daerop dezelve acceptanten verschoten hebben ten ghelaghe xvij pond parisis, daermede zij payment doen midts houdende haerlieden precysen dagh van betaelinghe
actum present Floor ende Peereboome BB
den xxvide february xvic xxx

12 maart 1630 – Tol van de beesten – Subalterne wetten - 104v°
--

Jaques LE ROY timmerman heeft verlanghet den pacht vande tollen op alle beesten vercocht ter vrye Jaermarct voor eenen termyn van viij jaeren danof t'eerste vallen zal ter vrye jaermarct 1631 voor xvj ponden parisis sjaars. Actum ter camer den xij maerte 1630.

18 maart 1630 – Diedeman verkoopt grond aan de paters Recollecten - Halmen SAP 369

Jacques Diedeman en qualité de père
Et **François Folcque**, tuteur des enfants mineurs du Diedeman
Ont reconnu et confesfé avoier vendu et par la teneur de ces precentes
vendent à **Jean Folcque** fondé de procuration par lettre missive de monsieur **le prelat de St. Bertin**,
à ce present et acceptant pour et au proffit du convent des reverends **pères Recollectes** dans ceste ville de Poperinghe,
un fond et heritage contenant xxxi verges ou environ
situé des fonds et **derrière la maison de Mathieu Costenoble**,
joignant du costé de l'orient la rue dit **Nordstraete**,
de l'occident **l'heritage de la confrerie de St. Sacrament**,
de bise l'heritage dun convent des Recollectes,
avecq le droict d'emphitose ou louage competant ledict Costenoble
pour le temps de cinq ans,
pour douse florins par an dont ledict Costnoble as renoncé
pour la part d'un heritage situé derrière sadicte maison ,
la presente vente faict et passée avecq l'adieu et l'aggregation de monseigneur le prelat de St. Bertin
pour et moyenant le prix et somme accordé et convenu entre les dictes parties
de trente six livres cinq schele de monnoye de Flandres
à payer à l'adsistance et saisine due fonds
et dont les acheteurs au nom que dessus poera prendre possession et joyssance demy mars prochain
estant en oultre conditionné et stipulé si le fond et heritage ne soit en temps aveux trouvé bon et convenables pour y dessus batir quelque edifices propres aux convent des recollectes

ou être employé à l'usage d'iceulx,
 soit pour gardin ou aultrement qu'en tel cas les dicts vendeurs poeront reprendre et retraire par
 forme de rachapt ledict fond
 moyenant restitution de pareille somme de deniers de l'achapt present faict.
 Aussi feict et passée pardevant le loy
 Le xxvij de mars 1630

SAP 123C - Nummer 57
 21 maart 1630 – Het Schaeck

Opden 2de mei 1624

Christiaen Bollaert in huwelick hebbende de weduwe **Dierick Liebaert** doude
 metghaders **Maillaert Liebaert** zoo met hem zelven
 als oock in qualiteyt als vocht vande kynderen Dierick Liebaert filius Diericx opghedaecht in
 beschudde van een erfve ghenaeamt **tSchaeck**
 gheleghen ande Iperstraete streckende van vooren de straete achterwaert tot in de beke metter
 oostzyde an derrfve vande kynderen
 van Magdalene de weduwe Jan Deberch
 jeghen Robert Derycke, cum suis, hoirs ende aeldynghen van Willem Derycke heeschers
 omme daeranne te verhaelen 29 jaeren verloop van een rente van xij pond parisis sjaers
 tlaetste verschenen 30 ougst 1623 zonder prejuditie van voorgaende jaren met costen.

De wet recht doende met deliberatie van raede heeft ghewesen ende verclaert, soo sy doet by desen, thaerlieder heesch, fynen ende conclusien te syne nyet ontfanghelyck, nochte ghefondeert ende den verweerder danoff absolverende, condemneert de heeschers inde costen van de processe ter tauxatie
actum xxj maerte 1630

Retroacte

SAP - 14 mei 1587

Naerdien de weduwe van **Gheleyn Monaerd** hadde beclaecht ende gheleyt ter vierschaere voor burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe een verbrande hofstede met met alle materialen daerop wesende, ghelegghen op dyprestaete der voorseide stede - eertyds ghenoeemt **het Schaeck** - streckende van vooren aghterwaerds tot inde beke, metter oosteynde an derfve vande kidneren van Magdaleene weduwe Jan de Bergh Item d'ervve ende materialen daerop ligghende tusschen tselve Schaeck ende de beke, daer **Gheraerd van Calis** te woonen plagh ende ten wettelicken daghe hadde gheheescht daeranne te behaelen twaelff ponden parisis tsjaers losrente den pennynck vijfthiene, Vijf jaeren verachttert dannaff tlaetste ghevallen den xxxste in ougst xvc lxxxvj.

Ghezien dat nyemand ghecommen es ten beschudde vande voorseide gronde ende heeft daertoe hebbende al wettelick by officie de voorseide stede gheintimeert gheweest **Dierick Liebaerd** die hem danaf heeft laeten versteken by drie verscheeden continuacien ende van alle Willem Gaegaert naer insinuatie den eedt vande heere daerby hoorende haerlieden heesch over wettelicke ende onvergouden schuld - hebben ghewesen ende verclaerst - wyzen ende verclaeren by desen, - den heesch verwonnen zoo die boven ghenaeamt ende ghevisselt es - hebbende in handen van de heere de voorschreven partijen van goede omme by haer de voorseyde taghterheyd van renten daeranne te verhaelen naer coustume met de costen vanden vervolghen Actum ten cuerghedynghe den xiiijste ten meye xvc lxxxvij
J. Mazeman

6 april 1630 – Domyne Vermeulen en de Ieperstraatmolen – renten

Domyne Vermeulen ende Loyse zijn huusvrouwe, hebben vercocht ten proffyte van **Cornelis Lauwyck** present ende accepterende eenen erfvelicke losrente van xxij ponden parisis sjaers ten penninck xvide voor de somme van twee en dertich ponde ngrooten vlaemsch byde vercoopders thaerlieden t'eerste jaer vallen ende verschijnen zal den vide april 1631 ende zoo voort van jaere te jaere etc. Te lossen t'eenen payemente midts opleggghende etc. Verbyndende daerinne noch de helft van eenen meulen ghenaeamt d'Yperstraet meulen staende op den wal ende grondt van de heere van Ste. Bertins mett den recht van ceinse ghemeene met Jan van Bleus Met ininghe naer costume Actum present Peerboome, Floor BB Goesteene, Rouvroy schepenen Den vide april xvic xxx

23 april 1630 - Nicolas Lefebure met een vierroer - SAP 124A - nummer 54

Heesch ende calaigne omme den ampman inde absentie vande bailliue - causa officij -
heescher -
jeghens ende ten laste van Nicolas Lefebure - ghevanghen verweerder -
dienende voor myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Inden eersten - secht de voornoemde heescher in faict dat den voornoemde verweerder
t'sondachs xxvij octobris 1629 laetsleden -
emmers ten tyde den verweerder ten versoucke van de voornoemde bailliu bewaert heeft de
meublen van Jacob Meerseman -
in zyn huus ghecommen is opde Oude Marckt dese stede in de nacht ontrent ten elf heuren
met een vierroer gheladen met loot

Zynde den verweerder alsdan ghegaen tot voor de herberghe van de Wildeman - stekende op
de deure van de zelve huuse ende herberghe
ende roupende op Nicolas Heyerman - weert aldaer -
comt vut met uwen schoonzoone - denoterende Lieven van Basselaere - ick zal ulieden beede
dootsteken.

Waarmede niet te vreden zynde - den verweerder van aldaer ghegaen is tot voor de herberghe
van Sint Jooris - stekende ende cloppende aldaer op de deure -
segghende dat hy wilde datmen hem de deure oopen doen soude om de herberghe te visiteren.

Ende alsoo Hubrecht de Lannoy - weert inde voorseide herberghe van Sint Jooris - den
verweerder refuseerde de deure oppen te doen ende in te laeten -
heeft den verweerder zeer luide roupende jeghens den voorseide Lannoy ghetempesteert -
zweerende dat dien - par le corps de Dieu, par le sang de
Dieu, par la teste de Dieu - vichtich mael ende meer - dreeghende nu na den eenen , nu naer
den anderen te schieten -
daertoe voughende den voornoemde verweerder ten vele diversche stonden - je renie Dieu

Cause dat eenighe personen de voorseide blasfemien ende illicite eeden ende jurementen
hoorende - den verweerder gheapprehendeert
ende inde handen vande heescher ghelevert hebben - die daernaer den verweerder - om
voorder quaet te beletten - in vanghenisse ghecommandeert heeft.

Es oock warachtich dat den voornoemde verweerder voor de goeweke laetsleden ghesonden
zynde naer de stadt van Ghendt -
om eenighe noodtsaekelicke briefven te draeghen - hem zoo verder vergheten heeft dat hy in
de prochie van Astene in zeker herberghe ghevonden heeft
eene oneerlicke vrouwe - de welcke den verweerder ghemolesteert heeft omme met haer
vleesschelick te converseren

Hebbende den verweerder te zelve oorsaeken ende om tot zyne quaede ende oncuussche
gheneghentheit te gheraecken -
ghebleven den gheheelen nacht inde voorseide herberghe - byde voorseide oneerlicke vrouwe
gheslaepen ende vleesschelick gheconverseert

Welcke voorschreven gheprofereerde blasphemien - eeden ende illicite woorden -

metghaders d'aldulterie byden voornoemde verweerder ghecommitteert met de voorseide oncuussche ende oneerlicke vrouwe dheescher niet en verstaet lydelyck te syne sonder condigne punitie anderen tot terreur ende exempel

Mids welcken d'heescher concluderende tendeert ten fyne dat den verweerder by ulieden heeren sententie diffinityfve ende onder recht ghewesen ende ghecondempneert werdt in alsulcke punitie ofte amende als uwe heereen naer merite vande zaecke zal bevynnen te behooren - metghaeters inde costen ende misen van justitie etc.

Beliefve myne heeren burghmeester ende schepenen der stede van Poperynghe ten versoucke vande ampmann inde absentie van de bailliu - causa officij heescher - te hooren ende examineren Nicolas Lefebure ghevanghen verweerder opde naervolghende poincten ende artickelen

Actum present tcollege vander wet den xijde april 1630

Nicolas Lefebure - filius Pieters - ghebooren van Hennin Lietaert - jeghenwoordelyck daer van de heere ghevraeght ende gheexamineert opde artickelen ende article hierby vermelt - seght ende kendt tgonne hier naer volghet

Inden eerten oft niet warachtich en is dat hy verweerder t'sondachs xxvij octobris laetstleden - emmers ten tyde hy ten versoucke vande voornoemde bailliu ghewacht ende bewaert hadde thuus van Jacob de Meersseman - ghecommen is opde Oude Marct deser stede inde nacht - ontrent den elf heuren met een vierroer ghelaeden met loot.

Kendt dit artickel - segghende tvierroer daerby vermelt thebben doen haelen ten huusse vande bailliu tot synder defensie ende bewaerenisse vande meublen tn huuse vande voornoemde Meersseman - daertoe kennende dat hy overvallen zynde vande dranck met tselve roere ghecommen is tot opde Maerckt deser stede inde middernacht

Of hy aldan niet en heeft ghesteken op de deure vande herberghe vande Wildeman - rouppende hooghe ende overluudt op Nicolas Heyerman - weert aldar - comt vut met uwen schoonzoon - denoterende Lieven van Basselaere - ick zal ulieden beede dootschieten
Zeght gheene memorie thebben van tinhoudt van dit artikkel als synde te seer overvallen van drancke ten tyde hierby vermelt

Of hy van aldaer met t'voorseeide roer niet en es ghegaen tot voor de herberghe van Sint Jooris - stekende aldaer oock op de deure ende segghende dat hy wilde datmen hem de deure open doen soude omme de selve herberghe te visiteren

Ende alsoo Hubrecht de Lannoy den verweerder refuseerde oopen te doen ende inne te laeten of den verweerder zeer luude rouppende

niet en tepesteerde jeghens den selven Lannoy - sweerende den verweerder par Dieu - par le corps de Dieu - par le sang de Dieu - par la teste de Dieu, -
vichtich mael ende meer -
dreeghende nu naer den eenen nu naer den anderen te schieten

Seght tignoreren van dit artikkel - nemaer kendt dat des anderendaechs yeghelyck jeghens hem die spreeckt - zeyde dat hy de blasphemie - eeden
ende onghoorloofde woorden ende wercken hyer by vermelt gheprofereert ende
ghecommitteert hadde -
als wanneer hy die spreeckt seght dat hy met leetwesen ende trang tselve beclaecht heeft ende
yeghelick in vanghenesse synde -
sonder nochtans te weten deur de dronckenschap wie hem daer inne ghecommandeert hadde -
verghevenisse ghebeden heeft

Of daernaer om sverweerder groote ongheregheltheit ende zweirynghe - eenighe jonckmans
naer den verweerder ghesmeten hebbende met steenen -
den verweerder zyne voorseide roer ghevelt hebbende ende daermede ghedreecht naer de
zelve jonckmans te schieten -
zoo ontrent de groote Steenbrugghe
als opde Marct ten vele diversche tyden niet en heeft gheseyt dese woorden - Je renie Dieu

Cause dat eenighe bystaenders aldaer den verweerder ghevanghen ende ghelevert hebben inde
handen vande heescher die hem in vanghenesse recommandeerde

Of den verweerder voor de goeweke laetsleden niet en is ghesonden byde huusvrauwe van de
voornoemde bailliu -
om eenighe briefven van importantie tot Ghendt te draghen ende ghecommen zynde tot
Astene of hy aldaer is ghegaen in een herberghe ende vyndende aldaer eene lichte ofte
oneerlicke vrouwe of hy met haer niet en heeft ghedroncken - tsaemen in een bedde de nacht
gheslaepen ende vleesschelicke conversatie met haer ghenomen

Kendt dit artikkel ende sonderlynghe dat hy die spreeckt passerende deur de prochie van
Astene voor seker herberghe aldar naer gheroepen is gheweest by seker vrouwepersoon hem
onbekendt die nietmin naderhandt hem te kennen ghegheven heeft dat zy was de dochter van
seker coopman van Yper woonende tot Ryssele byde Oude Curtrycksche Poorte ende dat zy
ghehuwet hadde gheweest - zegghende in tselve huys ofte herberghe met voornoemde
vrouwe persoon ende weerdinne ghedroncken thebben van snoens totten avont -
synde alsdanne in slaepe ghefallen up een banck tot ontrent ten elf inden ancht als wanneer
hy die spreeckt hem begheven heeft te bedde alwaer ontrent vyndende by hem in syn bedde
ghecommen is de voornoemde vrouwepersoon van Ryssele ende in tselve bedde met haer
eens ghenomen vleesselycke conversatie daertoe ghesolliciteert thebben ende te dien effecte
ghegeven xxiiij schele parisis waarvooren sy beloofde naerdien haer meester ende vrouwe te
bedde soude wesen by hem te kommen ende te nemen de voornoemde vleesschelic
conversatie de welcke naer der handt inde nach volbracht is - soo voorseyt is.

Of hy des anderen dachs gheen ghelt ghenouch hebbende niet en is vertrocken zonder
betaelen -

waeromme den weert ende andere den verweerder vervolcht hebbende ende hem zynern stock, poignaert ende schoen afghenomen - zulcx dat den verweeder daerneer naer huus ghekeert heeft zonder zyn voyaige te vulbrynghen

Seght al eer hem te slapen te legghen betaelt thebben iiij pond iiij schele parisis voor zyn ghelach sonder dat tselve by de weert ofte weerdinne gheroyeert is gheweest - cause dat hy andermael an hem die spreekct tselve ghelach gheheescht hebben ende nyet hebbende omme betaelen ende oock nyet schuldich synde - ghenomen hebben synen sprynckstock - poignaert - schoen - synen sack ende syn besatse sulcx dat den verweeder naer huys ghekeert is sonder syn voyage daertoe hy ghecommitteert werdt vulbracht thebben

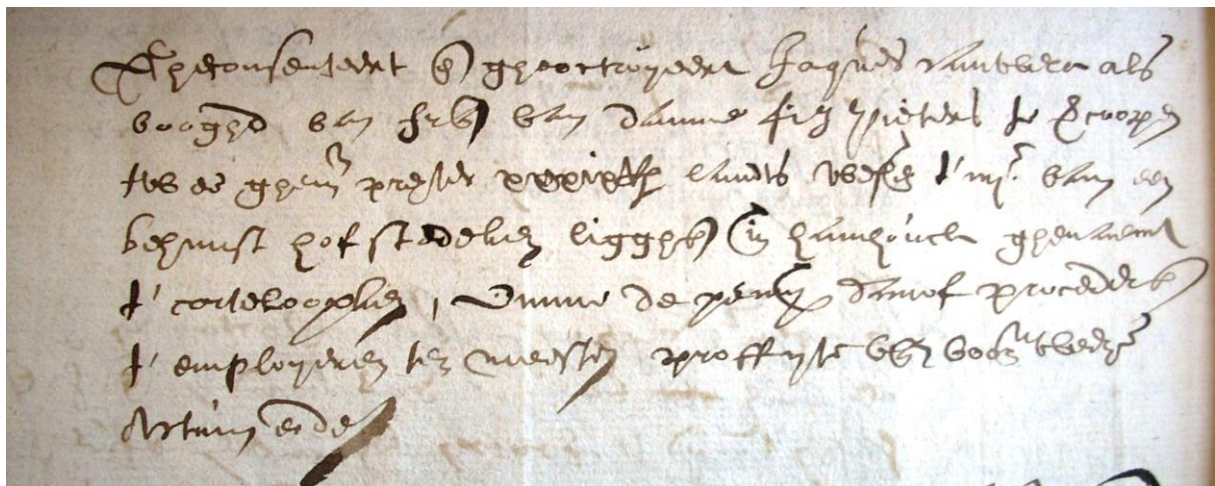
Nemende den verweeder voor excuse thuus ghekeert zynde dat hy in de voorschreven prochie van Astene van soldaeten gherooft hadde gheweest - twelxke den verweeder met groote eeden assereerde alles jehghens de waerheit

Kendt dit artickel sonder nochtans eenighe bevestiginghe van eede ghedaen t'hebben.

Het laatste artikel is het volgende en is ook doorschrapt dus net behouden

Of den verweeder over vyf ofte zes daeghen zynde by procureurs ende andere dienaers niet en seyde jehghens den zelve procureur dat hy ghesonedn zynde naer Ghendt eenich ghelt de procureurs toecomende achtergehouden hadde - daertoe voughende den verweeder dese woorden - je veux estre desbaptisé si le bailly ne me l'at dict.

11 mei 1630 – 't Corteloopken - SAP 247 - Register van arrest

A photograph of a handwritten document in Dutch, likely a legal record. The text is written in a cursive script typical of the 17th century. It describes a transaction where Jacques Cauwera, acting as a procurator for Frans van Damme, sold two plots of land (ghemeten) to Pieters. The land is located in the Hamhouck area and is named 't Corteloopken'. The document mentions a price of xxxix roeden and refers to a court proceeding (procederende) for the benefit of the seller. The text ends with 'Actum eodem'.

Gheconsenteert ende gheoctroyeert Jacques Cauwera als voogd van Frans van Damme filius Pieters te vercoopen twee ghemeten preter xxxix roeden landts wesende t'nyu van een behuist hofstedeken liggheende in de Hamhouck genaemt **t'corteloopken**, omme de peningen danof procederende t'employeren ten meesten proffytte voor de voornoemde weeze
Actum eodem

SAP 124a - nummer 46 – 3 juni 1630 – Pieter Keus- schorsemolenaar - vaart de schipvaart over

Pieter Keus, schorsemolenaar

De schorsemolen lag tussen de Leugenbeek of de huidige Vleterbeek en de vaart in. De molen was eigendom van de Poperingse huidevetters die deze gezamenlijk uitbaatten, omzeggens de eerste coöperatieve van de stad Poperinge, en waarin 'schors' werd gemalen tot eek of run die nodig was om de huiden te looien in de leerlooierskuipen.

Op de Ferrariskaart zien we twee windmolens. De linkse is de Coutermolen en de rechtse is de Schorsemolen.

Daartoe had men ook een eigen molenaar nodig en dat was rond 1630 Pieter Keus. Van Pieter zijn er een aantal dossierfragmenten uit enkele processen bewaard gebleven. Een eerste gaat over een gevecht dat plaats vond in het Reepken op de 1ste april 1629.

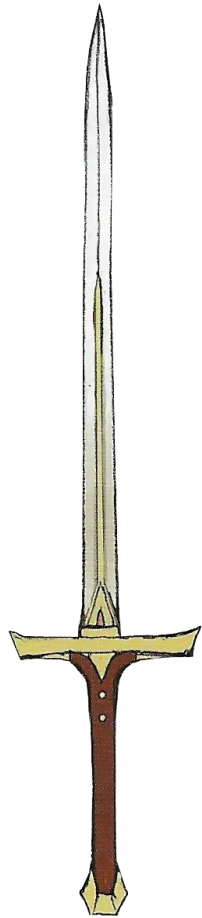
1 april 1629 - Pieter Keus en de moorden in 't Reepken -

Beliefve myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe ten versoucke vande bailliu, causa officij, heescher, te hooren ende examineren **Pieter Keus** ghedaechde verweerder, opde naervolghende tichten ende attrickelen.

Inden eersten of hy **opden jste april 1629** laetsleden naer tdoen vande vespers tot ontrent den avont niet en heeft gheweest inde herberghe ghenaempt t'**Reepken** drynckende aldaer met Frans Persse?

Pieter Keus bekent dat hij daar geweest is: Den verweerder in persone kendt dat article.

Of hij naer dat de keerssen ontsteken waeren niet en heeft ghehoort eenighe zwaricheyt rysen⁴⁷ opde vaute⁴⁸ aldaer onder vele jonckmans⁴⁹ aldaer ghedroncken hebbende.

Of hij opde zelve vaute niet en is gheloopen met **Frans Persse ende Jacques de Landsheere filius Jans**, aggrasserende den verweerder met den voorseide Persse

onder andere den persoone van **Charles de Schuttere** ende hem ontweldighende zynne **rapiere**, die byden verweerder weert hemlieden daernaer afghenomen is gheweest.

Zijn antwoord daarop is als volgt:

Zeght t'ontkennen dit article anders dan dat den verweerder hoorende groote gheruchte ende zwarigheyt opde vaulte vande voornoemde herberghe - is gheloopen tot upde steeghere vande voornoemde vaulte ende aldaer syn debvoir⁵⁰ gedaen tot tbeschudden⁵¹ van tvoornoemde ghevecht sonder eenighe gheweere⁵² gehadt thebben - veele min iemandt ghequetst - ontkennt tvoorder inhoudt van dit artickle.

Of den verweerder daernaer niet en is gheloopen anderwaerf met den voorseide **Persse** ende **Landsheere** opde voorseide vaute ende al daernaer dat de keerssen vutgheblasen ofte vutghedaen waeren - ghevochten over hoop.

Of in t'zelve ghevecht niet en zyn ghequetst **Jan ende Jasques Andries filius Willems, Charles de Schuttere, ende Jan de Turck** ende andere, daervan den voornoemde **Jan Andries ende Charles de Schuttere overleden zyn** twee ofte drye daeghen daernaer.

Seght dit article wel te ghelooven sonder nochtans sekerlyck te weten tinhoudt van dier.

Hebbende den voornoemde Jacques Andries ontfanghen drye wonden in zynen rick ende den voornoemde Schuttere twee wonden oock in zynen rick.

of den verweerder eenighe vande zelve wonden niet en heeft gheinsereert⁵³?

Ontkennt dit article.

Meer weten we niet over dit voorval, maar duidelijk is het dat de Baljuw Pieter Keus er van verdacht aan deze moorden, minstens medeplichtig geweest te zijn.

Een tweede fragment van een proces rond Pieter Keus, dateert van januari 1630.

Januari 1630 - Spelevaren -

Compareerde voor den ampman ende my onderschreven wetschepen **Martyne de huusvrauwe van Hendrick Alloo**, oudt vichtich jaeren ofte daerontrent

⁴⁷ Zwarigheid rijzen = er ontstond dus ruzie.

⁴⁸ Vaute = opkelder

⁴⁹ Joncmans = ongehuwde mannen

⁵⁰ Debvoir = plicht

⁵¹ Beschudden = in orde maken

⁵² Geweere = wapen

⁵³ Insereren = veroorzaakt

tuughende ende verclarende **op haer eedt ende vrouwenwaerheit**⁵⁴ daertoe byden ampman
 hooghelick bemaendt –
 dat haeren man, commende ten synxen mestdage⁵⁵ laetstleden, ghevaeren inde schipvaert
 deser stede van tReepken opperwaerts naer de voorseide stede
 met diversche joncmans - onder andere den zone van **Chrispiaen Moene ende van Jan
 Maseman**, ende andere –
 hem ghevolcht heeft **Pieter Keus** - sturende zyne cogghe -
 hem zeere haestende - omme met zyne cogghe de cogghe van haeren man t'achterhaelen - zoo
 hy dede ontrent den meerch van **Jacob Willems**, alwaer hy Keus, de cogghe van sdeposants
 man achterhaelt hebbende, deen cogghe jeghens dander zoo dede vermaecken dat sdeposants
 man daervutte viel inde voorseide vaert –
 twelcke den zelve Keus ziende ende naer dat Jaeques Mahieu de zelve haeren man vut
 ghetrocken hadde - zeide ende naemde den zelve haeren man,
 ouden teers
 ende verclaersde verder dat **Keus Caerle**, de deposants zoone, slaende, dat hy inde voorseide
 meersch viel –
 verclaert voorts dat Caerle haren zoone haer verclaerst heeft dat hy gheleden een maendt ofte
 daerontrent op eenen heilich dach ghestaen heeft met Jan, den knaep, vande
 voornoemde Keus, ontrent de brauwerie van Pieter de Worm tusschen zeven
 ende acht heuren inde avont alwaer voorby hemlieden passerende de voornoemde Keus,
slouch met eenen fochetstock twee slaeghen op henlieden
 naer welcken den voorseide knaep van Keus vraechde
 oft alzo wel ghynck,
 ende is den zelve Keus van aldaer vertrocken, hebbende tzelve naerderhandt ook verstaen
 alzo gheschiet te zyne vutten mondt van **Maeyken filia Jaques - de maerte van Pieter
 Keus** die ande deposant seyde -
 dat den zelve Keus tzyne huuse alsdan commende zeyde –
 Ick hebbe mynen knaep gheslegghen, maer haddet een ander buggherken gheweest
 ick haddet anders gheslegghen,
 sonder nochtans alsdan iemandt te naemen,
 Sluutende hiermede haere ghetuughenesse **den xxvj january 1630**
 toorconde by laste Martyncken, de huusvrauwe van Heyndrick Alloo.

*Een derde fragment van een proces betreft nogmaals een messengevecht, wat op **de 2de juli 1630** gebeurde langs de vaart tussen 't Reepken en de Schorsemolen.*

2 juli 1630 - Het messengevecht langs de vaart - SAP 124a - nummer 46 – 3 juni 1630 –

De dag daarna riepen de schepenen verschillende getuigen op om de zaak te onderzoeken.

*Om één en ander goed te kunnen situeren geven we hier een fragment van de kaart van Vandermaelen – 1850 – waarop bovenaan 4de **Droogen Tak Caberet** staat. Dit moet natuurlijk de **Droogen Tap** zijn maar deze fout werd door verschillende schrijvers in de loop van de tijd gemaakt. We zien ook het 'Respken Cabaret' wat natuurlijk herberg het Reepken moet zijn en we zien onderaan de kaart de Schorsemolen; drie plaatsen die in dit verhaal een belangrijke rol spelen.*

⁵⁴ Vrouwenwaerheit = woord van eer, door een vrouw verpand.

⁵⁵ Sinxen mestdag = De dag na Pinksteren

We vonden de 'informatie preparatoire', de getuigenisverklaringen die afgenomen werden alvorens het proces startte.

Informatie preparatoire ghehouden byden ampman **present Robert du Flocq ende Charles Feurin**, schepenen der stede van Poperynghe ende my onderschreven **notaris** van de ghevechte gheschiedt tusschen de zoonen **George ende Jan Bervoet filius Jans** ende andere actum den iijde juny 1630

Jan Barvoet filius Jans, oudt xx – 20 - jaeren ofte daerontrent

ligghende **ghewont te bedde**, hebbende goet verstant ende memorie, tuucht ende verclaert op eedt daertoe by den ampman ten heiligen ghestaelt dat hy ghisteren tweeden vande jegenwoordighe maendt ghecommen is tusschen den acht ende neghen heuren met **Jan Corvelie** vande herberghe van **het Reepken** daer hy met den voornoemde Corvelie **eene canne biers** ghedroncken hebbende, tot voor den huuze van **Pieter Keus**, clappende den depositant met zynen voorseide compaignon van deen zyde vande **schipvaert** deser stede jeghens den zelve Keus den welcken was over d'ander zyde vande voorseide schipvaert, onder anderen verhaelde den voornoemde Keus dat hy zeer naer ghevochten hadde jeghens **Claeys Osten**, ghedeurende welcke propoosten⁵⁶, aldaer waeren passerende **drye** zoonen van **Jan George**, wiens naemen den depositant onbekent zijn, de welcke jeghens den zelve Keus zeiden **dat hy meer dede metter mondt als anders**, t'welcke den voornoemde Keus verstaende, zeide jeghens de voorseide drye zoonen van Jean George, dese ofte ghelycke woorden, **Willen wy t'besien?** ende heeft de voornoemde Keus een stock ghenomen ende met **zyne cogghe** over ghecommen ende alzo jeghens de voorseide twee zoonen vande voornoemde Jean George ghevochten,

⁵⁶ Propoosten = woorden

ondertusschen es aldaer oock by ghecomen **Abel George**, oom vande voorseide drye zoonen van Jean George, **met vier andere manspersoonen** - den deposant deur verbaestheit onbekent, welck Abel gheslegghen heeft terstont opden deposant met een stock op zyn hooft zulcx dat hy ter eerden viel, zeggghende den voornoemde Abel jeggens de voorseide zoonen van Jean George, **die elck een bloot mes in heuren handen hadden** – Steekt den bugghere⁵⁷ doot, denoterende⁵⁸ den deposant ende heeft den deposant van elck vande voorseide drye zoonen van Jean George ontfanghen eene wonde, **al in zynen rick**, sonder nochthans te weten wie van de drien hem ghe-infereert heeft, d'onderste wonde in zynen rick, terstont daernaer is den deposant vande aerde opgestaen ende heeft den voornoemde Abel Georges hem andermael gheslegghen met zynen stock jeggens zyn hooft dat hy weder ter eerden ghevallen is, zynde alsdan wederom opghestaen ende heeft **ghespronghen inde voorseide cogghe van Pieter Keus** ende hem ter andere zyde overgheset,

Sluutende hiermede zyne ghetuughenesse ten daeghe, jaere ende presentie voorseit.

De volgende getuige is Jan Corvelie. Zijn verslag wijkt wat af van de vorige getuige.

Jan Corvelie, cleermaeker ende landsman, woonende onder de jurisdictie deser stede - oudt xxx – 30 - jaeren ofte daerontrent, tuucht ende verclaert op eedt by hem inde handen van de voorseide ampman ghepresteert, dat hy gheweest ende ghedroncken hebbende met **Jan Barvoet filius Jans** eene canne biers **inde herberghe van t'Reepken** ende ghecommen zynde met den zelve tot jeggens over het huus van Pieter Keus ende clappende den deposant metten voornoemde Bervoet van d'een zyde van de schipvaart jeggens den voornoemde Keus wesende over dander zyde - zeide den zelven Keus dat **dat hy zeer naer zoude ghevochten hebben inde herberghe vande Droghen Tap**, naemende den zelven Keus den persoone, den welcken den deposant onbekent was ende heeft den deposant alzo den voorseide naem vergheten, onder ander zyn aldaer voorby ghepasseert **twee joncmans** den deposant onbekent, de welcke jeggens den voornoemde Keus seiden dese woorden inde substantie ghy boffer, ghy meucht wel boffen t'is misselick dient u doen zoude –

⁵⁷ Bugger = Populair scheldwoord in de 17de eeuw. In het Woordenboek der Nederlandse Taal vinden we de onderstaande uitleg: Bogger - *Modern lemma*: bogger
Bugger – Bouger - Evenals *eng. bugger* ontleend aan *fr. bougre*, *mlat. bugari*, *bugeri*, eigenlijk den naam van het volk der *Bulgari*, in de Middeleeuwen berucht als ketters; vandaar overgedragen op andere kettersche sekten, inzonderheid de Albigenzen, en derhalve een algemeene naam voor: ketter geworden. Daar deze veelal ook beschuldigd werden van onnatuurlijke zonde, kreeg het woord, reeds in 't *Fr.*, de bet.: sodomiet (verg. *nl. herite*), totdat het eindelijk een gemeen scheldwoord zonder bepaalde beteekenis is geworden. Zie VERDAM 1, 1474; DE JAGER, *Lat. Versch.* 204 en *Taal- en Lettb.* 5, 55 vlgg. In Noord-Nederland thans geheel verouderd.

1 – Ketter – 2 – Een man die onnatuurlijke ontucht met een ander man of met een dier pleegt – sodomiet – 3 – Smeerlap, fielt, gemene kerel

⁵⁸ Denoteren = bedoelende

waeruppe den voornoemde Keus andwoordende, zeide jeghens de zelve onbekende joncmans,
 zoudt ghy my doen daeruppe –
 eenen vande zelve joncmans seide
 Jae ick, ofte meughelick jae, jae,
 sonder preciselick te connen segghen wat van beede de zelve propoosten gheseit was,
 waernaer den voornoemde Keus vraeghde jeghens den eenen vande selve joncmans
of hy een steke staen zoude,
 daeruppe den zelve zeyde dat jae,
 als wanneer de voornoemde Keus- vuttreckende zyn mes heeft afghesneden de coorde
 daarmede zyne cogghe vast ghemaect was, ende heeft hem mette zelve cogghe overghestuert,
 ende ghesmeten ten lande,
 loopende midtsdien den voornoemde Keus met eenen stock achter de voornoemde joncmans,
 de welcke den zelve Keus achterhaelt hebbende, slouch den voornoemde Keus met zynen
 stock op de zelve zulcx dat zynen stock ghebroken is gheweest
 hebbende alsdan de voorseide joncmans naer den voornoemde Keus ghesteken distyncte
 steken met heurlieden bloot messen ende is daertoe oock vutghetrocken hadde zyn mes ende
 assisteerde den voornoemde Keus, zynde daernaer hanghende tzelve conflict daertoe
 ghecommen **Abel George**, oom vande voornoemde joncmans
 met noch een ander broeder van de zelve joncmans, - zoo den deposant verstondt daernaer
 van Jaques Mahieu -
 als wanneer de voorseide eerst twee joncmans gheroupen hebben opden voorseide Abel
 George, segghende,
 Oom staet ons by, men wil ons vermoorden –
 ende den zelve Abel is alsdan met een handstock gheloopen inde hoop, ende heeft den zelve
 Abel gheslegghen op Pieter Keus,
stekende den zelve Abel den voornoemde Keus inde vaert, hem alzoo bedwynghende dat
hy daervutte niet commen en coste -
 hanghende welcken **de drye ghebroeders** ghevallen zyn op den voornoemde **Jan Bervoet**-
 den welcke ghewaere zynde vermannet te wesen, is den voornoemde Bervoet tgheloopen tot
 op een haverstuck toebehoorende **Jacob Willems**, alwaer de zelve drye broeders hem
 achterhaelt hebbende,
den zelve Bervoet omme gheslegghen hebben met eenen stock, sonder nochtans te weten
 wie den zelve slach gaf, end alsoo den zelve Bervoet hem van de eerde oprechtende -
heeft eene van de zelve drye broeders wesende ghecleet met een fustainen wambaey⁵⁹
ende eenen lynwaerden brouck ghesteken drye steken met een mes inde rick vande zelve
Bervoet ende is daernaer den zelve Bervoet opghestaen ende van daer gheloopen veertich
 ofte vichtich schreden, alwaer hy wederom vande drye broeders achterhaelt zynde - ende hem
 ter were jeghens hemlieden stellende,
 is andermael van de gonnen die de voornoemde steken gheinsereert hadde, met eenen stock
 ter eerde gheslegghen ende hebben alsoo de selve drye manen opden zelve Bervoet gheslegghen
 distyncte slaeghen,
 ende daernaer den voornoemde Bervoet opghestaen **inde cogghe vande voornoemde Keus**
ghespronghen ende heeft hem daarmede naer dander zyde zyde vande voorseide vaert
 ghestuert, zynde daernaer alsoo van anderen ghescheeden,

⁵⁹ Wambaey = wambuis : Een **wambuis** (ook wel "gambeson" of "aketon" genoemd) is een gewatteerd vest, dat vaak gemaakt is van lagen linnen, in banen gestikt, met een opvulling van wol, katoen en haren van bijvoorbeeld paarden. Het bedekt het lichaam van de hals tot op het middel.

Redene van zyne wetenschap es dat hy al t'gonne voorschreven ghesien ende ghehoort heeft, Sluutende hiermede zyne depositie ten daeghe, jaere ende presentie voorschreven toorconde by laste Jan de Corvelie.

De volgende getuige is Pieter Keus, de schorsemolenaar.

Pieter Keus, schursemuenaer, woonende onde de jurisdictie deser stede, oudt xxx – 30 - jaeren ofte daerontrent, tuucht ende verclaert op eedt daertoe byden voornoemde ampman hooghelick bemaendt⁶⁰, dat hy ghisteren wesende den ijde – 2de - deser ghecommen zynde vande herberghe **vande Drooghen Tap** tot voor zyn huus heeft aldaer over dander zyde vande vaert ghesien commen **Jan Corvelie ende Jan Bervoet filius Jans**, jehens den welcke den deposant verhaelde dat **Claeys vander Haeghe ende Claeys Osten**, jehens anderen in de voorseide herberghe hadden willen vichten, hanghende welcken over dander zyde vande vaert ghepasseert zyn twee zoonen van **Jean George**, segghende jehens den deposant dese ofte ghelycke woorden - ghy rommer - ghy seght vele, t'is misselick wiet u doen soude, waeruppe den deposant vraechde jehens de zelve twee zoonen van Jean George, - wiens naeme hem onbekent zyn – of zyt hem doen zouden – daeruppe zeiden dat jae ende heeft aldaer den deposant naer zyn beste memorie ghetrocken zyn mes – de coorde daermede zyne cogghe vast ghemaect was, afghesneden ende daermede over dander zyde byde zelve twee broeders ghestelt - ende heeft aldan den voornoemde **Jan Bervoet** ghelopen achter hemlieden metghaders oock den voornoemde deposant met een persse stuk ende de zelve zoonen van Jean George achterhaelt hebbende, heeft den deposant gheslegghen metten zelve stock op hemlieden, sulcx dat zynen stock ghebroken is – hanghende welcken aldaer oock toeghecommen es **Abel George** heurlieden oom, met noch een ander zoone vande voornoemde Jean George, den welcken Abel met **een blooten snyder** den deposant dapperlick anviel - stekende naer hem distyncte steken, sulcx dat hy ghedwonghen was omme de zelve t'ontvluchten, inde vaert te sprynghen, segghende den zelve Abel jehens den deposant Comt vut ghy bugghere – corts daernaer hoorde den deposant den voornoemde Jan Corvelie rouppende – Och lieven heer, ick en vraeghe u niet, zonder nochtans thebben connen zien, wat aldaer ghebeurde – Verclaert voorts dat den voornoemde Abel van hem ghescheiden es ende heeft daernaer ghesien commen byden deposant den voornoemde Bervoet, den welcken jehens den deposant seide dat hy hy ghequetst was, cause dat den voornoemde Bervoet met zyne cogghe d'ander zyde vande vaert ghestelt - alwaer den voornoemde Bervoet vermaect wierd ende heeft den deposant ghesien dat den zelve Bervoet hadde **drye wonden in zynen rick** - De redenen van zyne wetenschap is dat hy t'gonne voorschreven ghesien ende ghehoort heeft, Sluutende hiermede zyne ghetuughennessen ten daghe, jaere ende presentie voorschreven **by laste Pieter + Keus**

⁶⁰ Bemaand = vermaand

Deze drie voorvallen resulteren uiteindelijk in een proces dat op de 13de juli 1631 door de baljuw van Poperinge tegen Pieter Keus ingespannen wordt. De aanklacht luidde als volgt:

Ghedient 13 july 1631

Heesch ende calagne omme den ampman causa officij, heescher ten eender zyde, jeghens ende ten alste van **Pieter Keus** verweerder ter andere dienende voor mijne heeren brughmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Inden eersten seght den heescher in faicte dat den voornoemde verweerder van over achte jaeren ende meer herrewaerts gheleeft heeft **een quaet ende dissolaet leven** - kyvende, vechtende ende quetsende distincte persoonen in sulcken voughen dat hy ten diversche stonden heeft vertrocken vut dese jurisdictie ende alzo ontvlucht ende hem ghehouden vutte ooghen vande officieren deser stede ende gheabandanneert **zyn woonplaetse ende huus van Domyn Vermeulen**⁶¹ daer hy voor zyn huwelick was dienende ende woonende.

Hebbende den verweerder onder anderen met eene halfve pycke over zeven jaeren ofte daerontrent **ghequest eenen waelschen soldaet** vande waelsche compaignien alsdan binnen deser stede ghelegghen hebbende en hem ghe-infereert met eene helfve pycke eene daghereuse diepe wonde in zyn dye.

Sulcx dat de stede **den zelven soldaet heeft moeten doen cuereeren** ende langhe tydt naer tvertrecken van de voorseide compaignien van cost ende andersins onderhouden ende van pyne ende smerte vuldoen ende betaelen, sonder dat den verweerder de voorseide stede dies satisfactie ghedaen heeft.

Ende es oock warachtich dat den voornoemde verweerder op den **jste april 1629** – zie de eerste getuigenissen - drynckende aldaer met Frans Persse ende andere zyn gheselschap tot naer der sonnen onderganck, ende ontsteken vande keerssen, als wanneer groote swaericheyt ende ghevecht gheresen zynde opde vaute vande voorseide herberghe tusschen vele jonckmans aldaer ghedroncken hebbende heeft den verweerder verlaetende zyn gheselschap ende souckende occaesie om te vechten ende iemand te questen - es gheloopen opde vaute ende aldaer ghepoecht met **Frans de Lansheere** ende andere af te nemen de rappiere van **Jan Miseoorle** - dienaer van de heere deser stede - die aldaer ghegaen was omme tvoorseide ghevecht te beletten.

In sulcken voughen dat de weirt van de voorseyde herberghe siende t'groot ghewelt byden verweerder ghedaen omme de voorseide rapier aff te nemen, heeft en zelven weert metter macht den voornoemde verweerder den dienaere der voornoemde Lansheere ende andere ande voorseide rapiere handslach ghedaen -

hebbende ghetrocken vande voorseide vaute nederwaert den stegher⁶² tot inde keucken van de huuse.

Alwaer den verweerder ziende dat hy niet en conste gheraecken ande voorseide rapiere is van aldaer ghelopen met **eenen blooten snydere**⁶³ op de voorseide vaute ende heeft aldaer mette voorseide jonckmans - de keersen vutghesmeten zynde - overhoop ghevochten - sulcx dat diversche ghequetst ende ghewont zyn gheweest ende naementlick **Chaerles de Schuttere ende Jacob Andries** die beede eenen dach ofte twee vande zelve wonden ghevaeren zyn van levenden lyfve ter doot.

⁶¹ Pieter Keus was dus eerst molenaarsknaap geweest bij de molenaar Domien Vermeulen

⁶² Steger = trap

⁶³ Eene blooten snydere = een getrokken mess

Ende oock warachtich dat den voornoemde verweerder inde synxen mestdaeghen vanden voorschreven **jaere 1628**, siende voor hem vaeren **Hendrick Alloo, schueremeulenaere**, van zynen style, inde schipvaart deser stede - heeft alle debvoir ghedaen omme me zyne cogghe t'achterhaelen de cogghe vande voorseide Alloo,

twelck den verweerder in effect ghebrocht heeft in sulcken wys dat den verweerder byden mersch van Jacob Willems zyne cogghe, zoo behementelick heeft doen vermaecken jeghens de cogghe vanden zelve Alloo, dat hy Alloo - oudt wesende tusschen vichtich ende sestich jaeren - ghevallen es vut zyne cogghe inde voorseide schipvaart – alwaer hy zoude ghepericliteert hebben van te verdryncken, ne hadde Jaecques Mahieu de jonghe hem daerutte gheholpen.

waarmede den verweerder niet te vreden zynde heeft alsdan ghepoocht met zynen **stierstock** den voornoemde Alloo te slaene,

twelcke byden voornoemde Jaecques Mahieu belet zynde, heeft den verweerder den voornoemde Alloo ghegheven infaeme ende ignorieuse naemen onder desen - met reverentie ghesproken –

ouden teers

ende derghelycke hebbende niet min zyn quaet ende nydich herte ghebrooken op Kaerle de zoone vanden voornoemde Alloo die hy alsdan ter presentie van hem Alloo slouch met eenen stock dat hy viel vanden houvere tot inden voorseide meersch van Jacob Willems.

Den voorseide verweerder continuerende in zyne voorschreven quade gheneghenthey, heeft opden **ijde juny 1630** ghesocht te vechten jeghens **Clays Osten**

inde voorseide herberghe van **de Droghen Tap**, twelcke belet zynde ende den verweerder thuus ghecommen zynde ende hem vanterend van tzelve apparent ghevecht an Jan Bervoet filius Jans, zyn aldaer voorby ghepasseert over deen zyde vande schipvaart - daer den verweerder was over dander zyde neffens zyn huus –

de drye zoonen van **Jean George** - de welcke eenighe woorden sprekende int passeren jeghens den verweerder ende onder anderen zegghende

dat hy meer dede metten mondt als anders - heeft terstont den verweerder ghenomen eenen grooten stock ende hem met zyne cogghe daarmede overghestuert ende de voorseide soonen van Jean George, metghaders oock Abel George die daertoe quam gheloopen -

bevochten, sulcx dat den voornoemde Jan Bervoet aldaer heeft ontfanghen eene oopene diepe wonde in zynen rick, dannof hy langhe vanden lyfve gepericliter⁶⁴ heeft ende dies den verweerder heeft causa movens.

Waarmede den verweerder niet te vreden zynde, nemaer vaerende van t'een quat in erghere, heeft den zelve verweerder ghecommen svrijdachs den **xxste – 20 - juny 1631** laetsleden inden avont **tussen de speye ende couttermeulen**, ende aldaer ghevonden **Daniel de Corte** - sittende aldaer inde schipvaart die hy te pachte heeft met **een cruusnet**, welcke verweerder sonder eenighe voorgaende woorden ofte questie – byden voornoemde Corte commende,

gesmeten heeft twee distynckte smeten met groote steenen,
gherakende daarmede den voornoemde Corte metten eenen steen jeghens zyn oore,
sulcx dat tbloet hem daervutte gheloopen is,
ende met den anderen jeghens zyne zyde jeghens de Cortes rebben dannof hy seere groote
pyne gheleden heeft,
hebbende toedien den verweerde **met zyn mes in sticken ghesneden het voorseide net,**
metghaders oock den hoet van de voornoemde Corte.

Cause dat dheescher den verweerder heeft gheactionneert voor uwe edele omme alle zyn
voorgaende delicten nemende tzyen laste, de naervolghende fynen ende conclusien.
Daerby den heescher tendeert dat den verweerder by ulieden heeren sententie diffintyve⁶⁵
ende over recht ghewesen ende ghecondemneert zy in alzulcke punitie ofte amende⁶⁶ als uwe
edele naer merite van de zaecke zal bevynden te behooren,
metghaders in costen ende mysen van justitie –
biedende preuve ende implorerende etc.

*We vonden geen uitspraak rond deze zaak in ons stadsarchief, maar zeker is wel dat de schandpaal,
waarvan hier een restant te zien is – er een belangrijk rol zal in gespeeld hebben.*

⁶⁵ Sententie diffinitieve : uiteindelijke veroordeling

⁶⁶ Punitie ende amende = straf en geldboete

SAP123B - nummer 2
22 juni 1630 – Een weddingschap over het Walleken van de Heere

Jan Folcque verweerder
jeghens **Jacques Floor** heescher by supplicatie
Naer 't overlegghen by requeste medzeker attestatie te dienen van andwoorden ende replicque
den 22 juny 1630

Burghmeesters ende schepen voor recht te doene ordonneren partyen te compareren voor
ghecommitteerde vand e wet omme huerliedder different vereenst te syne eyst doenlyc des nyet
recht
actum xxiiij january 1632

Intendit ende employ van blycken omme **Jaecques Floor** heescher by supplicatie ter eender
zyde
jeghens ende ten laste van **Jan Folcque filius Jans** verweerder by andere
voor mijne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

j
Alvooren dheescher naer eploy van zyn voorgaende ghediende exhibeert hier neffens acte van
admissie te faicte onder de cottatie A

ij
Ende omme te proberen - dat den verweerder anghaende heeft **de weddynghe** by requeste
vermelt - believe u edele te hooren
ende eeden de oorconden alhier ghemargineert - **Clays Beke - Pieter van Neufville - Jan
Baervoedt junior - Daniel de Cots** -
henlieden nerstelicke ondervraeghende oft niet en is waerachtich dat zy gheweest hebben inde
wetcamer deser stede opde xxxste octobre xvjc xxviiij - tigh in t'gheselschap van bailliu ende
wet deser stede - daeronder dese partien collitiganten begrepen waeren -
alwaer den verweerder jeghens d'heescher anghegaen heeft **zeker weddynghe**, zegghende,
weddende ende sustinerende hy verweerder dat den heescher in deele noch gheheele gheen
recht en competeerde in eyghendom ende proprieteite an **zeker Walleken ligghende op de
Watoestraete** deser stede gheoccupeert byden voornoemde Floor,
nemaer dat t'zelve Walleken toebehoorde mijn eerwerde heere van Ste. Bertins – heere der
voorseide stede ende dheescher ter contrarie ende dat omme de somme van hondert guldenen
in ghelde ten proffytte vande gonnen dies ghelyck hebbende,
over viftich stoopen wyn te lyfcoope,
die tot corroboratie vande zelve weddinghe verteert waeren.

iiij
Zal voorts u edele believen te hooren - de zelve - recollerende ghemargineerde op haerlieden
schriftelicke verclaers hier annex, onder de cottatie B
met haerlieden redenen van scientie eende ander circumstantien daertoe dienende.

iiij
Veremployerende d'heescher voorts de cracht vande negatyfve jeghens s'verweerders
soustieme van dat t'voornoemde walleken den voornoemde heere toebehoort - dat den
voornoemde verweerder d'heescher tot de voorseide weddynghe ten diversche stonden
ghevraecht ende ghenommeert heeft ende corts naer t'effect der zelve jeghens den zelve
heescher ghecocht heeft een hommelhof van drie ghemeten ter voorseide plaetse ende

presentie dannof hy naerderhandt gheerft is gheweest - zal blycken by de voorseide ghemaergineerde, die u edele inschelycx daerup believte te hooren ende examineren met redenen van scientie ende ander circumstantien daer vut resulterende.

v

Eyndelynghe omme s'verweerdens verlies ende onghelyck in desen zoo claer als den middach te probieren zal u edele inshgelyccks believen te hooren ende examineren de gonne ter marge - **Anries Rebaut en Jaecques Baerts** - of zy niet en hebben helpen verteiren de voornoemde viftigh stooopen wijn, ende of zij niet wel en weten dat den verweerder dezelve betaelt heeft med haerlieden redenen van wetenschap als vooren.

vj

Presenterende d'heescher voorseid zynnen eedt in supplimente van preuve daer dien quadreert.

Mids welcken ghebleken dheescher - concluderende - tendeert ten fynne dat den verweerder ghecondemneert zy by ulieden heeren sententie diffinityve ende over recht anden heescher te betaalen de somme van hondert guldenen van weddynghe in questien - metghaders inde kosten vanden processe ter auxatie.

Enqueste indiuelle ghehoort by dheer Pieter van de Peerebome - burghmeester van de commune ende ... niet ingevuld op de intendit overgheleyt by Jacques Floor heescher by supplicatie ter eendere zyde jeghens Jan Folcque verweerder ende hebben doorconde ghedeposeert soo hier naer volght opden xvij mey 1631

Jacques Baert jeghenwoordich schepene deser stede - oudt xxxv jaeren ofte daerontrent - oorconde ghedachvaert, ghehoort ende gheexamineert opde voornoemde intendit ende marckelyck up t'artickel daer hy ghemargineert staet
tuyght ende verclaert op eedt wel te weten ende goede memorie
thebben dat hy ten tyde byden voornoemde intendit vermelt, wesende int tcollegie vande wet - neffens andere sijne medeghesellen -
heeft helpen dryncken ende verteren selver vyftigh stooopen wyn de welcke den deposant verstaen hadde besproeien gheweest te syne by beede partyen collitiganten inde selve weddynghe by hemlieden onderlynghe anneghegaen - raeckende selver Walleken ligghende inde Watoustraete deser stede-
verclaerende toedien de selve fyftich stooopen wyn ghelevert thebben ende danoff betaelt gheweest te sijne by Jan Folcque emmers Jaques Folcque voer ende ten laste vande selven Jan Folcque - sluytende hiermede als nyet breedens wetende syne depositie.

D'heer **Andries Rebault**, ten diverssche reysen gheweest hebbende burchmeester der voornoemde stede oudt lvij jaeren ofte daerontrent -
oorconde ... idem

Nicolaïs Beke, tsijn toure schepen der voornoemde stede ende wynckelier van sijn style, oudt xlv jaeren ofte daerontrent - oorconde Idem

Jan Bervoet, jste deurwaerder vande wetcamer de voorgaende stede oudt xxxij jaeren -
oorconde idem

Pieter van Neufville messagier der stede oudt xlix jaeren ende **Daneel de Coets** deurwaerde vande wetcamer oudt xxxvij jaeren beede ofte daerontrent - oorconden idem

Verclaerende bet voorts dat corts naer t'angaen ende stipuleren van de selve weddynghe den verweerder jeghens den voornoemde heescher ghecocht heeft een hommelhoff van drye

ghemeten ghenaeemt **den Pigoot** ter voornoemde plaetse ende presentie danof den
vooroemde verweerder naderhant gheeft is gheweest
Sluytende als nyet breedere wetende hiermede despositie

Voor mijne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Gesien by **Jan Folcke** verweerder de duplicque van Jaques Floor heescher by supplicatie ende
daerjehens procederende

secht te blyfven ende presisteren by zyn voorgaende andwoorde declinatoire, fynen ende
conclusien daerby ghenomen, instinierende daerinne wel ghefundeert te zyne
nietjeghenstaende sheescher voorseyde replicque ter contrarien.

zonder prejudicie van welcken ende daeruppe ghedooghen alvoor recht , secht den
voornoemde verweerder wel expresselick t'ontkennen

dat hy de weddynghe byde voorseyde requeste gheroert absolutelick soude ghedaen hebben.

Wel is waer dat alsoo den voornoemde heescher jehens den verweerder seide, dat zeker
partie landts hem verweerder in proprieteite toebehoorde den verweerder niet en was
toebehoorende.

Waeroppe den verweerder andwoordende, seide indien dt landt my niet toe en behoort, zoo
behoort u oock neit toe het walleken, waeroppe

de weddynghe in quetien anghegaen soude connen wesen end anders niet - zulcx dat ter zelve
weddynghe niet en goet te gaene overmits

de zelve ghelimeert is met eene doncie ende dat oock partijen collitiganen gheheel by
drancke weren.

mids welcken den verweerder concluderende tendeert ten fyne van nit ontfnghelick met heesch
van costen, vutterlick etc.

Inde zake Jaecques Floor heescher jehens Jan Folcke verweerder

de wet admitteett beede patien ter preuve ende verifficatie van haerlieden respective faicten
by ordere daernaer recht

actum 22 maerte 1631

1 juli 1630 – Erf naast 't Gasthuis verkocht - Halmen

Compareerden in persooen **GhileinWenis**, denwelcken vut crachte van procuratie speciale
over dheer Inghelram Vekeman,

verkendt ende ghepasseert voor de wet van de prochie ende heerelickehede van Oost ende
West Vleteren opden xxix mey 1630

onderteeckent Ellieul, alhier ghezien ende ghelesen,

Ontvut ende onterft heeft den voorseyden Vekeman van tgherechte vierde van een erfve med
de materiaelen daerop naer de ruyne ende voorgaende brandt ghebleven, ligghende inde
gasthuusstraete deser stede,

Aboutterende van oosten jehens **de gasthuuserfve**,

Van westen jehens d' erfve van **de Clocke**

Ende van zuuden de gasthuusstraete,

Medghaders noch an alzulcke portie ende deel als hem competeert binnen dese stede van
poperinghe ende elders, hem toeghecommen by den doot van Joosken ende Pierken, de
kynderen van Jacob Maerten,

ende daerinne ghegoet ende gheeft met halm, plock ende ghifte

Michiel Deseghere ten desen present ende accepterende

ende dat alle van zulcke somme ende conditien als behelst staende inde lettteren van cessie gepasseert voor bailliu ende schepenen s'heerlickhede van zuudt ende noord tvierschaere van Crombeke in daten van 21 jaer 1630

Ten passeren van desen oock ghezien ende ghelezen, onder den voorzeyde legheer ghelaeten Aldus ontvut ende onterft present burghmeesters ende schepenen ter halmdaghe den 1ste july 1630

5 juli 1630 – Nieuwe ommestelling & schoolmeester - SAP 435 – Subalterne wetten

Ter vergaderynghe van wetten, raeden ende notable opden 5 july 1630

Gheresolveert te doen ende taxeren een nieuwe ommestellyghe ter laste vande ghemeente omme hiermede te betaelen zoo de lastinghe, beden ende ayden zyner majeteyt als ander lasten de stede incumberende.

Gheresolveert te renonchieren t'pensioen van jc gulden gheaccordeert an **meester Jan Danman** docteur inde medicynen.

Van ghelicke de gaige ende pensioen van jc xxiiij pond gheaccordeert an **meester Anthéunis Reys**, schoolmeester tot alderstond.

Gheconsenteert an **Jacques Diedeman** ende zyn naercommers dat zyn huus in 't Gervelgat noordt vande dreve van Cornelis Pierens

jeghens over de pype zal moghen staen een deele opden steeggrond - zoot 't zelve nu gesticht is, met laste van te betaelen ten eeuwigheyd ten proffytte vande sede twaelf schele parisis sjaers darinne tvorseide huus verbyndende, t'jste jaer vallende te baemesse 1631
actum ten camere den xxix july 1630

5 juli 1630 – Verlenging pacht Vestjens – SAP 435 -

Jacob Plucquet heeft zynen pacht verlanght jeghens de wet deser stede van Vestgens overdragh met zyne toebehoorten, landen ende houvers, daermede gaende voor den tydt van zeven jaeren, vallende t'jste jaer te baefmisse 1632,

voor xij schele parisis godspennynghe -

xxiiij pond parisis lyfcoope ende van principale heure twee en dertich ponden grooten by jaere ende voorts opde bespreken ende conditien by den voorgaende pachtbrief vermelt
actum ter camere den xx ougst 1630

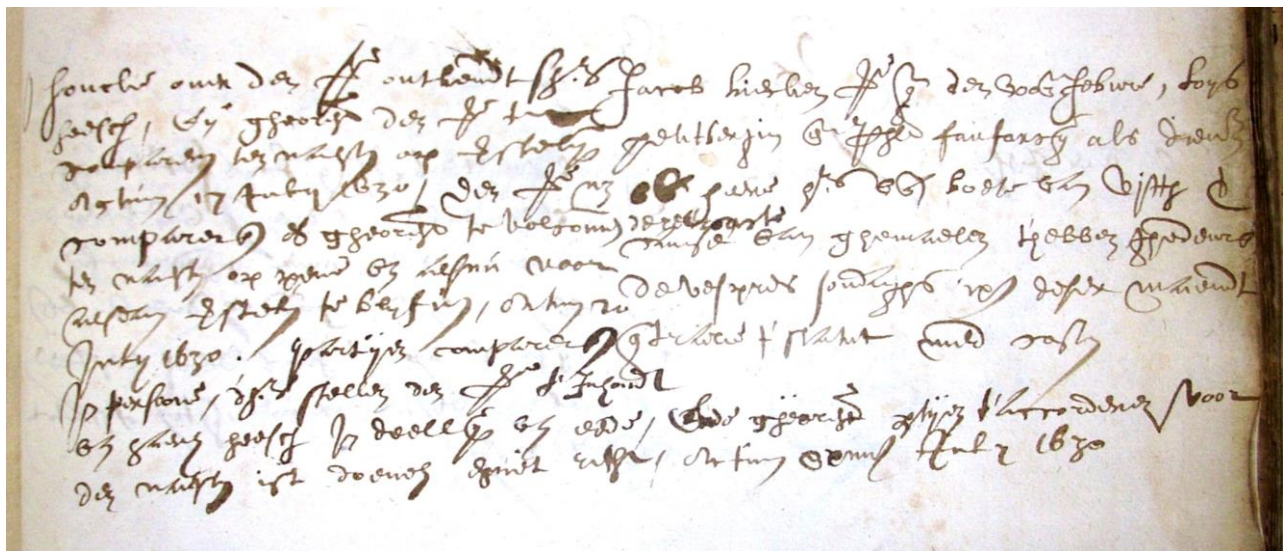
Overgelaeten de voorgaende heure an **Jacob Devroe** alles in de voughen voorschreven ende met laste van te stellen souffisante borghe binnen dese stede ende jurisdictie ten contentemente vande wet binnen drie maenden op peyne van de heure ghefrustreert te zyne ende verheurt t'zyn rysque ende pericle

Actum present t'college vande wet den xste january 1631

Jacques Leroy, timmerman heeft verlanght den pacht van tollén op alle de beesten vercocht t'vrye jaermaerct voor eenen termyn van viij jaeren danof t'eerste vallen tvrije jaermaerct 1631 voor xvj pond parisis sjaers

Actum ter camere den xij maerte 1630

24 juli 1630 - Boete voor de molenaar Jacob Kieken – SAP 251 – 1630 -

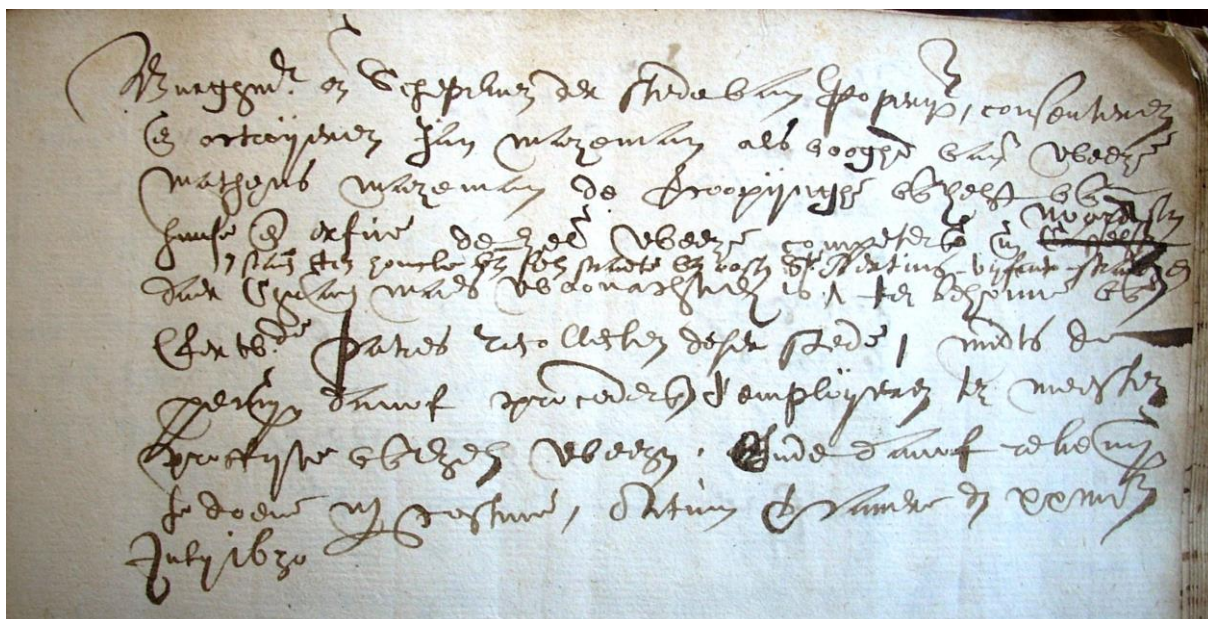

Jacob Kieken, verweerder,
 jeghens den voorschreven Loys Petytbergin ende Philippe Faufaxsch als dienaeren van de
 heere – heeschers, omme de boete van vj pond ter cause van ghemaelen thebben ghedeurende
 de vespers sondaghs ox deser maendt contarrie t'statut med costen

Versoucke omme den verweerder – ontkennt sheeschers heesch – sy ghaordonneert den
 verweerder te compareren ten naesten op verstekynghe – actum 17 july 1630
 Den verweerder niet comparerende is gheordonneert te volcommen de retroacte ten naeste op
 peine van alsnu voor alsdan versteken te blyfven – actum 20 july 1630
 Partyen compaeren in persooene, d'heeschers stellen den verweerder t'inhoudt van haeren
 heesch in deelynghe van eede
 Ende gheordonneert partyen t'accorderen voor den naesten – ist doenelick
 Actum xxiiij july 1630

24 juli 1630 - Huis en erf voor de Recollecten - SAP 247 – Register arresten
--

Burghemeesters ende schepenen der stede van Poperinghe consenteren ende octroyeren Jan
 Mazeman als vooghd van de weeze Matheus Mazeman,
 de vercoopynghe van d'helft van een huuse ende erfve, dezelve weeze competerende
 an de Noordstraete,
 daer **Christiaen Maes** woonachtich is,
 staende ten houcke van de zelve straete
 van oosten St. Bertinusvyfver straetjen, ten behouue van de eerw. Paters Recollecten deser
 stede,
 midts de penninghen dannof procederende t'employeren ten meesten proffyte van de zelve
 weeze ende dannof rekeninghe te doene naer costume,
 Actum in camer den xxiiijste july 1630

29 juli 1630 – Grond gekocht voor de Paters Recollecten - SAP 369 – Halmen

Jan Folcque als syndicq van de pater recollecten ten desen stede,
 heeft ghecocht jehens **Pieter Masseau ende Mayken filia Pieter Ellieul**,
 weduwe van **Matheus Mazeman**, zijn huusvrouwe,
 medghaeders jehens **Jan Mazeman** als vooghd van **Jantgen**, de weeze van den zelven
 Matheus, gheprocreert by tzelve maken,
 Vut crachte van octroye by hem vercreghen van burchmeesters ene schepenen deser stede als
 oppervoochden op den xxiiij july xvi c xxx
 een huus ende erfve ghestaen ende ghelegghen op de Noordstraete deser stede
 streckende ande zelve straete,
 westwaert jehens St. Bertinsvyfver,
 van noorden 't vyverstraetje
 ende van zuuden de weduwe Jacques Floor,
 voor de somme van dertich hondert guldenen
 boven twee dobbel ducaten voor 's vercoopers huusvrouwe ende 't zoontgen van Matheus
 Mazeman, half en half,
 belast met zes ponden grooten sjaers in diversche losrenten
 danof de zelve wees maer en raectt vij pond parisis sjaers,
 ende de welcke de cooper tzijn laste houdt ende tmyncen moet op de coopsomme
 Vererfvende niet min ter laste van de cooper, twee jaeren verlopen van de zelve renten,
 bedragende x pond grooten,
 vermindert den zelven principaelen coop,
 te betaelen t' surplus te lichtemisse eerstcommende,
 de loopende jaerschaere s' vercoopers proffitte
 Aldus ontvut ende onterft ten halmdaege den xxix july xvj c xxx

29 juli 1630 – Huis in 't Gervelgat – SAP 435 – Subalterne wetten – Transcriptie Henri Vandenberghe

Gheconsenteert an Jaecques DIEDEMAN ende zyn naercommers dat zyn huis staende in t'ghervelgat - noordt vande dreve van Cornelis PIERENS jehens de pijpe, zal moghen staen een deel op den stedegrond zoot t'zelve nu ghesticht is, met laste van te betaelen ter eeuwigheyd ten proffyte vande stede twaelf schele parisis sjaers daerinne t'voorseyde huus verbyndende, t'jste jaer vallende te baefmisse 1631. Actum ter camere den xxix july 1630.

SAP124b - Processen - nummer 12

30 juli 1630 – De tiende van de Wipperhoek -

Heesch omme **Jan Deberch filius Jans** als pachter vande thiende vande ijde – 2de - spleete vanden **Wipperhouck** deser stede, heescher ter eender zyde jehens ende ten last van **Mathieu Rousseau ende Pieter Delbaere** - opponent verweerder ter andere voor mijne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperinghe

Alvooren tot verstande vande materie voor handen ende verclaersynghen van heesche zecht dheescher in faicte dat de verweerdere **ten ougste 1629** laetstleden gheweest hebben liij – 14 - coorneschoven van ij - 2 - stecken zaeylandt liggheende an anderen inde **Wipperhouck** aboutterende Masselis

van westen - Boudewyn Masselis

noort Clays Tlam

ende van oosten Jacob Femmerick - wesende de thiende vande voornoemde ij stecken.

Op welck landt dheescher als pachter vande heere deser stede zoo voorzeyt

de thiende es competerende wesende ten voorseyde jare de voornoemde liiij – 14 -

coorneschoven volghende textraict vut t'qouhier vande thiende hierneffens over gheleyt onder de cottatie A

Ende hoewel de verweerders wel behoorden dheescher de selve te restitueren bliefven nochtans van dies deffaillanten niettegenstaende vriendelick vermaeynynghen.

cause dat dheescher hemlieden daeromme heeft doen bevelen by officieren deser stede nemende conclusie

Ten fyne 't bevel themlieden laste ghedaen zal ghedecreteert zyn dienvolghend de zelve verweerders ghecondemneert de voornoemde liiij coorneschoven dheescher te restitueren ofte ten minsten te betaelen de weerde van dien te segghen van mannen hemlieden dies verstaende voorts ghecondemneert inde kosten vande processe ter tauxatie.

8 oktober 1630

Ghezien by **Mahieu Rousseau ende Pieter Delbare**, verweerders - opposanten den heesch themlieden laste ghemaect by **Jan de Berch filius Jans**

ende daerjehens procederende segghen dat zy niet en willen loochenen inden jaere 1629 gheweirt thebben de liiij coorneschoven vande twee partien van lande by sheeschers heesch gheroert

nemaer d'heescher hem grootelicx verabuserende te segghen dat de zelve souden wesen begrepen mette tweede splete vande Wiperhouck, zoo dies de contrarie blycken zal de zaecke ghereguleert zynde te faicte

midswelcken de verweerders concluderende

tenderende ten fyne van niet ontfangelick, quaede cause, quicte met heesch van kosten.

De opdeling van de splete in de Wipperhoek

copie

Wipperhouck ghedeelt in vijff spleeten

d'eerste spleete vande Wipperhouck zal beghinnen **ter half mylle brugghe** gaende zuutwaers langhes de beke tot **St. Loys straete** ommecomende langhs de beeke an thoff van Jan Masselis filius Claeyns tot **de halfmylle brugghe** voorseit - exclus drye stucken van questie die gheannexeert zyn mette vierde spleete vande Lyssenthouck ende es ghenaempt **t'Lappervelt**.

De tweede spleete van de Wipperhouck zal beghinnen ter voornoemde halfmylle brugghe gaende langhs de beeke tot **de Cruusstraete** ommecomende langhs de Boeschepstraete ende de beeke tot de hofstede van wijlen **Sander Floor nu Gilles de Roode** es ghenaempt den **Overspronck**.

De derde spleete van de Wipperhouck zal beghinnen ter Cruusstraete langhes de noortzyde vande Boeschepstraete ommecomende langhes **t'leugenbeexken** ende westmeerschen totte voornoemde cruusstraete ghenaempt **de Westmeerschen**

De vierde spleete vande wipperhouck zal beghinnen opden Berchwech langhs de beeke totter hofstede van Pieter Denys modo Gillis de Roode gaende langhs dezelve beeke naer de westmeerschen de voorseide spleete es ghenaempt **'t Couterken**.

De vijfste ende laetste spleete zal beghinnen langhes de voorseide beeke tot jehens de prochie van Boeschepe ommecomende langhes de beeke tot jehens thoff van Jaspar Vernoot tot den voorseide Berchwech

De voorseide copie ghetrocken vut 't quoyer ofte regreten vande thienden de stede ende jurisdictie van Poperynghe toebehoorende myn eerweerde heer den prelaet van St. Bertins es naer collatie daermede bevonden concorderende.

Voor myne heeren burgmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

j

Omme by **Piere Lebare** causa suis verweerders

jeghens **Jan de Berch filius Jans** heescher by verbode te doen de contrarie preuve daertoe zy by uweedelen

gheadmitteert zyn, employeren de voornoemde verweerders d'acte van admissie ter zelve contrarie preuve cotte A - metghaders d'acte van prefixie vande daeghe to t'doen vande veuve de lieu cotte B

ij

Employeren voorts extract vut t'reglement van de thienden deser stede daerby blyct dat d'eerst splete vande Wipperhouck byde verweerders ghepacht beghint ter halfmile brugghe gaende - gaende zuudtwaert lants de beke **tot St. Eloisstraete**, ommecommente lancst de beke an thof van

Jan Masselis filius Claeyts tot de voorseide halfmyle brugghe, welck extraict uwe edele zal believen te collationneren jeghens t'voorschryven reglement ende alzoo t'zelve doen hebben forman probanten

iiij

Belofve voorts uwe edele te nemen inspectie oculaire van twee ghemeten zaeylandts

jeghenwoordelick beede bestaen met groene voorne

wesende de zelve sticken danoof van de thiende questie es, streckende beede oost ende west, metten oostende de beke, neffens de vorosei halfmyle

brugghe, de norotzyde de beke loopende lancxt de hofstede vande voornoemde jan masselis twestende de voorseide hofstee ende de zuudtzyde

jeghens t'landt van Andries masselis, ende sonderlynghe of de zelve niet en zyn begrepen in sverweerdtes voorseide ghepachte eerse splete vande

Wipperhouck

iiij

Ende omme t'zelve claerlic t'ontdecken versoucken de voornoemde verweerders dat d'heescher onder eedt de calumnia respnderen per verbum credit

vel non, of hy niet en ghelooft datter tusschen Ste. Emloisstraete ende de beke ligghende te noordzyde vande voroseide twee sticken zaeylandts

dannof vande thiende questie es, gheen andere beke en is.

v

Item of hy niet en ghelooft dat de hofstede ten westende vande voorseide twee sticken, toebehoort heeft Jan Masselis filius Claeyts

nu zyne hoirs ende aeldynghen ende dat consequentelick de beke ter noordtzyde vande zzelve twe stcken landts loopt lancxt d voroseide hofstede

Sustinernde de verweerders dat dheescher ten zelve versoucke zal vuldoen op peine dat de voroseide poincten voroder ghehouden voor ghekent

Emplyernde voorts oock de cracht van de negative, dat dezelve twee sticken landts niet en zyn ghelegghen odner de spelte vande thiende ghepacht byden

heescher wesende de ijde spelte van e voorseide Wipperhouck.

Midswelcken de voornoemde verweerders concluderende tendereen ten fyne dat d'heescher by ulieden heeren sententie diffinityvde ende over recht

ghewesen ende verclaert wiert in synen heesch fynen ende conclusien t'verweerders laste ghenomen te zyne niet ontfanghelick nochte ghefondeert, ende de verweerders dannof absolveren dheescher ghecondemneert wort inde boete ende costen vande processe - vutterick etc.

Getuigen

Opden xixste december 1630 ten versoucke van Jan de Berch filius Jans, heescher ter eender zyde

jeghens Mahieu Rousseau ende Pieter Delbaere verweerders ter andere

is veue de leiu ende beterden ghedaen metgahdes inspectie ghenomen ten beleede vande voorseide heescher ter presentie ende bywesen vande verweerders van twee ghemeten zaylandt ofte daerontrent in twee sticken jeghenwoordelyck bestaen met coorne ligghende inden Wipperhouck –

streckende oost ende west van oosten den beke ende daerover Jacob Femmery - west de hofstede van Bouduin Masselis - van noorden een waterloop ende daer over Clays Tlam commende tselve waterloop van Boeschepecruysstraete van zuuden Andries Masselis - sustinerene dheescher dat de thiende van tvoornoemde landt schuldych is te volghen de gonne ghepacht hebbende de tweede splete vande thiende vande tvoornoemde Wipperhouck ende de verweerders ter contrarie dat de selve thiende moet volghen ende toebehoort hemlieden als pachters van eerste splete theinde van de selven houck

ende dat dheescher gheen voorder thiende en can noch en mach heffen dan tot tvoornoeme waterloop daerover tvoornoemde landt ghelegghen es

ende dheescher heeft over gheleyt intendit deuruppe ghehoort syn de naervolghende oorconden

Actum als boven by dheer Pieter vande Perreboomen burghmeester vande stede, Maillard vande Goosteene ende Christiaen Baes schepenen

Mahieu Hallynck filius Pieters, lantsman van zyn neringhe, oudt l jaeren ofte daerontrent oorconde ghedaecht, ghehoort ende gheexamineert up sheescher overgheleyden intendit zeght tuyght ende affirmeert up eedt

daertoe solemnellyck bemaendt zynde naer beleydinghe van de tvoornoemde land nyet te weten onder wat splete de thiende van tvoornoemde landt begrepen is,

nemaer warachtich te syne dat hy de tweede splete van de thiende vande Wipperhouck jeghenwoordelick ghebruyckt byde heescher,

over ghenomen ende ghepacht heeft **Jaspar de Berch, ende Matthys Quaghebeur** ten jaere 1627 de welcke de selve thiende daer te vooren ghepacht hadden jeghens den heere deser stede oft synen commis, hebbende den tvoornoemde deposant vut crachte van syn tvoornoemde pacht de thiende van de tvoornoemde stycken zaylandt streckende als byde vieue de lieu vermelt staet, ten tvoornoemde jaere 1627 ende 1628 ontbloot ende tsynen proffyte gheapplycquiert sonder contradictie ende jeghensseght van iemand soo oock de cedanten van de tvoornoemde deposant ten jaere 1626 de tvoornoemde thiende ghegheven ende gheproffytteert hebben

Sluytende hiermede syne depositie als nyet breedere wetende

Ghelein de Bruyne filius Gheleyns, lantsman van synen style - oudt xl jaeren ofte daerontrent - oorconde...

zegt dat de voorgaane juist en waerachtich is...

Jan Rousseau filius Vincent, lantsman van synen style, oudt xxxiiij jaeren ofte daerontrent - oorconde ... wel te weten ende warachtich te syne dat hy ten jaere 1624 ofte 1629 onbegrepen tjste jaer ghepacht heeft deerste splete vande thiende van de Wipperhouck ende

deselve ontbloot end tsynen proffytte gheapplycqiert soo hy oock vut drachte van synen voornoemde pacht opghestelt ende vergadert hadde de thiende vande twee stycken lants als heden betorden met meenynghe van de selve daernaer t weiren ende tsynen behouue ende proffytte te trecken ten welcken effecte de deposant ghecommen is twee ofte drye daghen naer dat hy de voornoemde thiende upghestelt hadde, ende heeft bevonden dat de selve gheweirt ende upghedaen is gheweest by heer Pieter Roelens ende Maillard de Wyntere als pachters van de tweede splete

...

Bouduin Masselis filius Jans lantsman van synen style, oudt xliij jaeren ofte daerontrent - oorconde...

dat hem toebehoort by successie van synen vader de twee ghemeten saeylandt by ghecommitteert vande wet betorden ende de selve ghebruyckt thebben continuelyck tot ende met het jaer xvjc xvij tych synde oversulcx warachtich ende weet wel dat hy tsydert den jaere xvjc xxj tot ende met de jaere xvjc xxvij voornoemt continuelick ende eenvoudelyck de thiende van voornoemde landt betaelt heeft ande geen en ghepacht hebbende de thiende van de tweede splete van de Wipperhouck welcke pachters oock de voornoemde thiende ontbloot ende ghegeven hebben paiselcyke ende sonder contrardictie van iemandt, daertoe voughende dat hy binnen de voornoemde tydt van seven jaeren de selve thiende eens betaelt heeft an **Mahieu Rousseau** alhier wesende al pachter vande voornoemde tweede splete.

Sluytende hiermede als nyet breedters wetende syne dispositie

François Cornette, lantsman ende stroydecker van synen style, oudt l jaeren oorconde..; was thiendepachter van de tweede splete gheleden seven jaeren

Augustyn Vandamme filius Augustyns, brauwer van syne neerynghe - oudt xxxv jaeren ofte daerontrent oorconde...

tuucht warachtich te syne dat hyd eposant neffens **Clays Belie** - gheleden seven jaeren onbegrepen de justen tydt - ghepacht heeft de thiende van de eerste splete van de Wipperhouck end de selve in ghevolghe van de voornoemde pacht ontbloot ende upghedaen sonder dat hy upghegheven heeft de thiende van de voornoemde twee ghemeten lants toebehoorende Bouduin Masselis nemaer is de thiende van dier ontbloot gheweest byden pachte van de tweede splete van de voornoemde Wipperhouck ghenampt de Overspronck, verclaerende toedien inde prysen van syne vornoemde thiende nyet voorder ghecommen nocte ontbloot thebben dan tot de haeghe staende upde voornoemde twee ghemeten landts van zuuden an tlandt van Andries Masselis

Sluytende daermede syne dispositie.

19 augustus 1630 – Brouwerij in de Leverstraat - Halmen SAP 369

Compareerden in persooen **Jacques Delandsheere ende Cathlyne** zijn huusvrouwe Ten eender ende **Chaerle Baert ende Janneken** zijn huusvrouwe ten andere zijde

Verkennende ende belydende den zelven Baert ende zyn huusvrouwe wel ende deughdelick ghegheven t 'hebben by laeghe ende wederlaeghe met halm, plocke ende ghifte an ende ten proffyte van de voorseyde Landsheere

ten desen present ende accepterende

T' derde van een huus ende erfve ende brauwerie met haere toebehoorten waer den zelven Landsheere woont,

staende ende ligghende inden Leverstraete deser stede

Aboutterende van noorden de zelve straete,
 west weduwe Loys van de Gosteene,
 Zuudt in de vaert
 ende van oosten Frans Folcque
 Belast tzelve derde met xv pond parisis staende losrente ten proffyte van François Bollaert
 Te myncken t'capitael ende verlopen
 Waer vooren den voorseyde Landsheere ende zyn huusvrouwe gheven in wederlaeghe t'derde
 van een herberghe ende twee ghemeten landts ghenaemt **t'hooghe Graeve** staende ende
 liggende **in de prochie van Westoultre** daer inne sy den zelve Baert beloven, behoorelick
 te goeden ende erven als wanneer d'aboutten ghedecleert werden, wesende zuuver ende
 onbelast
 Ende moet den voorseyde Lantsheere noch volghen ende betaelen an den voorseyde Baert
 voor toebaete
 te godspenninck vi schele,
 te lijfcoope vij pond parisis
 Voor de huusvrouwe van voorseyde Baert, een dobbel ducaet in specie
 ende tachtentich ponden grooten vlaems
 te betaelen ghereet metten erfvenisse ende myncken t'advenant van een rente van vi pond
 parisis s'jaers by den voorseyde Lantsheere ghelost ,
 d'onkosten van erven ende diergelicke half en half,
 de loopende jaerschaere van beede de voorseyde paertien ten proffyte van de voorseyde
 Landsheere midts volghende een tonne xv pond bier
 Aldus ontvut ende onterft, en wettelick verkendt
 Den xix ougst xvic xxx

20 augustus 1630 – Verhuring van Vestjens - Subalterne wetten

Jacob Plucquet heeft zijnen pacht verlanght jeghens de wet deser stede van Vestgens
 overdrach met sijne toebehoorten, landen, houvers, daermede gaende voor den tijdt van zeven
 jaeren, vallende 't 1ste jaar baefmisse 1632, van xij schele parisis godspenninck, xxij ponden
 by coope ende van princiaele heure twee en dertich ponden grooten by jaere, ende voorts op
 de bespreken ende conditien by den voorgaende pachtbrief vermelt ende vi pond voor den
 greffier van de camere
 Actum in camere
 Xx ougst 1630

Augustus 1630 – De hoppe is goed leverbaar - SAP 124A - nummr 70 -
--

Poincten interrogatoire omme **Robert Bonte** verweerder jeghens **Jacques Cauwera** heescher
 dienende voor myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Alvooren Den verweerder versouckt da dheescher ende zyne huusvrouwe zullen responderen
 onder eedt de calumia per verbum credit vel non
 up dese naervolghende poincten ende artickelen
 Inden eersten oft niet en es warachtich als den verweerder de questieuse hoppe ghezien heeft -
 niet en heeft gheseyt dat de selve hoppe hem verweerder niet en diende ende oversulcx dat hy
 van de selve coop van hoppe renuncierte
 Te, tweeden oft dheescher ende zyne huusvrawue an de verweerder niet en seyden ten tyde als
 hy vande coop van de hoppe peniteerde -
 wat reden hebt ghy om te berouwen - want myn hoppe is goet leverbaar goet.

Item of den verweerder daer up niet en verandwoorde - ick hebbe ulieden hoppe ghecocht om terstondt te doen sacken **ende die hoppe en mach noch niet ghesaeckt zyn** - ende overxulcx doet ulieden beste met u hoppe - ick berauwe vande coop - Item of niet en es warachtich dat dheescher ende zyn huusvrauwe jeghens den verweerder seyden - ghemerckt dat ghy van myn hoppe niet en weedt te zegghen, wy zullense u wel doen nemen Item oft niet en es warachtich dat int maecken vande coop van de hoppe besproocken was dat den verweerder de selve hoppe mochte commen besien ende alsdan hem te houden anden coop ofte danof te renunchieren Sustinerende dat dheescher ende syn huusvrauwe sullen voldoen ten selve versoucke up pene van danof versteeken te zyne ende die selve pointen ghehouden voor ghekent midts welcken

22 september 1630 – Er zijn dorpelicke woorden gevallen - SAP 124A - nummer 44
--

Heesch ende calaigne omme den ampman causa officij heescher jeghens ende en laste van **Jan Coevoet ghevanghen verweerder** voor myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

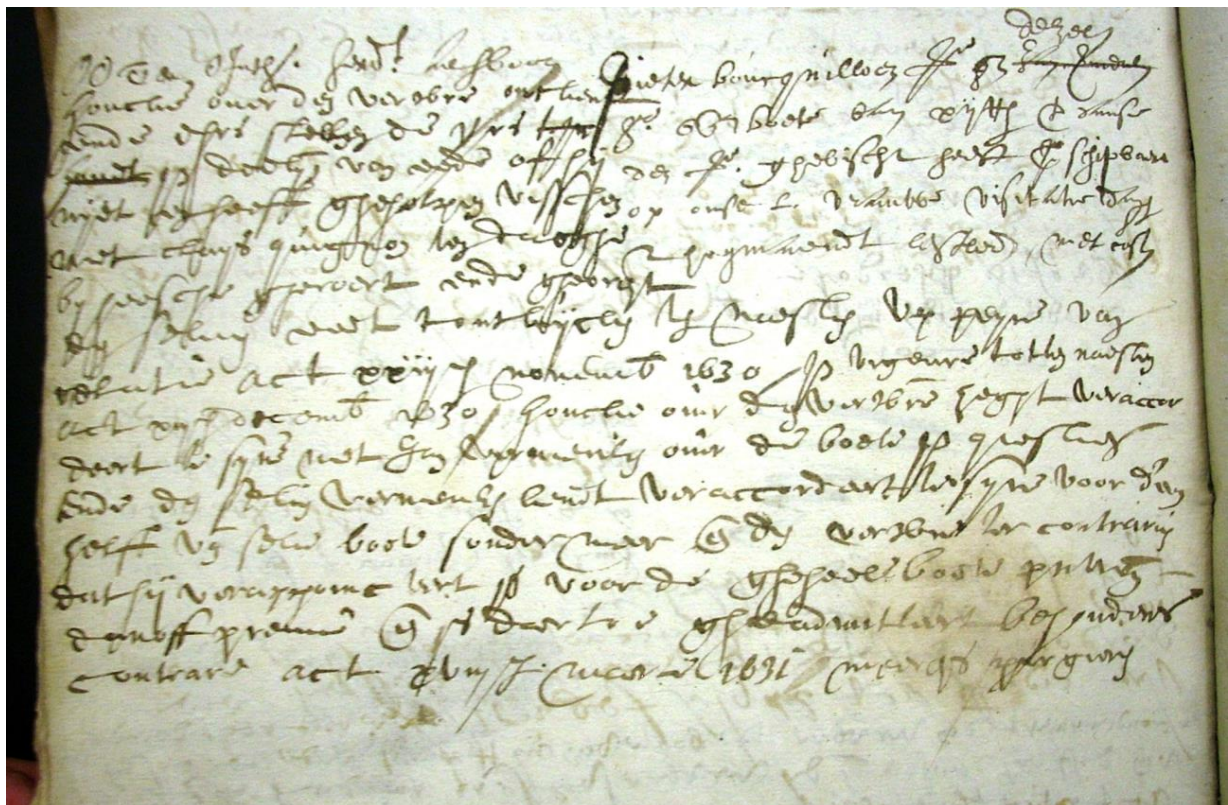
Inden eersten zecht den voornoemde heescher in faicte dat den verweerder over twee maenden ofte daerontrent betrocken zyn ten berechte deser stede by Jan Schoonaert ende in persooone comparerende zeer irreverentelick hem voor myne heeren schepenen van de berechte der voorseide stede heeft ghedregghen - dreighende den voornoemde Schonaert te slaen ende hem met injurien ende dorpelicke woorden overvallende - zulcx dat den zelven Schonaert eensdeels van vreesse ende anderssins de zaecke was achterlatende

Voorts heeft den voornoemde verweerder hem zoo verde vergeten over drye weken ofte daerontrent te gaen ten huuse van Robert Desurelles - daer den zelve Desruelles was werckende ende sonder eenighe oorsaecke daervooren Desruelles byden halse te nemen - hem dreighende met eenen snyder te deursteken - twelcke hy soude ghedaen hebben - ne hadde den zelve Desruelles hem ten divesche stonden in zynen huuze vutten handen vande voorseide verweerder ghevronghen ende ne hadde oock t'zelve by Jan van Damme met schoone woorden ende vermaenynghen belet gheweest

Waarmede den verweerder niet te vreden zynde heeft ten zelve daeghe ghesien passeren voorby zynen huuse de suster van de voornoemde Desruelles - hebbende haer kyndt op haere armen - de welcke den verweerder gheslegghen heeft op haren rick met eenen dicken stock ende daernaer ghegheven distyncte steken met voeten jeghns haer lichaem

Ende alzo continuerende en gaende van t'een quat in een ergher heeft den voornoemde verweerder terstont naer tvoorseide slaen ende steken ghelooopen in zyn huus ende aldaer ghenomen een snymes ende vutcommende vut zynen huuze hem ghevanteert den voornoemde Desruelles doot te steken - loopende alsoo lancxt de straete naer den huuze vande zelve Destuelles ende commende byde huuze van Michiel van Thune - heeft aldaer - hooghe ende overluut - gheropen ende irreventelick ghezwooren by godts –

Frans Debyzer filius Christiaen, verweerder jehens de ampmann, causa officij, heescher, omme de boete van xxx pond pariis voer verheurt ende thebben laeten woonen in dhuus dat hy in heuren heeft van d'heer Guillaume Floor inde Crombekestraete – contrarie t'statut met costen.

Pieter Boucqnilloen, verweerder jehghens den zelven (de ampmann) heescher omme de boete van xij pond parisis ter cause den verweerder ghevischt heeft inde schipvaert op Onse Lieve vrouwe visitatiedagh.

Na de intimatie, is het 'Houcke' die als advocaat voor Pieter optreedt, en deze ontkent de aantijging- in deelynghe van eede of hy nyet en heeft gheholpen visschen met Clays Guignon ten daeghe by heesche gheroert ende gheordonneert den selven eedt tontlycken ten naesten up peyne van relatie act xxiiijde november 1630. Op de volgende zitting kan de verweerder meedelen dat hij voor de helft geaccordeerd is met de eiser, de vergaering daarop is het volledig in orde

SAP 124b - nummer 2

5 oktober 1630 – Is Ghelein Malbrancque een tovenaar?

Heesch ende calaignie omme **Ghelein Malebrancque**, den ampmann cause officij inde naeme vande heere met hem bhevoegt heescher ter zyde jehghens ende in prejuditie van **Noël Vermeersch** verweerder ter andere voor myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Alvooren dheescher doet te noteren tot instructie vande matterie voor handen ende premitteert voor waerachtich dat eenen yghelicken zoo by de dispositie vande gheschreven rechten, als byde ordonnantien ende costumen deser stede, ende andersins, wel scherpelick verboden ende gheinterdiceert essyn evennaesten te lasteren, disfameren ende injuriëren alles upde pene ende amenden daertoe staende.

Diesnietjegenstaende heeft den verweerder hem zoo verre vergheten over onderhalf jaere ofte daerontrent te zegghen jehghens diversche personen **dat hij in zijn huus betovert was** ende dat dheescher tselve ghedaen hadde.

Hebbende ontboden **myn heere de pastor van St. Bertens** deser stede ende tvoornoemde **huus doen belesen ende exorciseren**, segghende den selven verweerder jeghens den pastor voornomt dat hy den heescher opteecht dat hy hem betovert hadde ende dat hy oversulckx hem hielt voor een toveraere.

Daermede niet te vreden zynde heeft den verweerder de selve swaere ende ontwaerachtiche uptyghen verstroeyt ende verbreedt onder tghemeente - segghende nu jeghens den eenen, nu jeghens den anderen - sprekende vande tvoornoemde heescher - dat hy heescher een toveraere es, eenen constenaere - daervutte meenende eenen toveraere ende dierghelicke enorme injurien.

Welcken faemroof den verweerder niet ghenouch zynde

heeft boven dien gheseyt dat **sheeschers moeder eene toveresse** was ende dat zy upden waeghen gheseten hadde omme als eene toveresse ghebrandt te worden.

Waerby den tvoornoemde heescher - die een man met eeren es - wandelnde ter goeder naeme, faeme ende reputatie - zoo oock is een eerbaere vrouwe zyn moedere -

die haer noeyt met sulcken detestablen ende diabolicquen handel en heeft becommert - hem vint zoo enormelick verhindert ende gheinjurieert,

dat hy tzelve niet en verstaedt te ghedooghen omme alle tgoedt van de werelt, want hy niet alleene gheinteresseert en es in zyne faeme ende eere,

nemaer in zynen handel ende goedt, tenderende tsynder totale ruyne ende van syne huusvrouwe nede familie.

Cause dat dheescher ghenootsaecht es gheweest tot reparatie vande tvoornoemde injurien ende delict den verweerder te doen daghen in rechte, nemende - oock mede den tvoornoemde ampman - de naervolghende fynen ende conclusien.

Deheescher tendeert ten fyne dat den verweerder by ulieden heeren sententie diffinityfve ende over recht ghewesen ende ghecondemneert zy te commen ende compaereren in open ghebannen wetdamer - becleedt met lynwaert -

onghegort, blootshoofts ende blootsvoets -

met een torsse ende aldaer knielen op beede zyn knien

Godt van hemelrycke heere ende vutter naeme van justitie ende dheescher indien dat hy der present wil commen - verghevenesse te bidden,

verclaerende hooghe ende overluydt dat hy de tvoornoemde injurien ten onghelicke ende buuten de waerheyt vut ghestroeyt heeft

ende dat de selve hem hertelick leet zyn ende wert van daer gheleedt in ghelycke staet naer de kercke van Sint - Bertins daer hy de tvoornoemde torse sal offeren ter eeren van theilich sacrament,

twelcke volcommen zynde - wert gheconfineert in stricte ghevangenesse alwaer hy de pretentie zal sal nemen in pane doloris et aqua tritistiae

den tyt van achte daghen, voorts dat hy sal gecondemneert zyn in eene notable somme sheeschers profitte, voor zyn merckeliken intrest,

voorts in drie rasieren corne voor de aermen ende in de boete van jc pond parisis ten proffytte vande kercke ende heere - half en half , -

metghaders inde kosten vande processe ter tauxatie vutterlick ter discretie,

biedende preuve met imploratie ende

protestatie naer style.

8 oktober 1630 - De brouwerie van Liebaert op de Werfstraat – Renten
--

Bartholomeus Liebaert ende Passchyncken Doods zijn huusvrowue, hebben vercocht ten proffytte van **Joes Feys** de jonghe,

present ende accepterende
eene erfvelicke losrente van vier en twyntich ponde parisis sjaers
den penninc xvide
voor de somme van twee en dertich ponden grooten vlaems
by de vercoopers te haerlieden contentemente ontfæen
Innegaende heden dat desen te lossen t'eenen payemente midts opleggende etc.
Verbyndende daerinne de helft van een woonhuis
mede alle zijn toebehooren, met doosthelft van den erfve groot een ghemet ofte daerontrent,
ende de gheheele brauwerie ende brauwalaem daerop staende
opde weststaende,
aboutterende van **oosten langhs de watoestraete**
van zuuden de **werfstraete**, van westen de weder stede toebehooren aan Jacob Doom, ende
van noorden inde beke
Item t'vierde van twee ghemeten lxij roeden hommelhoff medghaeders vierde in de
hommelkeete daerop staende op de Werfstraete
ghemeene met dander kynderen van Christiaen Doom,
aboutterende de gheheele partije van oosten de werfstraete, van zuuden ende westen meester
Jan vandenfoosse, van nhoroden Pieter Diedeman, de voorschreven assignemente voor desen
belast met vij ppond groten sjaers scoopers proffyte in losrente
Voorts med innyinghe naer costume
Actum present Peereboome burghemeester, Wyts, Lievin ende Goesteene
Den vijjde october 1630

12 oktober 1630 – De verdediging – Processen
--

Andwoorde omme **Noel Vermeersch**, verweerder
Anwoorde omme Noel Vermeersch, verweerder
jeghens **Gheleyn Malbrancque** heescher zoo hy procedeert voor myne heeren burghmeesters
ende schepenen der stede van Poperinghe
...
Alvooren also den heescher by tijde artickel van zynen heesch den verweerder es upleggende
dat de verweerder jeghens diverssche persoonen gheseyt soude hebben
dat zyn huus betovert was ende dat de verweerder tzelve ghedaen soude hebben,
ende dat geleden onderhalf jaer ofte daerontrent twelcke den verweerder
jeghens diverse persoonen gheseydt zoude hebbben.
Bovendien dat den verweerder noch condigheyt hebben dat sheeschers moeder ene toveresse
was ende dat zy opden waghén gheseten hadde omme als eene toveresse ghebrant te zyne,
twelcke den verweerder niet en ghelooft,
met gelicke ende derghelycke injurien den heescher wel soude willen overgaen den quetst by
hem aenden verweerder gheinfligieert nemaer den verweerder aen ende reveraire conclusien
sheesch laste
tendeert ten fyne dheescher by reveraire conclusien ghecondemneert wert anden verweerder te
betaelen **over den questuere byden heescher gheinfligieert in zynen rechteren arm** ende
hebbende in bedde ghelegghen den tyt an acht daeghen ende voorts syn nerynghe van
vleeshauwer moeten laeten
den tyt van drye weken sonder vuyten huusete gaene ten grooten interesse vande verweerder
ende voorts over 'tcureren waer vooren den verweerder
alhier heescher by retouratie es legghende zes ponden grooten vuyterlick ter discetie met
heesch van kosten
Imploratie ende protestatie naer style

Enqueste judiciele ghehoort by **meester Jan vande Fosse**, burghmeester der stede, van Poperinghe ten verzoucke van **Noel Vermeersch**, verweerder ende **Ghelein Malbrancque** heescher opden viijde oktober 1631

Heer ende meester **Anthonis Duhamel**, pastoor van St. Bertins, der voorsiede stede – oudt 52 jaeren ofte daerontrent - ghedaecht ende gheexamineert op sverweerd des exterquet – tught ende deposeert in goede memoerie thebben waerachtich te zyn dat hy ten verzoucke vande verweerder deur zyn quade presumptie van toverie gheexorciseert heeft thuus vande verweerder denwelcke verzocht eens te compaereren voor den deposant ende den pastor van onse lieve vrouwe met Ghelein Malbrancque, heescher den welcken den verweerder imputerende de voorseide toverie - omme daerup ghehoort te zyne ten welcken fyne deden zelve heesher gheadverteert is gheweest naer sdeposants beste memorie - zonder nochtans tzelve affirmatievelick te weten te deposeren - zonder t'hebben ten ghestelden tyde ghecompareert
Sluutende hiermede zynde ghetuugheisse
Anthonis du hamel st Bertin pastor

getuigen

Gillis van Loovelde, beenhauwer oudt xx jaeren ofte daerontrent

Jan vandegoosteene - filius jans - oudt xxxvj jaren - jongman ten huwelijk - beenhauwer

Charles Dequidt, filius Philips, beenhauwer van zynen style

Willem Hancx filius Frans, jonghman te huwen - oudt xxij jaeren

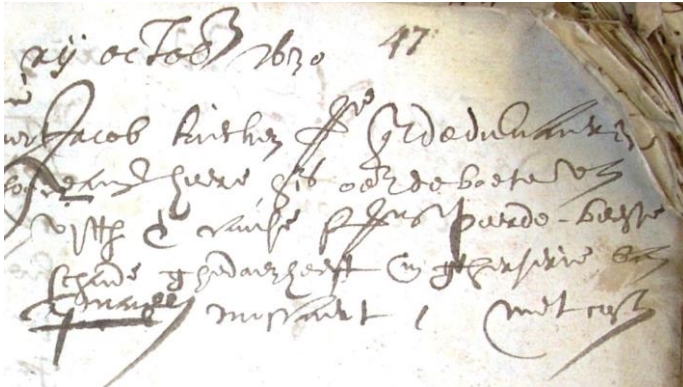
Maillaerd Liebaert, vleeschauwer van zynen style - oud xxiiij jaeren

SAP 124a - nummer 33 - 12 oktober 630 – De Wulfhille deels verkocht

Suplierende vertoocht oodmoedelycke de weduwe Jan Maseman hoe dat Jan Mackeblide ghecocht heeft jeghens de weduwe Frans de Buusere, alsulcke part ende deel als de voorseide weduwe ende haer kynderen competeeren inde **herberghe vande Wulfhille** voor de somme van x pond grooten vlamsch boven een stuck van ach schellynghen parisis voo een hofcleet daeruppe den voornoemde mackelbyde bgetalt heeft vier ponden groten ende het voorseide stuck van ach schellinghen voor een hoffcleet -

SAP 124a - nummer 33

Suplierende vertoocht oodmoedelycke de weduwe Jan Maseman hoe dat Jan Mackeblide ghecocht heeft jeghens de weduwe Frans de Buusere, alsulcke part ende deel als de voorseide weduwe ende haer kynderen competeeren inde herberghe vande wulfhille voor de somme van x pond grooten vlamsch boven een stuck van ach schellynghen parisis voo een hofcleet daeruppe den voornoemde Mackelbyde betaelt heeft vier ponden groten ende het voorseide stuck van acht schellinghen voor een hoffcleet -

12 oktober 1630 – Boete voor de
molenaar – SAP 251 – 1630 - folio 47

Den xij octobre 1630

Jacob Kieken, verweerder,
jeghens de dienaeren vande heere,
heeschers,
Omme de boete van vj pond parisis ter
cause sverweorders peerdebeeste
schade ghedaen heeft inde graserie van
Maillaert Mostaert – met costen

Op de zelfde dag worden beide partijen opgeroepen om met elkaar te accorderen.

SAP 124a - nummer 35 – 36 – 37 – 12 oktober 1630 – Brouwerij in de Leverstraat

An de heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperinghe
xij october 1630

Supplierende vertoocht reverentelick **Jacques de Lansheere de jonghe**, te kennen ghevende
hoe dat hy gheheurt ende in pachte
ghenomen heeft jeghens **Pieter Keerne ende Frans Scherrier** eene brauwerie staende op de
Leverstraete deser stede, achter thuus ende herberghe van de Hoorne,
ende alzo de vornoemde verweorders naerdien den suppliant deselve brauwerie gheheurt
hadde,
hebben hemlieden vervoordert jeghens ende up de vornoemde brauwerie temmeren ende
doen maecken een paerdestal ten behouue van de vornoemde herberghe
daarmede nemende de lucht vande vornoemde brauwerie grootelicx ten intreeste vande
suppliant boven het perickel van brande
ter cause dat de dienstboden vande vornoemde herberghe ende oock andere vrende
persoonen dycwils by nachte met brandende kerssen syn commende int vornoemde
paertstael.
Dit ghemerckt - bidt den suppliant u edele ghedient zy hemlieden t'ordonneren tvoornoemde
paertstal van de vornoemde brauwerie te weren ende tselve doende sult wel doen.

De betichten worden tweemaal opgeroepen

U edele heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Pieter Kerne ende Frans Scherrier

ghesien hebbende de requeste themlieden laste ghepresenteert van wegghen sieur Jacques de
Landsheere heescher by supplicatie ende daer jeghens rescriberende –
zegghen tnaervolghende
inden eersten dat zy int verhueren vande brauwerie dies hier questie es -
verhuert hebben anden suppliant in geen andere conditien dan dat de zyde commende van
achter de herberghe vande Hoorne soude blent wesen
ter cause dat den Hoorne een herberghe es ende wel ghedaen omme alle suspitien ende
frauden deser stede te benemen ende weirende
oversulcx de rescribenten sustineren dat de heescher an syn requeste ende selven daerinne
begrepen

int regard vande rescribenten verclaert werden niet ontfanghelick
 Nopende vande brant vande keerssen byde suppliant gheurgeert
 es wel impertinent
 overmits datter in alle peertstallen inde avont ende by nachte gheweune is te gaene met kersen
 in een lanteerne -
 twelcke niemant onghoorlooft en es ende mitsdien
 nemen de verweerders conclusie van niet ontfanghelick
 ende dat de heescher werde ghecondemnt inde costen van desen - noodet ende impertinent
 voorstel ende bestreck

14 oktober 1630 – Hopordonnancie -

HET IV. CAPITTEL.

Instructie voor den Pachter, hoe hy hem sal hebben te reguleren in het lichten van twintig stuyvers op elck hondert ponden Hoppen, die te Lande uyt-gevoert sal worden uyt die Provincien van de onderdanigheydt van Syne Majesteit naer Vranckryck, Luyck, Keulen, Duytschlandt, Gulick, Kleve, ende andere neutrale Plaetsen, mitsgaders oock naer Hollandt ende andere van de neder-zyde, uytgenomen de Hoppe die uyt-gevoert sal worden door S. Omer ende Gravelingen naer Calis, de welcke blyft in collectie gelijk de Hoppe die te water is uyt-gaende. 14. Octobris 1630.

IN den eersten sal den voorschreven Pachter ende syne Commisen mogen ontfangen voor t'voorsz. recht eenen gulden oft twintig schellingen Arthois
Het IV. Deel.

Item fullen daer naer oock gehouden wesen die te doen wegen ter plaetse daerfe fullen geladen worden, ende nemen vanden Wage-meester een billet, inhoudende die precise quantiteyt van de saccken aldus geteeckent, ende pertinent gewicht der selver.

Item indien datter geen gewicht en waere ter plaetsen daer de voorsz. Hoppe geladen worde, soo fullen nochtans de voorsz. Cooplieden, hunne Facteurs ofte Voerlieden gehouden wesen de selve te doen wegen in de eerste oft de paeste Steden daer gewicht sal wesen, op de pene dat soo wanneer daer eenige arriveerde met dusdanige Hoppe sonder die gewegen te hebben, oft geteeckent in de leste Stadt oft Plaetse daer t'recht ontfangen wordt, dat den voorsz. Coopman sal verbeuren boven syne Hoppe noch het

van t'hondert pondt Hoppe, uyt-gevoert wordende te Lande naer de voorsz. Plaetsen, sonder daer voor iet meer t'ontfangen, op de pene van de selve Pachtinge gepriveert te worden, ende daer benefens van arbitrale correctie.

Item op dat den Pachter te beter mach syn recht bewaren, soo sal hy hem mogen behelpen met de Ordonnantie ende Placcaet van haere Hoogheden, gemaeckt ende geslagen op t'uyt-voeren van de Hoppe, den naest-leden der maendt Augusti seshien-hondert seven, soo veel als aengaet de Hoppe dier wort uyt-gevoert te Lande.

Item dat geen Wage-lieden, Cooplieden oft eenige andere en fullen vermogen te laden eenige Hoppe op wagens oft kerren, om die uyt te voeren, oft doen uyt-voeren door de voorschreve Quartieren, sonder eerst ende voor al t'recht betaelt te hebben aen den Pachter oft syne Commisen, op de pene van de verbeurte van de Hoppe die alsoo sal geladen worden.

Item soo wanneer eenige Cooplieden, hunne Facteurs, Verklaerders oft Voerlieden willen laden eenige Hoppe om die uyt te voeren te Lande door die voorschreve Plaetsen oft andersints, soo fullen de selve gehouden wesen eerst ende voor al die te doen oft laten teekenen met het marck vanden Coopman oft Facteur, op wiens naem de verklaringe sal geschieden in t'uyt-voeren van de voorsz. Plaetsen.

quadruple ofte vier-mael **van de** weerde **van de Hoppe**, ende **den** Voerman syne peerden, wagen ende kerre.

Item soo ter plaetsen daer-se geladen worde geen gewicht en ware, soo sullen die Coop-lieden, hunnen Facteur oft Voer-lieden **van de** voorz. **Hoppe** ongewegen gehouden wesen in d'eerste aen-komen **van** eenige onse Steden daer gewicht sal wesen, die te doen wegen, **op de** pene dat **de** gene die komen sullen met sulcken Hoppe ongewegen noch gemarckt in **de** leste Plaetse ofte Stadt daer men het **recht** ontfanckt, te verbeuren by **den** Coopman het quadrupel van 't gewicht **van** syne **Hoppe**, ende **den** Voerman syne peerden, wagens oft kerren, hier alleenelyck uyt-genomen **de** Stede **van** Namen, daer **de** voorz. **Hoppe** mach ingebrocht worden **van** Labuiffiere t' schepe, sonder gemarckt te wesen oft gewegen: ende soo wanneer-men **de** selve wilt voeren uyt het voorz. Landt, soo sal-men hem moeten reguleren naer 't marck ende gewicht als voorseyt is.

Item en sal niemant mogen uyt dese Landen voeren eenige **Hoppe**, te peerde, oft in korven, **op** pene **van** die te verbeuren.

beuren.

Item sal **den** Pachter geven aen **de** goede lieden een passeport gedrukt, om hen te dienen in 't uytgaen **van den** voorz. Lande, inhoudende **de** quantiteyt **van de** sacken, het gewicht, ende den naem van den Voerman die **de** voorschreve **Hoppe** sal uytvoeren, **de** welcke passepoorten en sullen niet langer dueren dan daer in uytgedrukt en sal staen, naer advenant **van de** distantie **van de** Plaetsen.

Item soo sal **den** Pachter vermogen te stellen syne wachten, door die Landen **van de** onderdanigheyt **van** Syne Majesteit, tot beter conservatie **van** syn **recht**.

Item alle Coop-lieden die **Hoppe** sullen voeren sullen gehouden wesen **de** herbaenen oft **den** grooten wech te houden, sonder **de** omwegen te nemen, om 't voorschreven recht te defrauderen oft t'onderhouden, **op** pene **van** verbeurte **van de** peerden, wagens ende kerren.

Item gemerckt datter dagelijcx wordt uytgevoert groote quantiteyt **van** **Hoppe** **van** d'eene Stadt ende Plaetse tot d'andere, onder welck deckfel groote fouten ende bedroch geschiedt, overmits dat-

se te kennen geven dat de voorsz. Hoppe niet gevoert en wordt dan in de Steden staende onder de gehoorzaamheit van Syne Majesteit, het welck nochtans dickwils wordt valsche ende abusief bevonden. Soo fullen om sulcken abusen ende bedrochte schouwen alle Coop-lieden, Facteurs, ende Voerlieden gehouden wesen eerst ende voor al eer sulcken uytvoeren sal geschieden, te kennen geven de plaetse daer sy willen de voorschreve Hoppe ontladen, ende behoorelijck bescheet brengen van de Magistraet van de selve, inhoudende den naem van den Brouwer tot wiens behoefte ende slete de selve Hoppe uyt-gevoert sal worden.

Item ten lesten sal den Pachter, synen Commis ende toe-sienders gehouden wesen te nemen goede ende forchvuldige toeficht, datter geen Hoppe uyt-gevoert en wordt uyt desen Lande, 'tzy in wortels ende planten, 'tzy gepackt in koffers, manden ende korven.

Item sal oock den voorschreven Pachter, hunne Commis ende toe-sienders gehouden zyn hun obligatie oft verbinde nisse te passeren van te volbrengen alle de voorsyde conditien, ende dat in den Raede van Brabant, ende t'allen plaetsen daer 't selve sal van noode wesen, al eerst ende voor al dat hy sal mogen verwerken syne Brieven van Executorialen daer toe dienende.

Ordonnerende oock aen alle d'Officieren, Magistraten, die van de Weth, ende andere daer 't behooren sal, dat-se fullen ten verfoecke van den voorschreven Pachter doen publiceren ende verkondigen den inhoudt van dese Instructie in de plaetsen daer toe verfocht, ten eynde dat niemant en pretendere eenige ignorantie oft materie van onwetenschap.

Aldus gedaen tot Brussel den 14. Octobris 1630. K. v. A. ISABEL, R. CONTE DE WARPUSE. F. Kinschot. J. B. Maes. I. Van Male.

De selve Instructie is weder uytgegeven ende herdrukt geweest op den 12. Meert 1638. ende den 3. December 1650.

20 oktober 1630 - SAP 251 - Register van de boeten - folio 48

Jan van Bleus, verweerder, jeghens den zelve Philippe Faufacque als dienaar vande heere heescher omme de boete van 6 pond parisis ter cause dat den verweerder opden xxste 8bre 1630 ghereden heeft met peerd ende waghens gheladen met mout ghedeurende den goddelicken dienst vande hooghmissee

Jan van Bleus ontkent deze aantijging en de eiser stelt een 'delinge van eede' voor

18 oktober 1630 – Vernieuwing van de wet – Subalterne wetten – SAP 435 – Transcriptie Henri Vandenberghe

De wet deser stede vernieuwt by myn Eerweerdigsten heere van Sinte Bertins heere deser stede op den 18 8bris 1630

Pieter VANDEN PEERREBOOME burghmeesteree vande commune
Guillame FLOOR burghmeestere vander wet

Schepenen
Meester Jan VANDER FOOSSE
Jan DENYS
Maillard VANDE GOESTEENE
Franchois FOLCQUE
Jacques BAERT
Ghilein DIEDEMAN
Jan ROUVEROIJ
Robert PROVENTIER
Joos SEYS de jonghe
Charles BAES

Tresorier
Jaques SCHEVELE

21 oktober 1630 – Vernieuwing van de raden en notabelen – SAP 435 – Subalterne wetten 105r°
--

Raeden vernieut by burghmeesters ende schepenen den 21 8bris 1630

Jacques SCHEVELE tresorierrGuille ROUVEROIJ
Jan MAKEBLYDEcommuneJaques WYTS
Jan FOLCQUE
Cornelis PIERENS
Clays TLAM
Jan BAES
Charles LEURIN
Jaques PROVENTIER
Jacob VERSLYPE
Jan MAERTEN

Notable

Dheer Jan VANDEN PEERREBOOME	Maillard VANDE GOESTEENE
Clays VANDER DOENE	Pieter KEERNE
Fransois PIERENS	Pieter KEERNE
Jacob DE BERCH	Jan VAN RENYNGHE
Jan WYTS	geschrap
Jaques DIEDEMAN	Jaques MELIS
Bouduyn BEUTEN	Jan MAZEMAN
Jaques WANTEN	Robert DERYCKE
Jaques FOLCQUE	Nicolais CAMBRAY
..	Clays VERMAERLE
Augustyn VAN DAMME	Clays DE VOS
Franchois BOLLAERT	Chriqtiaen LIEBAERT
Jan VANDE ZANDE	Jean LE COCQ

105v°
Quartier vande berechte

1

Pieter VANDEN PEERREBOOME burghmeesteree vande commune
Maillaert VAN DE GOESTEENE
Christiaen BAES

2

Dheer Guillame FLOOR burghmeestere vander wet
Franchois FOLCQUE
Joos SEYS de jonghe

3

Meester Jan VAN DER FOOSSE
Jaecques BAERT
Robert PROVENTIER

4

Jan DENYS
Ghilein DIEDEMAN
Jan ROUVEROY

Refectiemeesters

Meester Jan VAN DER FOOSSE
Jaques PROVENTIER

Maillaert VANDE GOESTEENE ende Meester Jan VAN DER FOOSSE refectiemeesters
vande voorleden jaere zyn ghetauxerert med t'ordinaire tzaemen jCxx
p.parisis

106r°

Burghmeesters ende schepenen ordonneeren volghende d'ordonnantie ende bevel van hooghe
ende moghende heeren vande raeden van Vlaenderen, de naervolghende personen te commen
ende compareren maendaghe lesten septembris 1630 in haerlieden wesenkamer ten x uren
voor noene omme aldaer te doen passeren den eedt rakende d'observantie vande placcaten
gheemaneert op t'stick vande gouden ende zilveren munte, op peine van te injureren de boete
van iiij ponden parisis.

Den eedt es ghedaen by den amptman in handen van burghmeestere vande commune ende by
de burghmeestere (vande wet) ende Jaques WYTS
Maillaert VANDE GOESTEENE, Jan FOLCQUE
Cornelis PIERENS (obiit – erna bijgeschreven)
Jan ROUVEROY

Charles LEURIN, Robert PROVENTIER, Christiaen BAES. In handen vanden amptman
xxvijen Xbris 1630

Antheunis WINNEBROODT notaris procurator ende wetschepen Jan Baptist VANDER
KYNDEREN notaris procurator ende wetschepen
Ghilein WENIS notaris ende gheeedt clercq
Jacob VAN DAMME filius Augustyn 'obiit' in marge) verwer

106v°

Vrije lijst met streepje – wellicht aangestipt bij controle

Sommige namen staan er meerdere keren in – er staan relatief vele namen in voorheen niet vermeld. Er staat geen datum op. Lijst die niet direct te dateren is als er in het vervolg niet wordt naar verwezen.

QUETSTROY	REBAUT	procureur
Nicolais DE PUIS	MAELBRANCQUE	tresorier
Jacob STAESSEN	BOUVE	Christiaen VAN AMEELE
FLOOR	Christiaen ..L..	Andries MASSELIS de
jonghe		
Philipe WINNEBROODT	J STEVEN	xpiaen BEUTEN
WYDOOT d'oude	ROUVEROY d'oude	Loys VAN HOUCKE
MAESEMAM	VISCH	Roobert DE RYCKE
BIERMAN	HERREMAN	MOREEL
VAN DAMME drappier	J DIEDEMAN	
SCHERRIER	F PIERENS	
DE BERCH	Jacques FOLCKE	
Jacob WANTEN	Nicolais DE PUIS	
Jan VANDE ZANDE	TLAM	
Gillis DE ROO	J BOLLAERT	
Jacob BOLLAERT	G BUUCK	
VAN DAMME d'oude	Meester DE FOOSSE	
Jacob STAESSEN	DAMME	
MAKEBLYDE	LIEBAERT	
VAN DAMME filius	Christiaen MEERLYNCK..	
Willem SCHERRIER	J VOS (?). filius Clays	
MERLEVEDE	Jan FOLCKE	
ROENS	LANDSHEERE d'oude	
DIEDEMAN	Noel VERMEERSCH	
BEKE	P KEERNE	
SCHERRIER	C VERMAERLE	
PROVENTIER	Charles LEURIN	
SCHOONAERT	Jan PROVENTIER	
Jan MAERTEN	Pieter VAN RENYNGHE filius Jans	
DE WYNTER	Caels STAES	
Jan ROENS	Guille LE NOIR	
Vincent ROENS	Phillips FEROU	
Van BELLE	Leon DU PUIS	
	C CAMBRAY de jonghe	
	J GOESTEENE	
	Pieter FOBERT	
	Simon CLAUET	
	Isack BEHAREL	Nicolais DU PUIS
	Jan WYTS	
	J RENYNGHE filius Jaques	
	F Pierens RENYNGHE filius Caeles	
	VAN RENYNGHE ende VER LYNDE	

Even enigmatisch – hier is bijna overal een “o” aangevuld – eerst dachten we de “obiit” van in voorgaande lijsten, maar dan zouden ze bijna allemaal als gestorven aangeduid zijn in de loop der jaren misschien?

Over geheel het blad aangekruiste namen

Clays DE VOS commis vande imposten
Nicolais EYERMAN
Pieter FOBERT ontfanger vande ommestellynghen
in de marge WYDOODT
den tresorier SCHEVELE Jacques
Jan MALBRANCQUE, coopman (geschrappt)
Robert BONTE
Andries REBAULT
Clays CAMBRAY de jonghe
Jaques PROVENTIER
Ghilein VANDE WALLE
Jan DE MEULENAERE
Jaques BAERT
Hubrecht DE LANNOIJ
Jaques STEVEN
De kerckmeesters dischmeesters ende gasthuusmeesters
Jan VAN RENYNGHE filius Kaerels
Jan VAN RENYNGHE filius jaques
Mahieu VANRENYNGHE
Anthone HERREMAN
Jaques MALBRANCQUE
Pieter DIEDEMAN
Gheyn DIEDEMAN
marge xxij decembris xxij decembris
Jaques DIEDEMAN
Jaques FOLCQUE
Jan VANDE GOESTEENE
Jaques MELIS
Christiaen MOERAERT
Michel DE VISCH

107v°

Even ondoorzichtig allemaal aangestipt
Jacob BOLLAERT
Jacob WANTEN
Jan VANDE ZANDE
Pieter VAN NEUFVILLE
Clays BEKE
Clays BUUCK
Jan WYTS
Meester Charles DE JONGHE
Baptist VANDER KYNDEREN
Gillis DE ROODE de jonghe
Augustyn VAN DAMME de jonghe
Willem SCHERRIER

Maillaert LIEBAERT
Christiaen MAES
Clays JACOBSSOENE
Ghilein VAN HOUCKE (?)
Augustyn JACOBSSONE
Christiaen MOENAERT
Joos CHEY (? SEYS) de jonghe
Jan MAERTEN
Jacob VANDE ZANDE
Pieter VAN RENYNGHE
Nicolais TLAM
Jan DE VOS filius Clays

Marge
Pieter BIERMAN
Anthones WINNEBROODT
Jaques FLOOR
Dischmeesters Sint Bertins (marge)

Jaques DE LANDSHEERE
Bouduyn BEUTEN
Dischmeesters van Sinte Bertins (-marge)

Guillame ROUVEROIJ, Jaques PROVENTIER, Christiaen BEUTEN, Jaques DIEDEMAN
Dischmeesters van Sinte Jans
Christiaen MOENAERT Jan LE COCQ

108r°

Vermaenende voorgaende personen te compareren op schepencamere maendaghe
naestcommende xiiij deser ten neghen heuren voor noene in handen vande gemeente eedt tte
doene tot observantie vande placcaeten gheemaneert up tfaict vande boete van vj ponden
parisis. Actum ter camere den xij decembris 1629

Ulrick Nicolaijs VAN Ampman dheer
D'Heer Pieter VANDEN PEEREBOOME burghmeestere vande commune
D'Heer Guillamre FLOOR burghmeestere vander wet
D'Her Jaques WYTS voorschepene
(Schepenen)
F'Heer Maillaert VANDE GOESTEENE
Franchois FOLCKE
Jan FOLCKE
Robert DU FLOCQ
Cornelius PIERNS
Jan ROUVROY
Charles LEURIN
Robert PROVENTIER
Christiaen BAES

Meester Adriaen PIERINS pensionaris

Beschermers van Onse Lieve Vrouwe
Meester Jan VANDER FOOSSE
Jacob DE BERCH
Jan VAN DAMME
Beschermers van Sinte Bertins
Jaques WYTS
Jaquzs BAERT
Guillame PIERENS
Jan VAN GOOSTEENE

(Sint Jan ontbreekt)

Dischmeesters van Onse Lieve Vrouwe
Augustyn VAN DAMMED'oude
Jacob BOLLAERT
Gheleyn VERCLYTE filius Jans

108r°

.. vermaenden de personen nijet ghecompareert hebbende, te comen ende compareren saterdaeghe naestcommende wesende xxix deser maendt, omme te doene den eedt tot onderhoudt ende observantie vande placcaeten gheemaneert up tfaict vande munte op de verbeurte van xij ponden parisis boven de boete van daerboven ghementioneert ende dat themlieden bevel van comparitie te kennen te gheven sal worden myn heeren van Raede van Vlaenderen. Actum iijen decembris 1629

108v°

blanco

109r°

Op den lesten van decembris 1630 hebben de naervolghende personen den eedtt ghepresteert

Andries REBAULT
Jan VANRENYNGHE filius Kaerels
Christiaen MAES
Jan VAN FORCE procureur
Anthone HERMAN
Pieter BURQUES
Guillame ROUVEROIJ
Christiaen BEUTEND'oude
Jan MAERTEN
Jaques DIEDEMAN
Clays BUUCK
Jan BAERT
Jaques FOLCQUE
Maillaert LIEBAERT
Pieter KEERNE
Clays DE VOS
Jan DE WYNTER
Pieter VAN RENYNGHE
Clays VANDER MAERLE

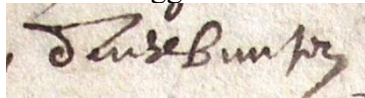
Jaques FLOOR
Jaques BAERT
Jan MALBRANCQUE
Clays BEKE
Caerle ROENS
Meester Charles de jonghe procureur jen octobris 1630
Jaques PROVENTIER
Jaques MELIS de jonghe

109v°-111r°
blanco bladzijden

24 oktober 1630 - Lage en wederlage met de Paters Recollecten - SAP 369 - Halmen
--

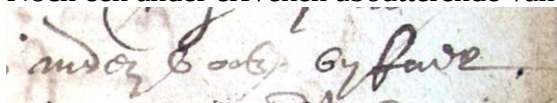
Compareerden in persooene **Marie Scherrier, laetst weduwe van Jacques Floor** de jonghe, gheadsisteert mede **Willem Scherrier**, haren broeder in dezen haeren bstanden man, ende **Christiaen Floor** als vooght vande vyf onbejaerde kynderen van voorzeyde Marie geprocreert by de voorseyde Jaques haeren laetsten man ten naervolghende zaeken gheauthoriseert by octroye van de burghmeesters ende schepenen deser stede als oppervooghden van de weezen, ten eender zyde ende **Jan Folcque filius Jans**, vutter naeme van de heere ende prelat van St. Bertins, ter andere,

welcek voorseyde Marie gheadsisteert als vooren ende den voorseyde Christiaen in zyne voorseyde qualiteyt hebben opghedreghen ende draghen op by desen, med halm, plock ende ghifte by forme van laeghe an den voorseyde Jan Folcque, over ende vutter naeme als voore tot oorboore, behouve ende conventie van de recollecten ter deser stede, een erfve ligghende achter d'zelve convent, groot vier en dertich roeden 1/4,

—danse buuten blyfvende de vyf roeden preter, een sesde competerende **Christiaen Clynckemaille**, aboutterende van westen in St. Bertins vyfvere, emers den wegh gaende van noorden d' erfve van voorseyde weduwe ende van oosten ende zuuden d' erfve van voorseyde convente.

Waervoreen de voorseyde Folcque over ende vutter naeme van de voroseyde heere opghedraeghen heeft by vorme van wederlaeghe an ende ten proffyte van de voorseyde weduwe ende kynderen, een andere erfve ligghende achter thuus bewoondt by Charles Maes, groot zeventhien roeden en half, Aboutterende van noorden t'vyfverstraete, oost t'zelve huus, zuudt ende west de voorseyde weduwe ende de naervolghende erfve Noch een ander erfveken aboutterende van westen anden voorseyde

byfae Noord den stedewegh, neffens thuus van St. Andrieshoff, Zuudt ende oost d' erfve van de voorseyde weduwe ende kynderen, groot neghen roeden ende dat zoo beede de voorseyde erfven voorseyd 't passeren van dezen by landmaete afghepaelt

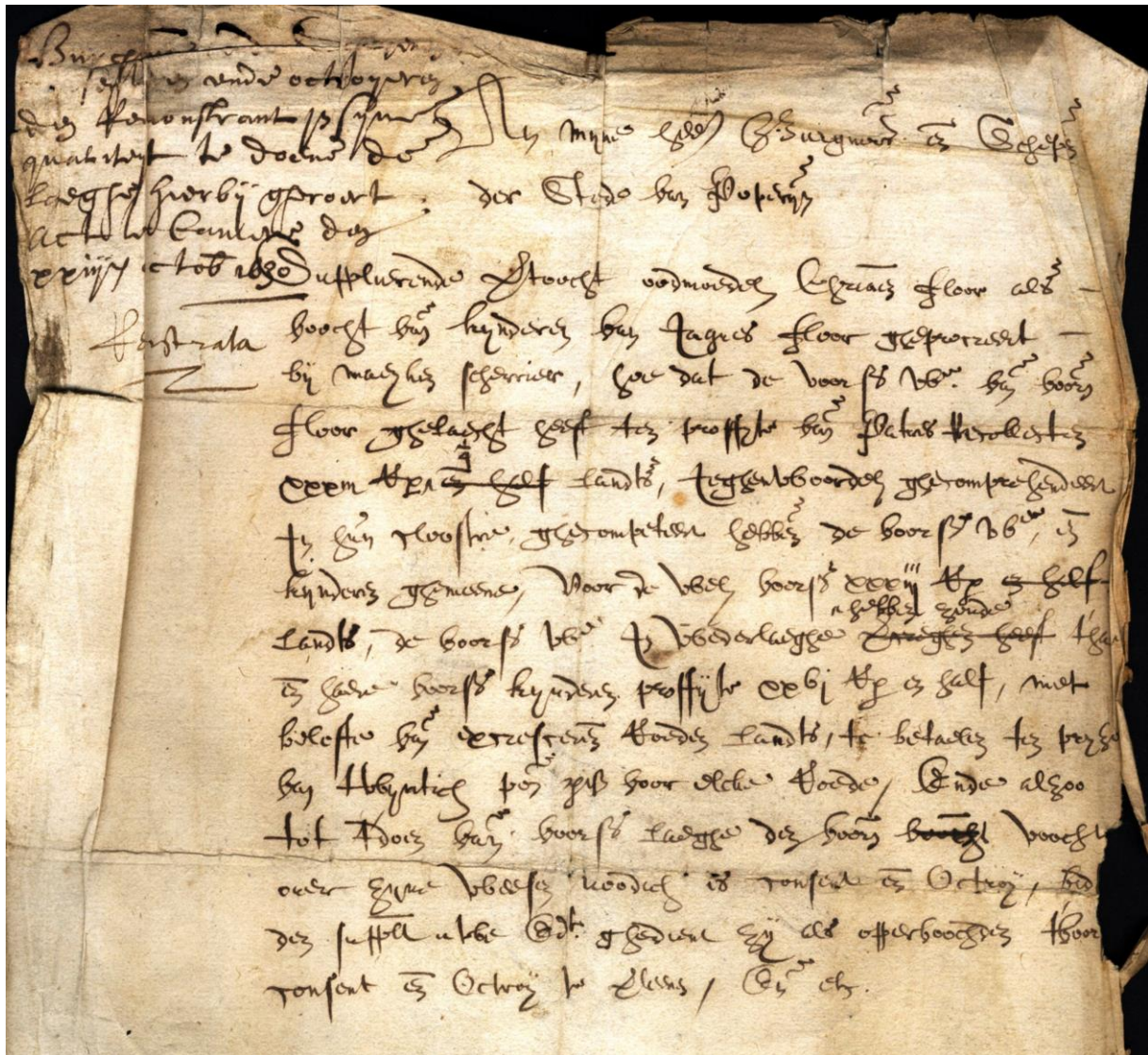
Ende dies zal den voorseyde Folcque vutter naeme als booven ghehouden zijn te volghen
ende gheven voor toebaete an de voorseyde weduwe ende kynderen de some van 1c xxxv
pond grooten

Aldus ghelaeght ende ghepasseert ter keurghedinghe

Den xxiiij october 1630

In de register zit los nog het volgende document:

Aen myne heeren burchmeesters ende schepenen der stede van Poperinghe
Supplierende vertoocht oodmoedelick **Christiaen Floor**
als voogt by kynderen van Jaques Floor
gheprocreert by **Mayken Scherrier**,
hoe dat de voorseyde weduwe van de voornoemde Floor,
ghelaecht heeft ten proffyte van de **Paters Recollecten** xxxi roeden landts tegenwoordich
ghecomprehendeert in hun cloostre
ghecompeteert hebbende de voorseyde weduwe ende kynderen gemeene,
voor de welcke voorseyde xxxi roeden,
de voorseyde weduwe te wederlaeghe hebben 't haer ende haere voorseyde kynderen proffyte
xxvi roeden en half
met belofte van crescerende roeden landts, te betaelen
ten pryse van twyntich ponden parisis voor elcke roede,
ende alzoo tgot d'doen vande voorseyde laeghe den voorseyde voocht over zyne weesen
noodich es, consent ende octroy, bed... den supliant ulieden ghedient zy als oppervoochden
tvoorseyde consent ende octroy te verleen
Ende etc.

SAP269 - 30 oktober 1630 – Paters Recollecten & Christiaan Floor

Aen myne heeren burgmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Supplierende vertoocht oodmoedelick **Christiaan Floor** als voocht vande kynderen van **Jacques Floor** gheprocreert by **Maeyken Scherrier** hoe dat de voorseide weduwe van de voornoemde Floor ghelaecht heeft ten proffyte vande **Paters Recollecten xxxij roeden landts**, jeghenwoordich ghecomprehendeert in hun cloostre ghecompeteert hebbende de voorseide weduwe ende kynderen ghemeene, voor de welke voorseide xxxij roeden landts, de voorseide weduwe in wederlaeghe hebben zoude t'haer ende haere voorseide kynderen proffyte xxvj roeden en half, met belofte vande exreserende roeden landts te betaelen ten pryze van twyntich ponden parisis voor elcke roede, ende alzoo tot t'doen vande voorseide laeghe den voornoemde voocht over zyne weesen noodich es consent ende octroy, bidden supplianten uweedele ghedient zy als oppervoochden t'voorseide consent ende octroy te verleenen

ende etc.

30 oktober 1630 - Verpachting van de stederechten – Subalterne wetten – SAP 435 –
Transcriptie Henri Vandenberghe

112r°

Verpachtynghe van diversche stederechten ghedaen voor den tydt van eenen jaere
beghinnende den 8bris 1630 ende expirerende laetsten octobris 1631 op de conditie
voorgaendelycx ghestatueert op den 30 octobris 1630

marge

wijn 24 p. parisis instel 16 p. parisis de rouper 20 s. parisis

Den pacht vande wijnen es hoogst inghestelt by Daniel DE CODTS

op

xjC j p. parrisis

Marge

telck pennyngh v p. parisis op t'proffyt vande vj pennyngh

Jan BAERVOEDT verhooght met v pennyngh, Pieter FOBERT j pennyngh ende Jan
BAERVOEDT noch iiij pennyngh ende op hem ghebleven jM jC j s. vij d. parisis (onzekere
lezing)

comt zuver

jM jC xL p. parisis

Marge

wijn 36 p. parisis

instel 32 p. parisis

Den pacht vande bieren by Daniel DE CODTS op

vM iiijxx p. parisis

de rouper 40 s. parisis

Marge

vj p. parisis, de pennyngh op t'proffyt van pennyngh t'vj

Borghe Jan WYTS ende Pieter FOBERT, die de medpensioniers zyn ende voorts hem
verobligieren elck voor ander ende een voor al zonder divisie ofte excusse met renuncierende
hooghepenyngh van t'beneficie van dien. Actum present BAERT ende GOESTEENE
Schepenen den 6 9bris 1630

Verhooght by Jaques WYDOOT met j pennyngh en op hem ghebeleven

vM iiijxx vj p. parisis

blijft zuver

vM Liij p. parisis

Jan BAERVOEDT laet den pacht vande wijnen ten proffyt van Hubrecht DE LANNOIJ ,
medghaende den pacht vande ghebrande wijn ende seisere daervooren Jan LE COCQ hem
borghe verbondt heeft present GOESTEENE ende BAES schepenen den j 9bris 1630

112v°

20 s. parisis

Den pacht vande calcyde es ghebleven by verhooghynghe op Jaques DE NAGHELARE voor

ijC x p. parisis

wyn 12 p. parisis

hier 20 s. parisis

Den pacht vande ghebrande wyn es ghebleven op Hubrecht DE LANNOIJ

voor

iiijC Liij p. parisis

wyn 9 p. parisis
hier 20 s. parisis

Den pacht vande azyn es naer verhooghynghe ghebleven op Jan BAERVOEDT de jonghe
voor Lxxiij p. parisis

wyn 40 s. parisis
hier 10 s. parisis

Den pacht van t'seisere meyken ende clairette op Hubrecht DE LANNY
voor L s. parisis

Aldus ghedaen ende verpacht ter camere den xxx ovtobris 1630

30 oktober 1630 – Is Boulenois een kruimeldief ? - SAP 124A - nummer 7
--

Intendit ende employ van **den ampmann** causa officij heecher **jeghens Jacques Boulenois**
ghevanghen
dienende voor myne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe

Inde eersten is warachich dat **Andries Huughe** ontrent bamesse laetsleden gheleent heeft
jeghens **Joos de Nuwelaere** zeker carre metten back daertoe dienende ende daarmede te
voeren ofte carren eenich lant ofte vette op zyne zaylanden
Welcke carre den voornoemde Huughe ghelaeten hebbende int velt by nachte heeft den zelve
Huughe bevonden **dyzeren schenen** gheseten ofte ghelegghen hebbende op de nasse vande
voorseide carre afghebroken te zyne by force ende alzoo ghestolen ende gheweirt - hieroppe
te hooren den voornoemde Andries Huughe

Welcke voorseide schenen corts daernaer vercocht zyn gheweest by den verweerder an
Chrispiaen Loeridan met noch eenen yzeren eghedehaek daeruppe t'examineren den zelve
Loeridan
Dat de voorseide schenen byden verweerder voorseid vercocht is - zyn de zelve die ghelegghen
hebben opden nasse vande carre van Joos de Nuwelaere - beliefve uedele daeroppe te
vraeghen ende examineren op eedt de ghemarineerde: Huughe - Jacob vande Wyncle -
Chrispeain Loeridan
Geliefve voorts u edele te hooren ende op eedt t'examineren de ghemarginerde -
Michiel Rousseel - Pieter Faulcon -
of zy niet wel en weten dat den verweerder ten daeghe al zy t'saemen eenighe bayen ofte
andere packen ghedregghen hebben binnen de stede van Armentiers gheen ander yzer en heeft
gehvonden oppe de wech daer de voorseide yzeren eghedehack lach - mette redenen ende
curcomstantien van heurlieden wetenschap daertoe dienende

Waerdeure men bewysen can d'onwarachtigheit van het verclaers vande verweerder -
van de zelve yzeren schenen int voiaige van Armenties ghevonden t'hebben ende by dien dat
daervutte t'collegeren zam dat den verweerder de zelve schenen by nachte int velt forcelick
ghebrokn ende ghestolen heeft zoo voorseid is.
Beloofve voorts uwe edele te hooren ende op eedt t'ondervraegen de ghemargineerde ofte niet
waer en is dat den verweerder laetsmael - verhuusende vut zynen huuze - ghedregghen ende
verhuust heeft distincte ghesaechde houtten als solderboomen - plancken - keesten ende
derghelycke

Item de ghemaergineerde ofte niet warachtich en is dat den verweerder inde hommelplocktyt laetsleden ghecommen heeft vande Brugghestraete naer zyn huus ten drye ofte vier daeghen ghelaeden met groote vrechten boonschoven mette boonen te eten t'elcken daeghe drye ofte viermael ten minsten

ende voorts wat zy meer weten van dierghelicke zaecken

Item de ghemargineerde of zy den verweerder ten vele diversche stonden ende tyden inde zomer laetstleden niet en hebben ghesien commen gheladen met groote vrechten stophoudt ende ander droghe houdt – twelcke hy naer zyn huus was draeghende

Item of zy de zelve verweerder niet en hebben ghesien commen ten vele stonden ghelaeden met groote vrechten ghes twelcke onttwyffelick den verweerder ongherechtich hadde

Beloofve voorts uwe edele te recilleeren d'oorconden preparatoirelick by den heescher ter adjonctie van Anthonis Winnebroodt preparatoirelick ghehoort

Employeert voorts den voornoemde heescher voor preuve de kennesse byden verweerder by zyne responsiven ghedaen ghenoteert op sheescher pointen interrogatoire

mids welcken dheescher concluderende tendeert ten fyne dat den verweerder

ghecondemeneert zy by ulieden heeren sententie diffinitiefve ende over trecht in alzulcke corporiele straffe ofte ander puntie ofte amende als ulieden edele naer merite vande zaecke zal bevyn den te behooren –

implorende etc.

Informatie preparatoire ghehouden by den ampman ende my onderschrven wetschepen tot laste van Jacques Boulenois opden xxx octobris 1630

Michiel Roussel - arbeider woonende binnen dese stede van Poperynghe - oudt xxxvj jaeren ofte daerontrent -

tuucht ende verclaert op eedt dat hy over xiiij daeghen ofte daerontrent met Jacques Boulenois ende Pierre Faucon ghedreghen heeft

van vut dese voornoemde stede - vutten huuse van Charles Leurin -

voor zeker coopman van Armentiers eenighe baeyen nar Armentiers voorseit ende van aldaer by nachte commende boven de prochie van Renynghelst tusschen de zelve prochie ende dese stede - heeft den voornoemde Boulenois op zeker dreve die sy dweersseden ghevonden eenen

eghedehaeck -

die hy mede naer huus ghedreghen heeft -

nochtans dat den oornoemde Boulenois eenich ander yzerwerck - niet meer yzeren schenen als anderssins - en heeft ghevonden -

de redene van zyne wetenschap es dat hy alsdan metten voornoemde Boulenois inde zelve wech was gaende

ende den zelve eghedehaeck in zyne handen ghesien heeft -

Slutende hiermede zyne ghetuughenesse ten daeghe ende jaere voorschreven - toorconde by laste Michiel Rousseel

Pierre Faucon - aerbeider - woonende binnen dese stede - oudt xxiiij jaeren ofte daerontrent -

tuucht ende verclaert op eedt daertoe byden voornoemde ampman ten heilighen ghestaelt -

dat hy over xiiij daeghen ofte daerontrent ghegaen heeft met Jaques Boulenois ende Michiel Rousseel elck met eene pack baeyen naer Armentiers ten versoucke van eenen coopman van aldaer -

ende ghekeert zynde inde nacht tot over Renynghelst - heeft den voornoemde Boulenois op eene straete die zy dweersseden ghevonden eenen eghedehaeck sonder ander yzerwerck aldaer ghevonden thebben -

welcken eghedehaeck den voornoemde Boulemois ande depsoant ende den voornoemde Rousseel toochde - die hy daernaer met hem naer huys heeft ghedregghen -
Verclaert voorts den deposant dat hy inde plocktyt laetstleden ghesien heeft den voornoemde Boulenois commen op zeker achternoeene ten drye ofte vier stonden telckens met een grooten vrecht boonschoven - niet wetende waer de zelve hadde vercreghen - zoo hy oock ghesien heeft den voornoemde Boulenois ten thien ofte twaelf reisen commen naer huus ghelaeden met stophoudt -
ende oock acht ofte neghen reisen met ghes -
Sluutende hiermede zyne ghetuughenesse ten daeghe ende jaere voorschreven -
toorconde Pierre Faucon

Blazius Faucon - joncman te huwen - aerbeider - woonende binnen dese stede - oudt xxvij jaren ofte daerontrent -
tuucht ende verclaert op eedt - daertoe byden ampman ten heilighen ghestaeft - dat hy inden hommelplocktyt laetstleden hommelm afdoende int hommelmhof van Jacob Willems - ghesien heeft ten distyncte daeghen Jacques Boulenois commen ghelaeden met een groote vrecht boonen mette staelen -
te weten telcken daeghe drye ofte vyvermael die hy was draegghende langhest de Bruggestraete naer huus -
niet wetende waer hy de zelve boonen verdregghen hadde -
verclaerst voorts dat hy den voornoemde Boulenois oock ghesien heeft ten drye ofte vier diversche stonden commen naer huus ghelaeden met groote vrecchten stophout -
ende dat hy den voornoemde Boulenois ende zyne huusvrouwe ghesien heeft lancst de voorseide Bruggestraete commen met diversche vrecchten ende bondelen ghes -
twelcke hy oock niet ne weet waer t'zelve vercreghen was -
Sluutende hiermede zyne ghetuughenesse - ten daeghe ende jaere voorschrevven
Toorconde Blasen Falcon

Voorm yne heeren burghmeesters ende schepenen der stede van Poperynghe
Den amptman causa officij heescher jeghens Jacques Boulenois ghevanghen verweerder zecht alhier over voor preuve act byde welcke blyct dat den verweerder ghelast is by ordonnantie van ulieden
heeren voorsaeten in officie - omme diversche clachten t'uwen laste ghedaen ende u quaet regiment ende diefverien -
te vertrecken met zyne familie vutte jurisdictie der voorseide stede ten welcken den verweerder nietjegghenstaende de bevelen ten zelve ende ghedaen by den bailliu deser stede niet en heeft vuldaen nochte gheobediert in misachtynghe vande zelve ordonnantie
Employeert voorts den voornoemde verweerder vande negative voor preuve dat den verweerder ghene landen in pachten en is ghebruuckende -
daervan hy zoude connen ofte moghen afghedaen hebben de vruchten by sheeschers andere intendit gheroert
mids welcken etc.

Inqueste judiciele ghehoort by dheer Jan ... schepene der stede van Poperynghe ten verzoyucke vande amptman causa officij heescher jeghens ende ten laste van Jacques Boulenois ghevanghen verweerder opden xiiij november 1630

Andries Huughe - landsman - woonende onder dese jurisdictie - oudt xliij jaeren ofte daerontrent -

zeght tuught ende deposeert op eedt over ontrent twee maenden gheleent thebben jeghens Joos de Nuwelaere zeker carre - ende de zelve ghelaeten te hebben in t'veldt by nachte - als wanneer d'yseren schenen daeranne ghezeten hebbende - ghestolen ende met force ende cracht ghebroken zyn gheweest ende ghezyen hebben de zelve schenen ghecocht by Christiaen Loeridan nu zynde ten huuse van Jacques vande Wynckel de jonghe - verclaert de zelve toe te behooren den voornoemde Nuwelaere ende hem deposant ghemeene die weerdich zyn ontrent iiij pond parisis - sluitende hiermede zyne depositie - by laste Andries Huughe

Margriete de huusvrouw van Christoffel Mahieu - oudt 36 jaeren ofte daertontrent - oorconde ghedachvaert ende gheexamineert opden intendit voorseid - zecht ende deposeert op eedt - den verweerder noyt t'hebben zien commen met boonschoven nemaer hem eens zien commen met een bondel ghes ontrent de groote van twee fagoten - omtrent de hofstede van Jacob Willems in ofte ontrent den plocktydt lestleen - gaende daermede naer huus zodner meer te weete'n ofte ghezyen thebben van tgonne vooren ghevraeght - sluitende hiermede haer ghetuughenesse tmarcq van de voorneomde getuughe

Christiaen Loridan - smedt van zynen style - oudt xxx jaeren ofte daerontrent - ghevraeght als vooren - in daghynghe - verclaert zweert ende ghetuugt op eedt warachtich te zyne dat Jaques Boulenois - verweerder over ontrent vj weken t'zynen huuse vermanghelt heeft voor ander yzerwerck als een potyser - twee yzeren scheenen - een eghedehaeck ende een oudt hanghyzer welcke schenen Jacques vande Wynckele de jonghe t'zynen huuse ghehaelt heeft - hebbende verstaen dat den verweerder de zelve zoude ghestolen hebben ende dat de zelve zyn de gonne gheseten hebbende ende passende opde carre van Joos de Nuwelaere Sluitende daermede zyne depositie Christiaen Loridan

Kaerle Keertebaert - houppesnyder - oudt xxxv jaeren ofte daerontrent - oorconde ghedaecht ende gheexamineert alsvooren - deposeert ende verclaert op eedt behoorelick ghezwooren - ghezyen te hebben over een jaer ofte wat meer - emmers ten tyde de verweerder verhuusde vutte huuseken van Philips de Conynck - dat de selve verweerder met hem ghedregghen ende van aldaer verhuust heeft van achter den zelve huuse diversche ghesaeghde houtten ofte groote onghesaeghde als solderboomen - plantsoenen - plankcken - kesten ende dien ghelycke zonder t'gheval te connen expresseren dan naer zyn onthout nochte mochte hier draghen xx ofte xxx sticken twelcke hy by Peter zyn broeder alzo zaghen dat vut thuis op d'yperstraete daer zy wercken Sluitende zyn depositie - Kaerle Keertebaert

Pieter Keertebaert van ghelycke houppensnyder van style - oudt 39 jaeren ofte daerontrent - tuught ende deposeert op eedt dat t'voorseide ghetuughen van zynen broeder inde vormen ende manieren waerachtich is als tselve alzo ghezien hebbende Sluitende hiermede zyne depositie die hy naer lecture heeft onderteeckent

tmarcq Pieter Keertebaete

Pieter Faulcon - aerbeyder xxiiij jaeren

Michiel Rousseel

Blazen Faulcon

Jan Jacobssone filius Hendricx jonckman met Jacob Wullems oudt 29 jaeren
oorconde ghedaecht ende gheexamineert als vooren –
zeght tuught ende deposeert op eedt dat hy den verweerder binnen de drie jaeren
dat den deposant ghewoont heeft met den voornoemde Willems ten hondert stonden ofte meer
ghezien heeft commen van de velden daerontrent nu met rapen - hout dat apparantelick vut
ander lieder busschen quaem in groote bondelene ende vrecchten -
vruchten als boonen mette schoven - haver ende dierghelycke ende appelen by heele vruchten
de welcke hy naer huus draeghde
ende lest dan drie oft vier stonden inde hommelplocktyt -
draeghende heele vruchten ende schoven die hy onttwiffelick ghestolen haddde - overmidts
hy dickwils – ja, oock op sondaeghen met zyn huusvrauwe end by ontyde t'zelve ghehaelt
heeft binnen zoo corten tydt - dat t'onmogelick was tzelve van d'overblevelynghe inden acker
ghesanght t'hebben -
Ghevende voor redene dat hy t'zelve te veele ende verscheeden stonden - zoo by daeghe als
by nachte - zoo voorseid is - gaende ende werckende op de landen vande voorseide Willems -
alzo ghezyen heeft -
verclaert voorts dat den voorseide verweerder niet ghesaeyt en heeft nochte landt en es
ghebruuckende danof hy t'gonne voorschreven zoude gheproffytteert hebben
Sluutende hiermede zyne depositie
tmarcq Jan Jacobssone

Jacquemyne filia Pieter le Lieu dieneende voor maerte met Jacob Willems - oudt xxij jaeren
ofte daerontrent -
oorconde ghedachvaert ende gheexamineert als vooren - zeght ende deposeert op eedt dat sy
ten xx reysen ofte daerontrent - eer meer dan min - ghezien heeft dat Jaques Boulenois
verweerder - ghebrocht heeft van de hofstede ende veldt ontrent de Brugghestraete diversche
vruchten als havere , boonen, rapen, hout ende appelen waermede hy naer huus trock -
Niet ghezyen t'hebben vut wiens vruchten ofte landen hy tzelve vercreghen ende ghenomen
heeft ende dat al gheduerende tjaer ofte daerontrent dat zy metten voorseide Willems
ghewoondt heeft daer hy ordinairelick voorby passeerde - niet twyffelick of tzelve en was
ghestolen goetd ende niet ghezanght ende verbaert van tgonne byde landslieden
achterghelaeten - overmidts de groote quantiteyt byder verweerde ghehaelt ende ghedreghen
sluutende hiermede de depositie
tmarcq Jaquemyne Le Lieu

Actum en 16 9bre 1630

Jaques van Wynckele de jonghe - wagmaeker - oudt xxxviij ofte daerontrent -
oorconde ghedaecht ende gheexamineert als vooren –
tuught ende depoeert op eedt dat de 2 yzeren schenen nu tzynen huuse zynde byde
verweerder ghecocht an Charles Loricidan - zyn de zelve die gheweest hebben ande carre van
Joos de Nuwelaere - oock tzynen huuse zynde als passende opde sticken in de asse vande
zelve carre ghebroken -
zoo den deposant ghezyen ende gheprobert heeft
Sluutende hiermede zyn depositie

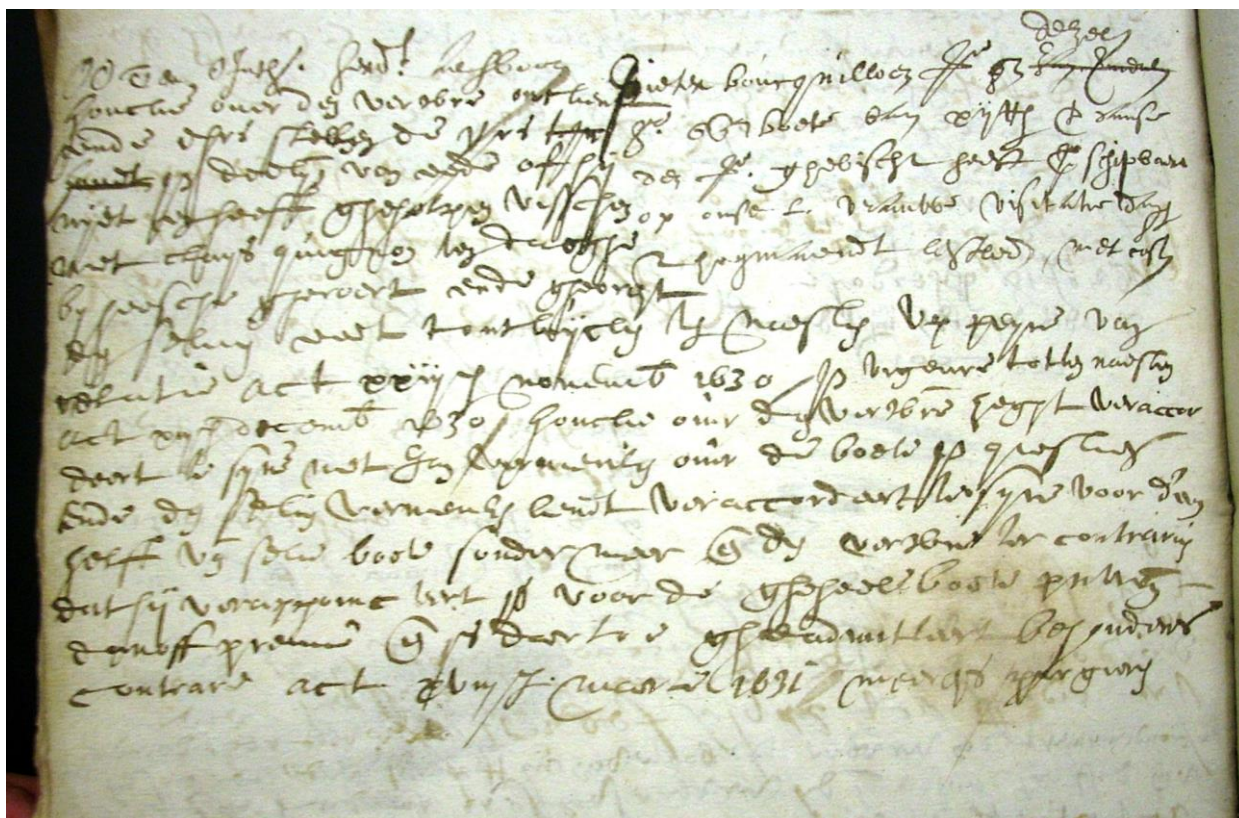
Jasues vande Wynckele

Actum den 18 9bre 1630

Christyne filia Passchier de Meersseman - jonghe dochter - oudt 23 jaeren ofte daerontrent - zecht tuught ene affirmeert op eedt - daertoe hedaecht zynde - dat zy inde voorleden wynter - daer te vooren ende daernaer - ghezyen heeft den verweerder commende van Brugghestrate naer de stede - somtyden vutgaende inde hooghmissen ende keerende voor t'eynden der selver - ten hondert stonden - min ofte meer - ongegreden tjuuste ghetal – met vreten van vruchten van diversche soorten van ghelicke met heele vruchten - met hout als buschhout - stophout - eens met een plantsoen – met bondelen ghes - appels - rapen ende dierghelycke zaken die hy apparentenlick d'een ende d'ander ontvrent hadde - verclaert voorts dat zy van voorseide Boulenois verweerder heeft zien cappen met een hauwmes inde haeghe van Michiel de Visch an zyn hogersbilck esschentroncken ende ander hout tot een vrecht - die hy med hem droegh – hebbende voorts zien gaen op eenen heilich dach met een pecke naer tveldt - ontrent haer huuse van waer hy corts daernaer ghekeert es met een vrecht goene vrucht als boonen - cruut ofte dierghelicke
Sluutende hiermede haer depositie
X_Christyne de Meersseman

31 oktober 1630 – Register der boeten – SAP 251

Pieter Boucquilloen, verweerder, jeghens deselve – *dienaeren van de heer* – heeschers, van de boete van xij pond parisis ter cause den verweerder ghevischt heeft in de schipvaart op Onse Lieve Vrouwe Visitatiedagh inde hoymaent lestleden – met costen ... of hij hiet en heeft gheholpen visschen met Clays Guignes ten daeghe by heesche gheroert ...

5 november 1630 - Sint Sebastiaen - SAP 124A - nummer 56 - 57 - 58 zie pachtbrief 18 mei 1627

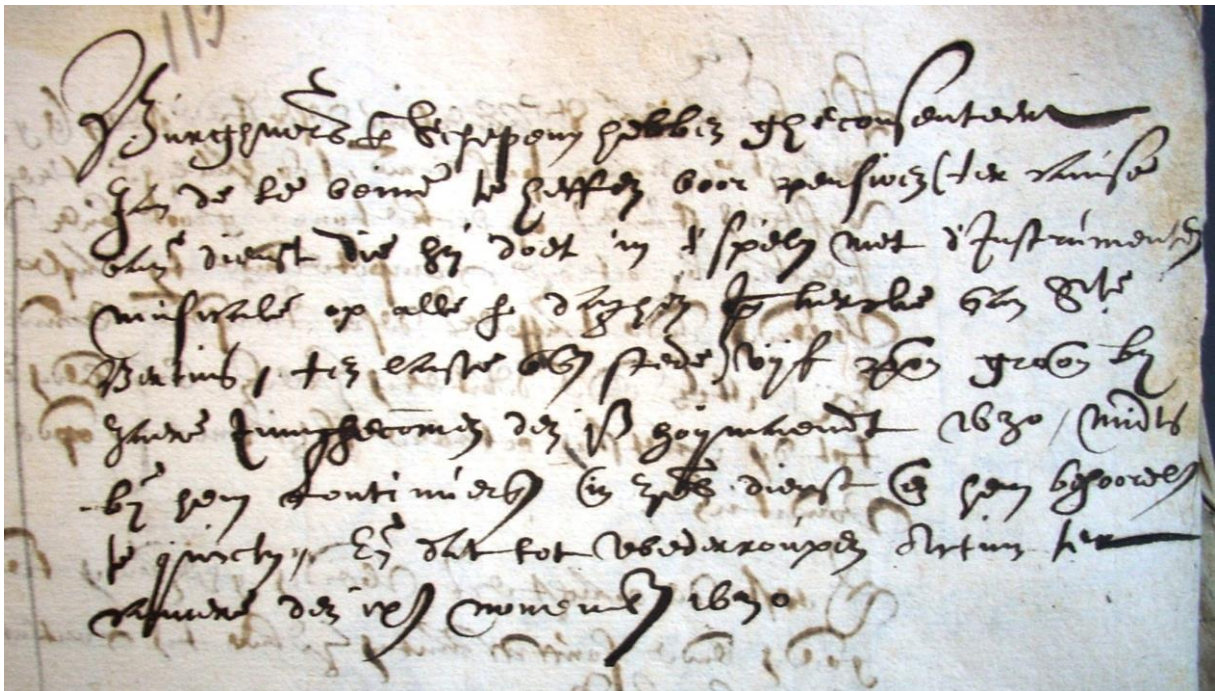
Inventaris omme Jan Hubrecht ende Joos Cheys de jonghe - verweerders
jeghens de meesters van Sinte Sebastiaens ghilde heeschers
voor myne heeren burghmeestes ende schepenen er stede van Poperynghe

alvooren alzo partyen gheadmiteert zyn ter preuve tot verificatie tzelve respectyve faict de
verweerder legghende - omme dacte ende admissie
ende tot betooch dat de verweerders onghेhouden zyn te doen timmeren volghende dheescher
heesch - nemaer dat tselve dependeert vande verweerder vryen wille -
legghende over den pachtbrief by de meesters vande zelve ghilde behoorelick gheteekent -
dienende voor employ -
alwaer claerlick gheseyt is by de ghesublimeerde woorden dat de huerders alhier verweerders
zullen moghen doen timmeren etc.
ut welke woorden de jure claerlick kan colliegeren dat de verweerder niet verobligeert en
zyn volghende de voorseide heesch
mits welcken...;

9 november 1630 – De muzikant van St. Bertins - Subalterne wetten – SAP 435

Burghmeesters ende schepenen hebben gheconsenteert **Jan de le Beun** te zetten voor
pensioen ter cause van de dienst die hij doet in 't spelen met 't instrumenten musicale op alle
daghen in de kercke van Ste. Bertins, ten laste van de stede vijf ponden grooten by jaere
inneghecommen den ix hoymaendt 1630,
midts by hem continuelick in zijne dienst ende hem behoorelick te quiten ende dat tot
wederroupen.

Actum ter camere den ix novembre 1630

19 november 1630 - Acte van Hansinge met de casselrye van Veurne -

Acte van Hansinge van den 19. November 1630.

Aengegaen ende gesloten tusschen die van de Stede ende Casselrye van Veurne ende die van de Stede van Poperinge.

Burgmeesters, Landthouders, Schepenen ende Keur-heren der Stede ende Casselrye van Veurne, ende Burgmeesten ende Schepenen van de Stede van Poperinge, doen te weten, dat alsoo van ouden ende immemorialen tyde tusschen hemlieden over haerlieder respective Poorters ende Keur-broeders is geweest eene Hanse oste gemeyne Societeyt emporterende diversche Vrydommen ende immuntzeyten in elckanders district, ende dat d'acten oste instrumenten danos gemaect over d'lij»jurie van den voorledsn tydt verloren, emmers als mi niet bekomelyck en zyn, sy t'saemen goetgevonden hebben tot bet er bewaernilse van elckx Recht in toekomende tyden naer voori gaende oproeplnge ende communicatie van hemlieden respective Edele Raeden ende Notable, ende naer cooseremie ende >ifrarie van haerlieder oude notitien ende traditien, depointen van de voorseyde oude Hanscrys te vernieuwen inder manieren naervolgende. Te weten, dat elck Poorter ende Keur-broeder oste Poortresse ende Keur-suster van eene van de voornoemde Sceden ende Casselrye, begeerende hem ten huwelycke te begeven met persoon van d'andere Keure ofte Vrydom, vermag ten opfiene van dies te renuHcieren ende as te gaen syn Vrydom oste Keur-broederschap, ende aenveerden 'tgene van den persoon daer mede hy ten huwelycke zal betrecken , sonder ter causen van dies eenige Issue te moeten betaelen, behoudens dat hy de selve renunciatie ende aenveerdinge reflectivelyck doet voor de solemnisatie van den selven huwelycke, exhiberende dies acte ende anders met; wel verstaende soo> verre het geconcipieert huwelyck niet voort en ginge, dat det voorseyde renunciatie ende aenveerdinge gehouden wordt als niet gedaen, ende dat dienvolgende elck blyst onder het Vrydom daer in hy te vooren was; mitsgaders 't sters huys van deo genen synen voorgaenden Vrydom verandert hebbende , gereguleert naer de Wetten ende Coflumen van de Stede oste Casselrye daer onder hy Poorter oste Keur-broeder was ten

tyde> van syn ovedyden, nemaer het huwelyck voortgaende ende bee voorschreven devoir van renunciatie ende aenveerdinge niet gedaen zynde voor solemnisatie als vooren, en is men ten diem opfiene niet schuldig te betaelen Issue, ende worden de stershuysen van de conjoinften in sulck geval gereguleert naer hec Vrydom van den man't welck hy hadde voor't huwelyck, newaere dat de vrouwe Keur-suster zynde van Veurn-ambacht voor huwelyck, verklaert hadde aldaer te willen blyven, gelyck sy volgende de Costume vermag te doen, in welck geval haer sters huys zal gereguleert worden naer de selve Costume. Item elck wie by zy van de voorseyde Poorters ende Keurbroeders, Poortressen oste Keur-susters, vermag te deelen in de sters huysen die vervallen soo onder d'een als d'ander Keure os Vrydom, fonder eenige Issue ter dier causen te moeten betaelen hoedanig die si.ccefne zy^.'tzy drrecte oste-collaterale, van geheelen oste van halven bedde. Item de voorseyde Poortera oste Kelir broeders, Poortressen oste Keur-susters" en vermogea elckanderen niet te doen lettenaogte arresteren in lichaemnoglein goede omrouweendeonvolwettigeschuldt, nemaer zynin elckanders district danos vry, ende daer ter contrarien gedaen is, worden de selve arresteo promptelyck geslaeckt kosteloos ende sehaedeloos. hem de voornoemde Poorters oste Keurbroeders, Poortressen oste Keur-susters, vermogen in elckanders district te koopen, verkoopen ende belasten meubel ende immeubelgoedt, mitsgaders danos begtst te worden sonder eenige Issue ce moeien betaelen; wel verstaenda nogtans, dat alsoo Poorters ende Keur-broeders, Poortresssn ende Keurzusters det voorseyde Stede ende Casselrye van Veurne, niet en vermogen te verkoopen nogte belasten eenige haerlieder immeuble goederen gelegeu binnen de selve Stede ende Casselrye, dan naer dat sy jaer en dag Poorters en Keur-broeders geweetl hebben, op pene van danos temoeteribetaelen Issue; ende is vannieuwa met communicatie ende voor advys van de respective Edele ende Notable van wederzyden alsboven geconditionneert, dat van nu voortaehe geene Keur-broeders van Poperinge en sullen van gelycke vermogen te verkoopen nogte te belasten eenige haerlieder immeuble goedingen gelegen in de voorseyde Stede ende Casselrye van Veurne, dan naer dat lyjaer ende dag aldaer Keurbroeders zullen hebben geweest, op gelycke pene van Issue: soo oock geseyt ende geaccordeert is, dat om te obvieren de ftauden die men dickwils Get practiquerea om tantgaen 'tRecht van Issue competerende de voorseyde Stede van Poperinghe van nu voortaehe de Keur breedere van de selve Stede niet en zullen mogen om eenige andere oorsaecke dan van huwelycke as te gaen haerlieder Keur-broederschap , ende aen te nemen't gene van de voorseyde Stede ende Casselrye Van Veurne te gaen woonen ende fixe domicilie te houden, mitsgaders het selve te continueren sonder schimp ofte fraude ten minsten den tydt van een jaer ende ses weken gedueiende, zulleu gehouden wesen te betaelen Issue van het goetd bem'.ieden competerende ten aegaen van haerlieder Keur-broeder oste Keur-sufterschap van Poperinge. In teecken der waerheyt soe zyn hier van gemaect twee gelycke iustrumenten gezegelt met de refpective Zegels ende geteeckent by de respective Penfionarissen van de voornoemde Stede ende Casselrye, desen negenthiensten dag van November ciuyit sesbondert dertig, ende waeren geteeckemr *Cornelis Pierin* ende *A. Pleri**, eade gezegelt met twee Zegelen in groenen wasse daer oythaugende in dobbelen steerte van parchemine.

SAP 50d - 1630 - Bestuur

19 november 1630 - Hanse met Veurne

Hanse van burghmeesters, lanthouders, schepneen ende ceurheers der stede ende casselrie van Veurne ende burghmeester ende schepenen der stede van Poperynghe ghemaect end vernieuwt den xix novembre xvj honder dertich.

Burghmeesters, lanthouders, schepenen ende cuerheers der stede ende casselrie van Veurne ende burghmeesters ene schepenen vande stede van

Poperynghe doen te weten dat alsoo van ouden ende immemorable etc. alwaer onde rander staet tgonne volght

Item de voorseyde poorters ofte ceurbroeders, poortressen ofte ceursusters en vermogen elcanderen niet te doen letten nochte

arresteen in lichaem nochte in goede om rauwe ende onvolwettighe schult

nemaer sijn in elcanderen districte daer of vry, ende daer ter contrarien ghedaen in woorden

de selve arresten promptelijck gheslaecht,

costelos ende schaedeloos.

In teecken der waerheyt soo sijn hier van gemackt twee ghelycke instrumenten gheseghelt met de respetive segghels ende

gheteekent by de respective pensionarissen vande voornomde stede ende casselrie desen

neghentiensten dach van novembre

duyst seshondert dertich, ende waeren gheteekent Cornelis Pierin ende A. Pierin, ende

gheseghelt met twee segghelen in groen wasse

daer ut hanghende in dobbelen sterte van parcheyne.

Accordeert naer collatie 't oorconden den onderschreven eersten raedt pensionaris der stede ende cassellerie van Veurne ende was ondertekent

DePape - naer collatie accordeert jegens het concordat ende hande ghedruckt inde generale costuyme van Vlaenderen -

toorconde als greffier van Poperynghe J. Mazeman

SAP50 - 1630 - Bestuur - 26 november - Ommestelling

Upden xxvj novembre 1630 ter vergaederynghe van wetten, raeden ende notablen

is goet ghevonden gheresolveert ende gheraempt te doen eene tauxatie ende ommestellynghe

ten laste vande ghemeene insetenen deser stede ende jurisdictie ende bedrivers vande landen

daer binnen ghelegen

upden lesten voet ende van ghelycke portee als de voorgaende

omme daarmede te betaelen de speciale ende excessive lasten de voornoemde stede

incomberende

ende sonderlynghe in dese tot betaelynghe van de quote vande voornoemde stede inde

cortheyt vande beden syne majesteit gheaccordeert byde gheestelycke ende vier leden slants -

volghende de briefven danoff synde

bedraeghende seshien duusent ponden parisis ofte daerontrent

daeromme de voornoemde stede ten diverssche

stonden gheexecuteert is gheweest.

De boeten van het jaar 1630 – Register de boeten – SAP 251

- Diefstal van wissen – 1
- Disvemie – 1
- Bier laten lichten zonder billiet – 14
- Gedronken of gevent geudrende de hoogmis – 28
- Gewerkt op heiligendag – 8
- Gedronken na de avondklok – 34
- Kwetsuren – 2
- Erfenis – 4
- Een pype franse wijn of brandwijn zodner billiet – 6
- Akkerschade - 4

- Vreemde laten wonen in keet – 4
- Vleesselijke conversatie – 4
- Zavel gedolven – 1
- Jacht – 2
- Gevist in de vaart – 1
- Markt – 2
- Onbekend – 4
- Totaal 120 boeten

Stadsrekening - 1630 - 1631 – Vaart

An d'eerweerde paters recollecten deser stede over tghonne by wetten toegheleyt by vorme van aelmoesse ende tot hunne abyttē - jc pond parisis

Refectien schipvaart

An **Abraham** van Hove coordedraeyer van leverynghē van reepen, coorden ende strynghen zoo om d'overdraeghen, speyen, horlogie ende andersins

- tsaemen by iiij billietten - jx liij pond ix schele

An **Jan de Meester** over zyn verschot ghedaen an diversche wercklieden ghewrocht hebbende ande schipvaart int **waesen ende hooghen vande houters** taemen gherekent by ij billiet een - jc xlij schele

An **Willem Blicck** over tzyn tweeden man met een peerd ghevrocht thebben zeven daeghen int lichten vande houters te Coppērnolle - xlvj pond xij schele

1630 - De lering

R. Barbry schrijft in zijn artikel 'Cattchisatie en zondagsschool op het Zuid-Westvlaamse platteland, Reningelst, 1645 – 1880' het volgende:

Na de vergadering van de dekens van het bisdom leper op 2 en 3 oktober 1630, vaardigde bisschop Chamberlain nieuwe statuten uit, waarin een hoofdstuk over de scholen onder de titel De Scholis et Catechismo.

In de 31 paragrafen van dit hoofdstuk werd nergens de term schola dominicalis vermeld. Er werd echter zeer uitvoerig ingegaan op zowel de inhoud van de catechisatie als op de wijze waarop het catechismusonderricht moest georganiseerd en gegeven worden. Deze richtlijnen zijn van uitzonderlijk belang omdat zij gedetailleerde informatie geven over de catechetische taak van de clerus, alsook over de didactische opvattingen die het catechismusonderricht bepaalden in de vroege XVIIde eeuw.

Het hele hoofdstuk is doordrongen van het dominante belang van de onderrichting in vroomheid en goed gedrag. Lezen en schrijven zijn slechts ondergeschikt.

De paragrafen I t.e.m. XVI brengen een aantal oude voorschriften in herinnering en schenken verder bijzonder veel aandacht aan vormen van uiterlijke vroomheid, zoals het kruisteken maken, knielen bij het kerkbezoek, enz.

Ook onderrichtingen voor schoolmeesters die hun leerlingen naar de Catechismus begeleiden zijn erin vervat.

De paragrafen XVII en XVIII bevatten een aantal voorschriften voor de pastoors.

Zij moeten een maal per maand de school bezoeken, het lezen en schrijven nagaan en de vroomheid controleren. Zij moeten ook een korte ondervraging houden over de eerste

geloofsbeginselen, de gebeden en het biechten en ook werven voor de Catechismus en de volgende catechismuslessen aankondigen. Zij moeten lijsten aanleggen van die kinderen die bekwaam zijn de Catechismus te volgen. Zij moeten onderscheid maken tussen schoolgangers en niet-schoolgangers en deze lijsten indelen per wijk en familie.

Vooraf de paragrafen XXIII t.e.m. XXVII bevatten een schat aan didactische voorschriften voor de Catechismus waarin voorgeschreven boeken moeten gebruikt worden.

Een catechismusles bevat best drie delen.

In een **eerste** deel wordt het kruisteken gemaakt en de voornaamste gebeden opgezegd. De catechist ondervraagt over de grondbeginselen en geeft uitleg en hulp om te antwoorden aan wie het niet kan. Hij zal ook bijzondere aandacht besteden aan de onkundigen en niet - schoolgangers. Dit duurt ongeveer een kwartier.

In een **tweede** deel organiseert hij wederzijdse bevraging van een les of gedeelte ervan door verschillende leerlingengruppen. Van tijd tot tijd zal hij enkele antwoorden kort herhalen en uitleggen.

Het **derde** les gedeelte is het voornaamste : de catechist geeft uitvoeriger uitleg. Die zal hij voorbereiden door voor zichzelf korte vraagjes met antwoord te formuleren en te illustreren met voorbeelden en gelijkenissen.

Eenmaal op deze manier voorbereid, zal hij dezelfde vraagjes stellen aan de leerlingen, te beginnen bij de meest geïnteresseerden. De schuchteren en vreesachtigen zal hij helpen en met een woord stimuleren tot het goede antwoord. Soms zal hij antwoorden helpen vervolledigen en herhalen. Wanneer een kind toont dat het enigszins begrijpt, dan zal hij het feliciteren. Hij zal rekening houden met de geschiktheid van de leerlingen, vooral ook met degenen die minder knap zijn van verstand of geheugen. Op het einde zal hij een les aanduiden voor de volgende Catechismus.

In grotere lokaliteiten kan een plechtige catechismuswedstrijd met prijsuitdeling gehouden worden in aanwezigheid van de wereldlijke overheid.

De paragrafen XXVIII tot XXXI bevatten vooral vermaningen t.a.v. de zware verantwoordelijkheid van de parochiepriesters voor het catechismusonderricht.

De onderwijsvoorschriften illustreren een aantal pedagogisch-didactische opvattingen van de auteurs. Vanuit de memoriseerde tekst moet eerst eenvoudige, later meer gedetailleerde uitleg en commentaar gegeven worden. Bij deze concentrische behandeling moet aandacht geschonken worden aan alle kinderen, ook de meest onwetende. Men mag geen overdreven eisen stellen, maar zich aanpassen aan de bekwaamheid van de individuele leerling. Deze differentiële aanpak mag echter niet verhinderen dat een stuk kernleerstof door iedereen moet verworven worden : de gebeden en eerste geloofsbeginselen. De catechist moet de leerstof in kleine stapjes indelen en concretiseren door voorbeeld en gelijkenis. Door bemoediging en hulp bij het antwoorden zal hij de zwakste leerlingen stimuleren.